

ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ

(καλογηρισμοῦ ἐπίκρισις)

ΔΡΑΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΤΑΤΟΝ

ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΤΕΣΣΑΡΑ.

(Ἀδελφὰ τῆς Ἀρχῆς).

• Οἱ ὑπηρέται ἀνέλεσθε τὴν πῆραν ἣν ὁ Κο-
νίσκος ἀπέρριψεν ἐν τῇ τροπῇ. Φέρ' ἴδω τί καὶ
ἔχει, ἢ που θέρμους ἢ βιβλίον ἢ ἄρτους τῶν αὐ-
τοपुरιτῶν; Οὐκ, ἀλλὰ χρυσίον τοῦτι καὶ . . .
καὶ . . . καὶ . . . » Δουκ. Ἀλιεύς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1880.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ.

592

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ

(Καλογηρισμοῦ ἐπίκρισις)

ΔΡΑΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΤΑΤΟΝ

ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΤΕΣΣΑΡΑ.

(Ἀδεία τῆς Ἀρχῆς).

» Οἱ ὑπηρέται ἀνέλεσθε τὴν πῆραν ἣν ὁ Κυ-
νίσκος ἀπέρριψεν ἐν τῇ τροπῇ. Φέρ' ἴδω τί καὶ
ἔχει, ἢ που θερμούς ἢ βιβλίον ἢ ἄρτους τῶν αὐ-
τοπυριτῶν; Οὐκ, ἀλλὰ χρυσίον τουτί καὶ . . .
καὶ . . . καὶ . . . » Λουκ. Ἀλιεύς.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1880.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

αὐτοαλήθης τοῦ δράματος.

Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Καλυβίτης, υἱὸς Εὐτροπίου Συγκλητικοῦ τοῦ καὶ Στρατηλάτου καὶ Θεοδώρας, Κωνσταντινουπολιτῶν μεγιστάνων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, προδιατεθειμένος ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείσεως ἦντινα κατὰ φυσικὴν κλίσιν ἐλάμβανεν, ἀποφασίζει, μειράκιον ἔτι, τῇ προτροπῇ καλογήρου τινός, ὅπως συνεργεία τούτου, δραπετεύσας τοῦ πατρῶου οἴκου καὶ ἀπορραγεὶς τῆς κοινωνίας, ἀσπασθῆ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ὁ μνησθεὶς καλόγηρος ἀπομακρύνει παραπείσας τὸν ὑπηρέτην ὧπερ οἱ γονεῖς, ὑπονοίας τινὰς συλλαβόντες, εἶχον προστάξει νὰ συνοδεύῃ τὸ τέκνον των, ὥστ' ἐν τῷ μεταξύ καιροῦ λαβόμενοι ἐπιβαίνουσι πλοίου τινός ναυλωθέντος διὰ τῶν χρημάτων ἅτινα, τῇ τοῦ καλογήρου εἰσηγήσει πάντοτε, κατώρθωσε τὸ μειράκιον ἐπὶ τινι πλαστῇ προφάσει νὰ λάβῃ παρὰ τῶν γονέων του. Ἀποδιδράσκει οὖν ἀπαρσμύθητον λιπὸν πένθος τοῖς οἰκείοις ὁ Ἰωάννης, συναποκομίζων, ὡς γλυκὺ τῆς πρὸς αὐτὸν σorgeῖς τῶν τοκέων μνημόσυνον, ἐγκόλπιον τι εὐαγγέλιον, ἔργον καλλιγραφικῆς καὶ χρυσοχοικῆς τέχνης λεπτότατον, ὅπερ οἱ γονεῖς τῷ εἶχον πρό τινος δωρήσει. Περαιωθεὶς δὲ, κείρεται μοναχὸς καὶ διαβιοῖ ἐπὶ τινα ἔτη ὡς ἀναχωρητῆς.

Ταχεῖς ὁμως καὶ ἀλλοιωθεὶς τὴν σωματικὴν μορ-

φήν ὑπὸ τῆς μεταξὺ τῶν μοναστικῶν αὐτοῦ πεποι-
θήσεων ἀφ' ἑνός, καὶ διακαοῦς νοσταλγίας ἀφ' ἐτέ-
ρου πάλης, ἧτις ἐν τούτῳ τῷ διαλείμματι οὐκ ἐπαύ-
σατο σπαράττουσα τὴν καρδίαν του καὶ ἀποκαρτε-
ρήσας, ὅπως ἱκανοποιήσῃ ἀμφοτέρω τὰ ἰσορρόπῳ ἰ-
σχύϊ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀντιπαλαίοντα πάθη ταῦτα,
τεχνάζεται τοιοῦτόν τι. Ἐπανακάμπτει εἰς τὴν ἐ-
νεγκοῦσαν καὶ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐνδεοῦς καὶ ἀπει-
ρηκότος μοναχοῦ, διανύει ἀσκητικῶς καὶ ἀγνωστος
τὸ λίαν βραχὺ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του, ἐν τινι κα-
λύβῃ πηχθείσῃ αὐτῷ τῇ τῶν οἰκοδεσποτῶν φιλαν-
θρώπῳ συγκαταβάσει παρὰ τὴν τοῦ πατρικοῦ μεγά-
ρου αὐλείου. Οὕτω δέ, τρύχεται μὲν σωματικῶς ὁ
Καλυβίτης παντοίαις θλίψεσιν, ὑφίσταται δὲ ἀγογ-
γύστως τοὺς ἀναγῶγους προπηλακισμοὺς καὶ τὰς
αἰκίας τῶν ἰδίων του οἰκετῶν, ἐντρυφᾷ ὅμως ψυχι-
κῶς τῇ τῶν πεφιλημένων αὐτῷ γεννητόρων θεᾷ, εἰ-
σιόντων ἢ ἐξιόντων ἐκάστοτε διὰ τῆς αὐλείου.

Καὶ ἤδη τὰ λίσθια πνέων μετακαλεῖται τὴν μη-
τέρα πρὸς ἣν ἐπιδείξας βέβαιον γνῶρισμα τὸ τιμαλ-
φές εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐφύλαττε πάντοτε ἐν τῷ κόλ-
πῳ αὐτοῦ, ἀναγνωρίζεται ὑπὸ ταύτης, καὶ μετ' ὀλί-
γον παραδίδει εἰς χεῖρας τοῦ Πλάστου τὴν δεισίθεον
ἴσως, πάγκαλον ὅμως διὰ τὴν εὐαισθησίαν καὶ ἀβρο-
φροσύνην αὐτῆς ψυχῆς του, ἐν ὁσμῇ ἀγιότητος. Ἡ
τοῦ δράματος σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Κωνσταντινου-
πόλει.

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Ἰστέον ὅτι, εἰ καὶ ἡ μυθοποιία τοῦ ἀνα χεῖρας
δράματος διαφέρει ἐν ὀλίγοις τισὶν ὡς πρὸς τὰ τοῦ
Καλυβίτου βιογραφικὰ καθέκαστα, ἅτινα ὑπὸ τῶν

συναξαριστῶν ἀναφέρονται (1), αἱ παραλλαγὰὶ ὅμως
αὗται νομίζω ὅτι, καθὸ ἐπεισιώδεις, κατ' οὐδὲν ἀλ-
λοιοῦσι τὸ τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως ἱστορικὸν ἐνδια-
φέρον, καὶ ἐπομένως τὴν ἀφετηρίαν τῆς τοῦ πονη-
ματίου προθέσεως, ἧτις εἶνε ἢ τῆς καλογηρομανίας,
ὡς ἱστορικοῦ γεγονότος λαβόντος χώραν κατὰ τὸν
μεσαίωνα, ἐπίκρισις. Οὕτως, ἐνῶ τὰ συναξάρια ὡς
ἐποχὴν τοῦ ἱστορήματος ἀναγράφουσι τὴν πέμπτην
ἐκατονταετηρίδα, οὐδεμίᾳ ῥητῇ ἐποχῇ χαρακτηρίζε-
ται ἐν τῷ δράματι· διότι καθ' ἅπασαν τὴν τῆς Βυ-
ζαντινῆς Αὐτοκρατορίας διάρκειαν ὁ καλογηρισμὸς
ὑπῆρξε πάντοτε ὁ αὐτός. Ὡσαύτως, ἐνῶ ὡς ἀναχω-
ρητήριον τοῦ Ἰωάννου ἀναφέρεται ἢ τῶν Ἀκοιμή-
των (γράφει τῆς ἀκοιμήτου προσευχολογίας) μονή, ἧς
τινος ἢ τοποθεσία διαφιλονεικεῖται, ἐν τῇ μυθοποιίᾳ
ὑποτίθεται ὡς τοιοῦτον ὁ Ἄθως καὶ ἡ σκῆπη. Ὁ
Ἰωάννης ἔπειτα κατὰ τοὺς βιογράφους ἦτο τριτότο-
κος, οἱ γονεῖς του ἐπέζησαν αὐτῷ κ.τ.λ. ταῦτα πάν-
τα πραγματεύομαι ἐν τῷ δράματι ἐλευθέρως, ὡς
ἀδιάφορα τῇ τοῦ ἱστορήματος οὐσίᾳ.

(1) Ἴδε Συναξαριστὴν, 15 Ἰανουαρίου. Παράδεισον, καὶ βιο-
γραφίαν τοῦ Καλυβίτου εἰς τεῦχος, ἐκδεδομένην τὸ θῶν ἐν Κων-
σταντινουπόλει, 1869.

Τοῖς ἐντευξομένοις.

Ἄλλοις μελέτω νὰ ἐκτραγωδήσωσι δραματοποι-
οῦντες ἐπαξίως, καὶ προσφυστέρως τῇ ἀπὸ τῆς
σκηνῆς ἠθοποιητικῆ διδασκαλίᾳ, τὴν τοῦ Καλυβίτου
ῥαίαν ταύτην ὑπόθεσιν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δημοσιεύω ἀ-
πλοῦν καὶ αὐτοσχέδιον ἀνάγνωσμα ὅπερ μοὶ ἐφάνη
χρήσιμον, καθὸ προτιθέμενον νὰ ἐπικρίνη ἐλλόγως
τὸ τῆς ῥασομανίας ἄτοπον, τὸ τὴν Βυζαντινὴν Αὐ-
τοκρατορίαν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τοπικῶς τε καὶ
χρονικῶς λυμηνάμενον, καὶ ἀποθὰν ἴσως ὁ τῆς ἐκ-
πτώσεως αὐτῆς κυριώτερος παράγων. Ἡ τοῦ με-
σαίωτος ἀμάθεια ὤθησε τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν πνεῦμα, τὸ
διὰ ζωηρότητα φύσει ταῖς ὑπερβολαῖς ἐνασμενιζό-
μενον, εἰς τὸν ὀλέθριον ἐκεῖνον ἐκτραχηλισμὸν, οὗ
ἄωτον ὁ ἀσκητισμὸς. Ὑπῆρξαν ἐπομένως τῷ καιρῷ
ἐκεῖνῳ ἄνθρωποι σώας ἔχοντες τὰς φρένας, κατὰ
τὴν κοινῶς τοῦλάχιστον ἐκδεδεγμένην σημασίαν τῆς
φράσεως ταύτης, οἱ ἐρημίται, οἵτινες καθ' ἑκατον-
τάδας μετέβαινον εἰς τὰς διακεκαυμένας ἐρήμους
τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου, ὅπως πράξωσι τί; Ὅπως
κριβανισθῶσι δίκην διπύρων. Ἄλλοι, καὶ τοιοῦτοι
ἀνεδείχθησαν οὐκ ὀλίγοι, οἱ στυλῖται ἀνέβαινον . . .
οὐχὶ, ἀνεβιβάζοντο δημοτελῶς ἐπὶ τινος κιονοκρά-
νου, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς τί; Ὡς ἀνεμοδεῖκται.
Καλυβίτην ὅμως δὲν ἔχομεν εἰμὴ ἓνα καὶ μόνον.
Ἐνα μὲν, ἀλλὰ μαχητὴν.

Ἐν τούτοις ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ τῶν
εἰδικότητων ἐκεῖνων καὶ ταύτης· διότι οἱ μὲν πολλοὶ
ἐκεῖνοι ἐξελέξαντο ἐλευθέρᾳ προαιρέσει τὸ τῆς ἀσκή-
σεως εἶδος, ὅπως συγχομίσωσι τὸν ἀπ' αὐτῆς φερώну-
μον στέφανον. Ὁ μοναδικὸς ὅμως οὗτος φέρων ἐνέ-
κλεισεν ἑαυτὸν τῇ καλύβῃ, οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἐκεῖνων ἀν-

θρωπαρέσκου ἢ θεοβλαβοῦς ἀλλοφροσύνης διαβουκο-
λούμενος, ἀλλὰ βιαζόμενος ὁ τάλας ὑπ' εὐγενεστέ-
ρου τινὸς πάθους, τοῦ τῆς φιλοστοργίας. Οἶον τοῦτο
πάθος ἐνεκόλαψεν ἡ θεία Πρόνοια ἐν ταῖς καρδίαις ἡ-
μῶν, ὅπως ὀτρύνῃ αὐτὰς νὰ διατηρῶσιν ἀρρήκτους
τοὺς τοῦ αἵματος δεσμοὺς, δι' ὧν πρὸς τὸ ἴδιον ἡ-
μῶν συμφέρον ἐσμέν φύσει μετὰ τῶν οἰκείων συνδε-
δεμένοι! Ἡ τοῦ ἡμετέρου ἥρωος ἀρετὴ εἶνε βεβαίως
ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τοῦ εἶδους, ὅσας ἡ ἐθνικὴ ἡ-
μῶν ἱστορία ἀπθανάτισεν· καθότι τὸ τοῦ δρασμοῦ
ἐπεισόδιον οὐδόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπισκιά-
ζον τὴν διαύγειαν αὐτῆς.

Πράγματι δὲ τὸ τῆς ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἀπο-
δράσεως τοῦ Ἰωάννου ἐπεισόδιον βαρύνει ἄλλους.
Διὰ τοῦτο οἱ τοῦ ὀσιολογίου πανηγυρισταὶ βιογράφοι,
οἱ καὶ φυσικοὶ τοῦ καλογηρικοῦ συστήματος συνή-
γοροι, δυσωπούμενοι, τρόπῳ τινί, τὸ ἑαυτῶν συνει-
δὸς, τὴν μὲν τῆς προθέσεως εὐθύνην ἐπιρρίπτουσιν
ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, καλογηρικῆς δηλαδὴ τοῦ
καιροῦ ἐκεῖνου παιδεύσεως ἢ τὸ μειράκιον, λέγουσιν,
ἐλάμβανεν. Ὡς νὰ ἠδύνατό ποτε ἡ ὀρθῶς νοουμένη
ἐκκλησιαστικὴ παιδείσις, ἡ πρὸς τὴν ἱερωσύνην πα-
ρασκευάζουσα, νὰ προδιαθέσῃ τινὰ ὑπὲρ τῆς καλο-
γηρικῆς. Οὐδὲν κοινὸν, ἀγαθοὶ βιογράφοι, μεταξὺ
ταύτης καὶ τῆς ἱερωσύνης. Ναι, ἡ καλογηρικὴ παι-
δευσις· ὅπερ ἄλλως τε καὶ μόνον ἀναγνωρίζετε πλα-
γίως, διότι ἐπιδοκιμάζετε τὴν τοῦ παιδὸς διαγω-
γὴν, υἱοθετοῦντες αὐτὴν οὕτως ἐν ὀνόματι τῶν τοῦ
συστήματος ἀρχῶν. Ἐπιχαίροντες μάλιστα καὶ
ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ τῷ τοιῷδε αὐτῶν θριάμβῳ, προσι-
μιάζετε τὰ τῆς βιογραφικῆς τοῦ Καλυβίτου διηγή-
σεως διὰ τῶν: «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐ-
μέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, καὶ ὃς οὐκ ἀποτάσσει πᾶσι
τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου

ἀξιος». Οὐχί, βέλτιστοι, μὴ κερδασκοπεῖτε ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν ὑμῶν παρεξηγοῦντες τὰ θεῖα λόγια. Ἄλλο τὸ ἀκολουθεῖν ὀπίσω τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Κυρίου προσώπου, τῆς διδασκαλίας δηλαδή καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ ἄλλο τὸ ἀκολουθεῖν τῷ πρώτῳ προστυχόντι καλογήρῳ. Καὶ ἐπειδὴ ἢ πρὸς τοὺς γονεῖς στοργὴ καὶ εὐπείθεια εἶνε καὶ αὕτη μία τούτων, ἄρα, ὁ τοὺς ἰδίους γεννήτορας ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε παραγκωνίζων, ἀκολουθεῖ οὐχὶ τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ. Ναί, καὶ πάλιν, ἢ καλογηρικὴ καὶ οὐχὶ ἐκκλησιαστικὴ παιδείσις ὑφ' ἧς ὁ προσήλυτος ὑμῶν προδιετίθετο, καθιστᾷ ὑπόλογον διὰ τὴν τοῦ πραξικοπήματος πρόθεσιν τὸ σύστημα, αὐτὸ καὶ μόνον τὸ σύστημα.

Τὴν δὲ τῆς πράξεως εὐθύνην ἐπιρρίπτουσιν οἱ συναξαρισταὶ ἐπὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀνευδότου ἐπιμονῆς, παριστῶντες τοὺς καλογήρους ὡς παρασυρθέντας δῆθεν ὑπ' αὐτῆς. Ἄλλ' ἐγὼ ἐρωτῶ, εἴνε ποτε πιστευτὸν, ὅτι μειράκιον τόσῳ φιλόστοργον ἠδύνατο νὰ προβῆ εἰς τὴν τῆς πατρῴας στέγης ἐγκατάλειψιν ἰδίᾳ ὄρμη καὶ ἄνευ τῆς ἐξωθεν ὠθήσεως; Εἴνε ποτε πιστευτὸν ὅτι μειράκιον τόσῳ σεμνοβίως ἀνατεθραμμένον ἠδύνατο νὰ προβῆ εἰς τὰ πλημμελήματα ὑπεξαιρέσεως χρημάτων καὶ παραπίσεως τοῦ ὑπηρέτου ἄνευ τῆς ἐξωθεν εἰσηγήσεως; Οὐδέποτε. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅμως ὅτι ἠδύνατο πάντα ταῦτα, ἢ τῶν πράξεων του εὐθύνη δὲν ἀρμόζει νὰ βαρύνῃ αὐτὸ ὡς ἀνήλικον, ἀλλὰ τὸν συνδραμόντα αὐτῷ καλόγηρον. Ἐν τούτοις τὸ τῆς πράξεως ἐπίμεμπτον, ἴσως ἐνστήσῃται τις, ἀφορᾷ αὐτὸν καὶ μόνον ἀτομικῶς τὸν καλόγηρον Παντάπασιν. Οὗτος ἐνήργει ἐν ὀνόματι τῶν τῆς ὀλομελείας ἀρχῶν. Καὶ ἀπόδειξις τούτου ἔστω ὅτι, ἅμα ἀφίχθὲν εἰς τὸν πρὸς ὄρον τὸ παιδάριον, οὐχὶ μόνον ἐκάρη μοναχὸς αὐ-

θημερόν, ἀλλὰ καὶ ἀπεκρύβη ὑπὸ τῆς συντεχνίας, ὅπως λάθῃ τὰς πρὸς ἀνίχνευσιν αὐτοῦ λαβούσας χώραν ἀκολούθως ἐπιμόνους πατρικὰς ἐρεύνας. Ἐπειτα λοιπὸν ὅτι τὸ ἔγκλημα, ὡς πρὸς τε τὴν διανοητικὴν ἀποπλάνησιν ὡς καὶ τὴν σωματικὴν ἀπαγωγὴν, βαρύνει ὀλοκλήρως τὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καλογηρικὸν σύστημα, ὅπερ συνεπῶς ἐπικρίνεται ἐν τῷ παρόντι πονηματίῳ μειλιχίαις πάντη καὶ ἀνεξικάκοις φράσεσιν. Οὕτω νομίζω τοῦλάχισον, ἐπειδὴ ἔχω διδόμενα νὰ πιστεύω ὅτι, ἐάν ποτε κάλαμός τις ἄξυς ἐπιληφθῆ νὰ ζωγραφίσῃ αὐτόμορφον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μεσαιωνικὸν ρασένδυτον τέρας, ἢ κοινωγία θέλει φρίξει μανθάνουσα εἶον, οὐχὶ πλέον ὄφιν, ἀλλὰ δράκοντα ἔθαλπει ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πρόκειται, καὶ τὸ λέγω ὅπως προλάβω πᾶσαν τυχόν παρεξήγησιν, περὶ τοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καλογηρισμοῦ· διότι ἔκτοτε ἢ τῶν γραμμάτων διάδοσις περιέστειλεν αὐτὸν ἐν θεμιτοῖς ὀρίοις. Πράγματι, οἱ καλόγηροι ἀποτελοῦντες σήμερον τάξιν τινα ἐν ἧ' ἀποσύρονται πάντες οἱ ἑαυτοὺς περιττοὺς ἢ καὶ ἐνίοτε ἐπιζημίους νομίζοντες τῇ πολιτείᾳ, οὐδόλως ἀπειλοῦσι τὸ καθεστῶς αὐτῆς. Οἱ δ' ἐξ αὐτῶν ἀξιωματοῦχοι, ἄνδρες ἐξηγουενοί τὸν χαρακτήρα καὶ αὐτάρχεις, μόλις δύνανται νὰ λογισθῶσιν ὡς ἀνήκοντες κατὰ τύπον ἀρχαίου ἐθίμου εἰς τὸ τάγμα, ἔτοιμοι ἄλλως ὄντες ν' ἀποσείωνται εἰς πρώτην εὐκαιρίαν, ὡς ἐπαχθῆς τι καὶ ἀσυμβίβαστον μετὰ τοῦ ἱεροπρεποῦς αὐτῶν χαρακτήρος, καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆν ἐξουσίαν, ὑφ' ἧς συνεπείᾳ καιρικῶν περιστάσεων εἰσὶ περιβεβλημένοι. Ὡ παιδεῖα, παιδεῖα! Ἐὰν θέλητε νὰ εἰσδύσητε εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐν ὀλίγοις ἤδη ἔτεσιν ἐπελθούσης μεταμορφώσεως ταύτης, ἀποβλέψατε εἰς τὸν πιτυοστεφῆ τῆς ἁγ. Τριάδος φάρον.

Εἰς ὑμᾶς ἤδη ἀπόκειται, ὦ φίλοι ὁμογενεῖς, λαβόντες ἐκεῖθεν πείραν τῆς χρησιμότητος τῶν τῆς ἀληθοῦς παιδείας καρπῶν, ν' ἀναδείξητε τὸν περίνοα **ΙΩΑΚΕΙΜ** ἐφάμιλλον τοῦ ἀοιδίου **ΓΕΡΜΑΝΟΥ**. Ἐνθυμηθῶμεν ἅπαντες ὅτι ἡ ῥαθυμία γεννᾷ ὄλεθρον, καὶ σπεύσωμεν νὰ συσσωματώσωμεν αὐτῷ τὰς ὕλικὰς ἡμῶν δυνάμεις, ὅπως, λαβόμενος τῆς χειρὸς τὸν νῦν σχεδὸν ἄχρηστον τῆ κοινωνία Λευίτην, ἀνυψώσῃ διὰ τῆς παιδείας εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην ἀφ' ἧς οὗτος δυνήσεται ν' ἀποβῆ ποδαγός, οὐχὶ ἀποπλανῶν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ προφάσει ψυχικῆς σωτηρίας ἐκτὸς τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ ῥυθμίζων τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ κινήσεις, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ δυσεξιτήτῳ λαβυρίνθῳ τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως.

Ἐρρωσθε.

Τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα.

ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ Συγκλητικὸς καὶ Στρατηλάτης.

ΘΕΟΔΩΡΑ σύζυγος αὐτοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ υἱὸς τῶν.

ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ φίλος τῆς οἰκογενείας.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ καλόγηρός τις παιδαγωγὸς τοῦ Ἰωάννου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ θαλαμηπόλος τοῦ Εὐτρόπιου.

ΦΑΣΜΑΤΑ.

ΜΑΘΗΤΗΣ.

Ἀκολουθία ὑπηρετῶν λαμπαδηφόρων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΘΕΟΔΩΡΑ μόνη, καθημένη παρά τινα τράπεζαν.

Κατόπιρ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.

ΘΕΟΔ. Δημήτριε!

ΔΗΜ. (*Εἰσερχόμενος*). Πρόσταξον Δέσποινα!

ΘΕΟΔ. Μὲ ποῖον ὠμίλεις ἔξω; Μήπως ἦτον ὁ Αὐθέντης;

ΔΗΜ. Μάλιστα, Δέσποινα. Ἡ αὐτοῦ Ἐνδοξότης μοι ἔλεγε νὰ εἰδοποιήσω τὴν Αὐθεντίαν σου, ὅτι μετ' ὀλίγας σιγμὰς θέλει ἔλθει πρὸς αὐτήν.

ΔΕΟΔ. Ἐχει καλῶς ὑπαγε. (*Ἐγειρομένη*) Νὰ ἐπιστρέψῃ τόσῳ ταχέως ὁ σύζυγος... δὲν μοι φαίνεται καλὸν σημεῖον! Ἔστω' ἄς ἴδωμεν τί τῷ ἀπήντησεν ἡ αὐτοῦ Ἐκλαμπρότης διὰ τὸν προστατευόμενόν του. Ὅπως ἂν θέλω χαρῆ νὰ ἴδω τὸν δυστυχῆ Εὐθυμένην ἀποκατεστημένον εἰς τινα ἀξιοπρεπῆ θέσιν οἷα ὀφείλεται τῇ μνήμῃ τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας· διότι μεθ' ὅλην τὴν τῆς διανοίας του πλάνην ὁ νέος εἶνε εὐσυμπάθητος· ἔχει ἀγαθὰ σπλάγχνα, καὶ ὅπως αὐτὸς ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀγαπῶμεν ὡς ἀδελφόν. Πλὴν ὄχι λησμονῶ τὰς νοθεσίας τοῦ ἁγίου Πνευματικοῦ. Ὁ Εὐθυμένης, αἱ ἀρχαὶ του εἶνε ἐπικίνδυνοι προπάντων διὰ τὰ τέκνα μας. ὦ!... λίαν ἐπικίνδυνοι. Ἐν τούτοις ἀκούω βήματα· εἶνε βεβαίως ὁ Εὐτρόπιος.

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ καὶ **ΘΕΟΔΩΡΑ**.

ΕΥΤΡ. (*εἰσερχόμενος*). Θεοδώρα!

ΘΕΟΔ. (*στρεφομένη πρὸς ὑπάρτησιν αὐτοῦ*). Εὐτρόπιε φίλε μου! Δὲν σ' ἐπερίμενα τόσῳ ταχέως. Μᾶς φέρεις βε-

βαίως καλὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Εὐθυμένους. Ἦδυνήθης νὰ ἴδῃς τὸν Δεσπότην; Τί σοὶ ἀπήντησεν;

ΕΥΤΡ. Τὸ Παλάτιον, γύναι μου, ἦτον ἀνάστατον. Ὅλοι κατεγίνοντο εἰς προετοιμασίας, διότι πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ αὐριον ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κυνηγέσιον, ὥστε λοιπὸν μόλις ἠδυνήθην ν' ἀνταλλάξω ἐπὶ ποδὸς λέξεις τινὰς μετὰ τῆς αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος καὶ τῷ παραστήσω, ὅτι ἀδίκως ὁ Εὐθυμένης ἀπελύθη τῆς θέσεώς του. Ἐπέμεινα μάλιστα, ὅτι χάριν τῶν ἐκδουλεύσεων ἃς ὁ τε πατήρ καὶ ὁ μακαρίτης ἀδελφὸς αὐτοῦ προσήνεγκον εἰς τὸ Κράτος, ὠφείλετο εἰς τὸν Εὐθυμένην θέσις τις καὶ θέσις ἀξιοπρεπῆς.

ΘΕΟΔ. Καὶ τί εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Δεσπότης;

ΕΥΤΡ. Μοὶ ἀπήντησεν ὅτι καὶ αὐτὸς ἀναγνωρίζει τὰς τοῦ πελάτου μου δικαίας ἀξιώσεις, ἀλλ' ὅτι αἰσθάνεται τινα ἐνδοιασμὸν ὅπως ἐνεργήσῃ, καθ' ὅσον ἐν τῇ Αὐλῇ διεδόθη ὅτι ὁ Εὐθυμένης ἐλληνίζει.

ΘΕΟΔ. Ὡστε τέλος;

ΕΥΤΡ. Τέλος, σοὶ εἶπον, φίλη μου, ὅτι ὁ Δεσπότης περιεσπᾶτο ἐξ αἰτίας τοῦ κυνηγεσίου, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ὀριστικὴν ἀπάντησιν ἦτον εἰς καιρὸν νὰ μοὶ δώσῃ.

ΘΕΟΔ. Τὰ τοῦ κυνηγεσίου, ἀγαθέ μου, ἦσαν πρόφασις καὶ σκῆψις, ὅπως ἀπαχωρήσας ἀποποιηθῇ τὸ αἰτούμενον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ κοινωνία, τὸ κατ' ἐμὲ φρονίμως ποιούσα, ἀποτροπιάζεται τοὺς ἐλληνόφρονας, τοὺς εἰδωλολάτραις τούτους, ἅπαγε τῆς βλασφημίας, Θεέ μου. Ὡστε εἰς ἡμᾶς οὐδόλως συμφέρει νὰ παρουσιαζώμεθα ὡς προστάται τῶν τοιούτων διὰ νὰ μὴ μᾶς εἰπῶσιν ὅτι νοσοῦμεν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν ἐκείνων πλάνην.

ΕΥΤΡ. Τὸ συμφέρον, Θεοδώρα, ἀνέφερες τὸ ἐξωτερικὸν βεβαίως συμφέρον. Διότι ἐὰν ἀνεπόλεις οἶαν ἐνορκον ὑποχρέωσιν ἀνέλαβον, νὰ υἰοθετήσω δηλαδὴ τὸ ὄρφανὸν θυγάτριον καὶ προστατεύσω τὸ πτάδιον τοῦ νεαροῦ ἀταδέλφου ἐκείνου ὅστις, ὅπως σώσῃ τὴν τοῦ συζύγου σου ὑπαρξιν μαχόμενος πρὸ αὐτοῦ καθὼς ὑπάσπιστῆς του, ἐπιπτε καὶ ἐξέπνεεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις μου, ἤθελες ἐμμένει εἰς τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι τὸ τῆς συνειδήσεώς μας συμφέρον ἀπαιτεῖ νὰ μὴν ἀθετήσωμεν τὸν ὄρκον μας, ἀλλὰ καθὼς υἰοθετήσωμεν

τὴν Ἐλένην, οὕτω νὰ προστατεύσωμεν καὶ τὸν Εὐθυμένην. Ἴσως ὁμως ἐπειδὴ δὲν ἦσο παρούσα ἐν τῇ ἐν λόγῳ φρικῶδει σκηνῇ δὲν δύνασαι νὰ διατηρῆς τόσῳ ζῶηράν ὅσῳ ἐγὼ τὴν ἐκ τοῦ πάθους ἐκείνου ἐντύπωσιν.

ΘΕΟΔ. Τί λέγεις, Εὐτρόπιε; Ἐγὼ ἦτις τὸ θυγάτριον, τὴν ἀγαπητὴν μας Ἐλένην, ἀνέθρεψα ὡς ἰδίῳ μου τέκνον, καὶ μὲν καὶ πρὸς χάριν τῶν φυσικῶν τῆς προτερημάτων, ἀλλὰ προπάντων εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὸν μακαρίτην πατέρα τῆς τὸν σωτήρά σου, ἐγὼ ἦτις πρώτη συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ προκρίνωμεν τὴν Ἐλένην διὰ τὸν φίλτατον, διὰ τὸν μονογενῆ μας Ἰωάννην, ἐνῶ ἐγνώριζον ὅτι καὶ ὁ πλοῦτος καὶ τὸ ἀξίωμα ἐπέτρεπον εἰς τὸν οἶκόν μας, τὸν τοῦ Στρατηλάτου καὶ Συγκλητικοῦ Εὐτροπίου οἶκον, ν' ἀτενίσῃ εἰς ὑψηλὴν καὶ μοναδικὴν τινα ἴσως περιωπὴν, ἐγὼ ἐπιλήσωμαι; Ἀλλὰ θὰ εἶπης ἐπιλήσωμαι εἶσαι, διότι θέλεις ν' ἀφήσωμεν ἀπροστάτευτον τὸν Εὐθυμένην, τὸν τοῦ σωτήρός μου ἀδελφόν. Ἀπροστάτευτον ὄχι' ἄς τῷ παράσχωμεν ὁμως τοιαύτην τινα προστασίαν ἣτις νὰ μὴ βλάβῃ τὴν τοῦ οἴκου μας ὑπόληψιν. Ἄς τὸν ὑποστηρίξωμεν, π. χ., χρηματικῶς· ἐὰν δὲ γείνη χρεῖα νὰ διαγῇ ἐν ἡττονί μεθ' ἡμῶν σχέσει, ὡς πρὸς τοῦτο ἄς αἰτιᾶται τὰς ἀρχάς του, ἀρχὰς αἵτινες δύνανται νὰ δηλητηριάσωσι τὴν τῶν τέκνων μας ἀγωγὴν.

ΕΥΤΡ. Ἐὰν, καλὴ μου, ὁ Εὐθυμένης φιλοσοφίῃ, ἄς ὀφεται. Ἐὰν κατὰ τὴν ἐκφρασίαν σου εἶνε εἰδωλολάτρης, ὅπερ δὲ δὲν πιστεύω, οὐδένα ἄλλον ζημιῶσι εἰμὴ ἑαυτόν. Δέον ὅθεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδελφικὴν σχέσιν καὶ φιλίαν μας ἀπαραμείωτον, ἀδιαφοροῦντες ἐν τῇ τοῦ συνειδότος μας καθαρότητι, περὶ τῆς ἰδέας ἣν δυνατὸν νὰ σχηματίσῃ ὡς ἐκ τούτου καθ' ἡμῶν ὁ κόσμος. Ἡ ἀγωγή ἄλλως τε τῶν τέκνων μας, τῆς μὲν Ἐλένης κεκλεισμένης ἐν τῷ σεμνείῳ ἐνθα διδάσκεται, τοῦ δὲ Ἰωάννου περιεπτοιχισμένου ὅπως εἶνε ὑπὸ διδασκάλων ἱεροπροσῶπων, οὐδένα ὑπ' αὐτοῦ διατρέχει κίνδυνον.

ΘΕΟΔ. Ἐπὼ οὕτω, σύζυγε. Τάληθές εἶνε, ὅτι ὁ Εὐθυμένης ὡς νέος καλῆς ἀνατροφῆς καὶ συνετῆς συμπεριφορᾶς, σέβεται τὰς οἰκογενειακάς μας πεποιθήσεις καὶ ὅτι ἐπομένως ἐνώπιον τῶν τέκνων καὶ τῆς θεραπείας μας οὐδὲν ἀ-

ναφέρει ἐξ ἐκείνων ὅσα ἀπό τινος ἀθυροστομεῖ, ἴλεως ὁ θεός, κατὰ τῆς θρησκείας παντοῦ ὅπου εὑρίσκεται. Δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ τοσοῦτω μᾶλλον ὡς πρὸς τοῦτο ἀξιώπαινος καθόσον εἶνε φυσικὸν νέος ζωηρὸς καὶ δοκησίσοφος οἷος αὐτὸς νὰ αἰσθάνηται κνισμὸν τινα, ὅπως ἀναμιχθῆ εἰς τὴν τῶν τέκνων μας ἐκπαίδευσιν.

ΕΥΤΡ. Βεβαίως· ὥστε ὡς πρὸς τὴν τοῦ Ἰωάννου τούλάχιστον διδασκαλίαν ἔδει νὰ φοβῆσαι μᾶλλον ἐμέ.

ΘΕΟΔ. (γελῶσα). Σπουδάζων ὁμιλεῖς, Στρατηλάτα; Μήπως τῶρα εἰς τὰ γηράματα σὲ προσηλύτισεν ὁ Εὐθυμένης; Μήπως ἔγεινες καὶ σὺ φιλόσοφος;

ΕΥΤΡ. Μὴ γελαῖς, φίλη μου. Γνωρίζεις, ὅτι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν σχεδὸν ἐκπαίδευσιν ἦν ἤδη λαμβάνει ὁ Ἰωάννης ἐγὼ δὲν συγκατετέθην, εἰμὴ ἀβροτέρως πως φερόμενος πρὸς τὰς θεοσεβεῖς πεποιθήσεις σου. Μᾶλλον δὲ, σοὶ ἐξομολογοῦμαι τὴν ἀλήθειαν, ἠνέχθην ταύτην, διότι διάγων τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς μου μακρὰν τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ἔνθα ἐκάστοτε μ' ἐκάλει ἡ ὑπηρεσία, δὲν ἠδυνάμην νὰ παρασκευάσω κατὰ σχολὴν παιδιόθεν τὴν τοῦ υἱοῦ μου διάθεσιν ἀναλόγως τῶν βλέψεών μου.

ΘΕΟΔ. Ὡς πατὴρ εἶχες βεβαίως δικαίωμα νὰ δώσης εἰς τὸ τέκνον σου οἵανδήποτε ἐκπαίδευσιν ἐνόμιζες εὐπρεπεστέραν. Οὐδεὶς ποτε ἐν τούτῳ ἤθελε σοὶ ἐναντιωθῆ, μολονότι ἐγὼ οὐδ' ἤμην οὐδ' ἔσομαι ποτὲ φίλη τῶν τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου βλέψεών σου.

ΕΥΤΡ. Διατί, Θεοδώρα; Μήπως τάχα τὸ στρατιωτικὸν στάδιον δὲν εἶνε ἔντιμον;

ΘΕΟΔ. Ἐντιμον καὶ ἔνδοξον ἴσως εἶνε· ἀλλ' ἐγὼ πέποιθα, ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἀρέσκεται εἰς τὰς τοῦ πλησίον μας σφαγὰς, ἀς οἱ ὄπλοφόροι ἐξ ἀνάγκης διαπράττουσιν.

ΕΥΤΡ. Οὐδ' ὅταν ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ σώσῃ τις τὸν πλησίον του ἐκ τῶν δεινῶν ὑφ' ὧν οἱ πολέμιοι τὸν ἐπαπειλοῦσιν;

ΘΕΟΔ. Δὲν γνωρίζω. Ἐγὼ ὡς γυνὴ ἀποτροπιάζομαι τὰς σφαγὰς καὶ αἱματοχυσίας, οὐδόλως ἐξετάζουσα ἂν αἱ ἀφορμαὶ αἵτινες προκαλοῦσιν αὐτὰς εἶνε δίκαιαι ἢ ἀδικοί. Ἐξ ἄλλου δὲ φρονῶ ὅτι, τὰ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἐξ ἀπαλῶν ὀ-

νύχων ἀνατροφῆς φυτευόμενα, διὰ δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀναπτυσσόμενα αἰσθήματα τῆς θεοσεβείας, εἶνε τὸ μόνον θεμέλιον ἐφ' οὗ δύναται νὰ ἐδράζηται ἀπαρασαλεύτως ἡ ἀστυκὴ καὶ οἰκογενειακὴ ἀρετὴ.

ΕΥΤΡ. Ὡς καὶ ἡ στρατιωτικὴ. Ἐν τούτοις ἄλλο θεοσεβῆς ἀγωγή, καὶ ἄλλο εἰδικὴ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν σοφίαν ἐκπαίδευσιν. Τὸ λέγω δὲ ἄνευ ὀπισθοβουλίας τινός, διότι ἀφοῦ ἀρχῆθεν συγκατετέθην ν' ἀκολουθήσῃ ἡ τοῦ Ἰωάννου ἐκπαίδευσιν τὴν πορείαν ἣν σὺ προεχάραξας, οὐδόλως διανοοῦμαι νὰ παρεκκλίνω τοῦ λοιποῦ τῆς ἀποφάσεώς μου ἐκείνης, τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον ἡ πρό τινος ἐκδηλωθεῖσα καὶ ὀσημέραι ἐπιτεινομένη ἐμβρίθεια αὐτοῦ με πείθει ὅτι, εἰ καὶ ὁ θησαυρὸς μας εἶνε εἰσέτι ἄγνωρος οὔτινος ὁ μύσταξ δὲν ἐπήνθησεν, ὁ χαρακτήρ του ὅμως ἔλαβε σύστασιν κλίσεως πρὸς αὐτὰς τοιαύτην, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρα τροποποιήσεως τοῦ τῶν σπουδῶν του εἶδους εἶνε εἰς τὸ ἐξῆς ματαία καὶ ἄγονος. Καταλείπω ὅθεν εἰς σὲ πᾶσαν τὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ εὐθύνην.

ΘΕΟΔ. Ἄλλ' ἐγὼ παραδέχομαι ταύτην ἀνενδοιάστως, ἐπειδὴ αἰσθάνομαι ὅτι θέλω ἔχει, τολμῶ εἰπεῖν, συνυπεύθυνον τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, ἣτις θαυμασίως τρώντι, καὶ οἶον συναντιλαμβανομένη μοι καὶ ἐπιδοκιμάζουσα τὸ πρόγραμμά μου, ὠκονόμησεν ἐπ' ἐσχάτων, ὥστε ἡ τοῦ Ἰωάννου μας ἐκπαίδευσιν νὰ λάβῃ προϊόντος τὴν ἐντελεστέραν ἐπίδοσιν.

ΕΥΤΡ. Δὲν σ' ἐννοῶ. Ὑπαινίττεσαι τάχα λέγουσα ταῦτα τὴν τοῦ ἀββᾶ Παφνουτίου ἔλευσιν;

ΘΕΟΔ. Πράγματι, τί ἄλλο εἰμὴ θεῖος δάκτυλος ὦθησε τὸν σεβάσμιον τοῦτον Ἀθωίτην, ὅπως καταλιπὼν τὸν ἐν τῷ Ὁρει ἀπράγμονα βίον του μεταβῆ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν; Καὶ τί ἄλλο εἰμὴ θεῖα οἰκονομία συνέπεσε νὰ φιλοξενηθῇ ἐν τῇ σχολῇ ἔνθα φοιτᾷ ὁ Ἰωάννης, ὅπως λάβῃ ὑπὲρ αὐτοῦ εὐμενῆ μέριμναν; Ὅπως μεθ' ὅσου ζήλου τόσης καὶ ἀφιλοκερδείας καταγίνῃ ἐπὶ τοσοῦτους ἤδη μῆνας περὶ τὴν ἐντελεστέραν μὸρφωσιν τοῦ μονογενοῦς μας τούτου; Μυστήριον ὄντως! Καὶ βλέπε ὁποίαν δύναμιν ἔχει ἡ διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ πατρὸς, ὥστ' ἐν σχετικῶς τόσῳ βραχεῖ χρονικῶ διαστήματι κατῶρθωσεν αὕτη νὰ μεταβάλλῃ ἀπ'

ἄκρου εἰς ἄκρον, καὶ ἐπὶ τὸ ἐμβριθέστερον δὴ τοῦτο, ὅπερ καὶ σὲ οὐ διέλαθε, τὸν πρὶν μάλλον εὐτράπελον καὶ φιλοπαίγμονα χαρακτήρα τοῦ τέκνου μας. Ὁ Ἰωάννης, ἡ αἰδίνητος αὐτῆ χειλιδῶν τῆς οἰκίας, ὁ ἀπὸ πρώτας μέχους ἐσπέρας τὰ ἱερὰ τροπάρια ἅπερ ἐν τῇ σχολῇ ἀπεστήθιζεν ὑποτονθορύζων καὶ ψαλμωδῶν, κατήντησε σήμερον κατηφῆς ὡς γέρων!

ΕΥΤΡ. Τόσω τὸ καλλίτερον, φίλη, διότι ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ ἐμπρέπει εἰς τὸν μόνον τοῦ ὀνόματός μας κληρονόμον. Ὁ τοιοῦτος χαρακτήρ καὶ οὐχὶ τὸ φιλογηθῆς καὶ κουφόλογον θέλει καταστήσει αὐτὸν αὐριον ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ σταδίῳ αἰδέσιμον παρά τε τοῖς κρατοῦσι, τῷ λαῷ καὶ τῷ κλήρῳ.

ΘΕΟΔ. Πρὸ μικροῦ, ἄνερ μου, ὠμίλεις ὡς ἄνθρωπος τοῦ ξίφους καὶ τῶν στρατιωτικῶν βλέψεων· ἤδη ὅμως ἀναγνωρίζω ἐν σοὶ τὸν ἄξιον Συγκλητικόν, τὸν ἐχέφρονα Εὐτρόπιον. Ἐν τούτοις ἐσκέφθης, ἄρα γέ ποτε ὁποῖα τις ἀμοιβὴ ὠφέλιμο εἰς τὸν ἀββᾶν Παφνούτιον διὰ τὴν μεγίστην ὑπηρεσίαν ἣν μᾶς προσάγει;

ΕΥΤΡ. Σὺ πῶς σκέπτεσαι; Θέλεις τάχα νὰ προτείνωμεν χρηματικὴν τινα ἀμοιβήν; Τὸ κατ' ἐμὲ, φοβοῦμαι μήπως τὸ τοιοῦτον ἐκληφθῆ ὑπὸ τοῦ μισαργύρου ἀνδρός ὡς προσβολὴ μάλλον.

ΘΕΟΔ. Μολονότι ὁ ὄσιος διδάσκαλος εἶνε πενέστατος, ὥστε ἡ τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς σκέψις ἐπέρχεται φυσικῶς, ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀνέχειά του εἶνε ἐκούσιος, δὲν ἐννοῶ τὴν τοιαύτην· ἐὰν πλὴν ἐδίδομεν αὐτῷ δεῖγμά τι ἠθικὸν τῆς πρὸς αὐτὸν ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, ἐὰν, π. χ., προσεκαλοῦμεν αὐτὸν ὅπως παρευρεθῆ σήμερον εἰς τὴν μικρὰν οἰκογενειακὴν ἑορτὴν ἣν ἄγομεν, οὕτω καὶ τὴν ἑορτὴν ἠθέλομεν καταστήσει διὰ τῆς παρουσίας του σεμνοτέραν καὶ πρὸς αὐτὸν ἠθέλομεν εὐαρεστήσει.

ΕΥΤΡ. Ἀληθῶς, Θεοδώρα, τὰ τῆς ἑορτῆς εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκονται; Ἐφερεν ὁ χρυσοχόος τὸ πέριαπτον, καθὼς ὑπεσχέθη χθές;

ΘΕΟΔ. Τὸ ἔφερε μάλιστα (λαμβάνουσα ἐκ τῆς τραπέζης καὶ προσάγουσα τῷ Εὐτρόπιῳ πυξίδα τινα). Ἴδου αὐτῷ.

ΕΥΤΡ. (Ἐξάγων τὸ ἐγκόλπιον). Ἄλλ' αὐτὸ ἔγεινε μικρὸν κειμήλιον. Ὅποιος κόσμος! Καὶ τίς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ μικροσκοπικὸν τοῦτο βιβλιάριον περιέχει ὀλόκληρα τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια! Θυμασία μὲν ἡ τοῦ καλλωπίσαντος αὐτὸ ἐξῶθεν χρυσοχόου τέχνη, τεραστία ὅμως ἡ τοῦ στενογραφῆσαντος αὐτὸ ἀντιγραφῆως. Καὶ λοιπὸν, Θεοδώρα, σήμερον ὅτε πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃς τὴν εὐχὴν ἣν ἔταξας εἶσαι βεβαίως πλήρης χαρᾶς.

ΘΕΟΔ. Διατί ὄχι; Μήπως δὲν συνεθέμεθα νὰ ἑορτάσωμεν ἐπὶ τούτῳ; Μέλλουσα ν' ἀναρτήσω σήμερον εἰς τὸν τράχηλον τέκνου πεφιλημένου τὸ ὄντως διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀξίαν κειμήλιον τοῦτο, καὶ τὸ τάγμα ὅπερ νύχθη ὅτε ὁ Ἰωάννης ἦτον ἀσθενὴς πραγματοποιῶ, καὶ τὸ ἄτομον αὐτοῦ θέτω καθεξῆς ὑπὸ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σκέπην. Πλὴν δὲν μοὶ ἀπήντησες, ἀγαθὲ, ἐγκρίνεις ἄρα γέ νὰ παρευρεθῆ εἰς τὴν ἑορτὴν ὁ διδάσκαλος;

ΕΥΤΡ. Οὐχί, Θεοδώρα. Μετ' ὀλίγον θέλει ἐλθεῖ ἐδῶ ὁ Εὐθυμένης, ὅπως μάθῃ τὸ ἀποβάν τῆς παρὰ τῷ Δεσπότη ἐπισκέψεώς μου· δὲν εἶνε λοιπὸν φρόνιμον ν' ἀντιμετωπισθῶσιν αἴφνης τὰ δύο ἀντιπαθῆ ἄκρα, ὁ Παφνούτιος δηλαδὴ μετὰ τοῦ Εὐθυμένου, μήπως προκύψῃ σκηνή τις. Ἄφες ὅθεν νὰ δηλώσωμεν τὰ πρὸς τὸν πρῶτον αἰσθήματά μας ἐν ἄλλῃ προσφορωτέρᾳ εὐκαιρίᾳ. Τὸ κατ' ἐμὲ πλὴν ἡ ἑορτὴ ἠθέλεν εἶσθαι φειδροτέρα, ἐὰν ἡ Ἐλένη, τὸ τοῦ οἴκου μας ἀγλαΐσμα, ἦτον ἐν αὐτῇ παροῦσα.

ΘΕΟΔ. Καὶ ἐγὼ τὸ ἐσκέφθην· ἀλλὰ τί νὰ σοὶ εἶπω, Εὐτρόπιε; Ἐφοβήθην, καὶ ἐλλόγως τοῦτο, μήτοι ἀπεναντίας ἡ τῆς Ἐλένης παρουσία καταστήσῃ ἥττον εὐθυμον τὴν διάχυσιν.

ΕΥΤΡ. Πῶς τοῦτο;

ΘΕΟΔ. Σὺ, Στρατηλάτα, εἶσαι ἡ κεφαλὴ, ἐνῶ ἐγὼ καθὸ μήτηρ εἶμαι ἡ καρδιά τοῦ οἴκου μας. Καρδιά ἐν ἣ πάλλουσι καὶ τὰ λεπτότερα τῶν τέκνων μας αἰσθήματα, ἅτινα εἶνε δυνατὸν νὰ διαφεύγῃ σέ. Οὕτως ἐσχάτως ἐγὼ παρετήρησα, ὅτι δσάκις ἀνέφερον πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸ τῆς Ἐλένης ὄνομα, εἴτε ὑπαινιττομένη ἀμυδρῶς τὸν μέλλοντα αὐτῶν σύνδεσμον, εἴτε βολιδοσκοποῦσα τὰ πρὸς αὐτὴν τοῦ υἱοῦ

μας αίσθήματα, παρατήρησα λέγω, ὅτι ὁ μείραξ καθίστατο ἔτι μᾶλλον σύννουσ καὶ σχεδὸν περίλυπος.

ΕΥΤΡ. Δὲν πράττεισ καλῶσ, φίλη μου, νὰ ὑποδαυλίζησ πάθη ἅτινα ἢ τῶν τέκνων μασ ἡλικία εἶνε εἰσέτι ἀνίκανοσ νὰ συναισθανθῆ.

ΘΕΟΔ. Ἀπατᾶσαι, Εὐτρόπιε. Ἡ διὰ τῆσ ἐκπαιδεύσεωσ ἐπισπευσθεῖσα τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, συνεπηγάγετο, ὑποθέτω τοῦλάχιστον, καὶ τὴν τῶν αἰσθηματικῶν πρόωρον ἀνάπτυξιν ὥστε ἢ εἰσ τὸν τοῦ Ἰωάννου χαρακτῆρα ἐπελθοῦσα ἐσχάτωσ ἀλλοίωσισ ἔδει νὰ μᾶσ πείση, ὅτι δι' αὐτὸν ἢ παιδικὴ ἡλικία παρῆλθε πλέον ἀνεπιστρεπτί, καὶ ὅτι ἢ καρδία αὐτοῦ ἐτράπη ἤδη πρὸσ ἀνδρικώτερα αἰσθήματα.

ΕΥΤΡ. Νομίζεις;

ΘΕΟΔ. Εἰμὶ βεβαία.

ΕΥΤΡ. Τότε λοιπὸν, ποῖα φρονεῖσ ὅτι εἶνε τὰ ὡσ πρὸσ τὴν Ἑλένην αἰσθήματα τοῦ Ἰωάννου;

ΘΕΟΔ. Πέποιθα ὅτι τὴν ἀγαπᾶ.

ΕΥΤΡ. Ὅτι μέχρι τοῦδε τὴν ἡγάπα μὲ φίλτρον ἀδελφικῶσ περιπαθῆσ εἰσ τοῦτο ἐσυνειθίσαμεν.

ΘΕΟΔ. Ναὶ μέχρι χθῆσ, ἀλλ' ἀπὸ τινοσ ὅμωσ μὲ λανθάνον ἔτι ἴσωσ καὶ εἰσ αὐτὸν τὸν ἴδιον φλογερώτερόν τι πάθοσ. Δυστυχῶσ πλὴν φαίνεται ὅτι ὁ ἔρωσ του εὐρίσκεται εἰσ διάστασιν μετ' ἄλλων τὴν καρδίαν αὐτοῦ χειμαζόντων παθῶν ἐντεῦθεν δὲ πάλη, ἵνα μὴ εἶπω ἦττα τοῦ ἔρωτοσ, καὶ τὸ περίλυπον αὐτοῦ δσάκισ τῷ ὑπομνήσω τὴν Ἑλένην.

ΕΥΤΡ. Ὡσ πρὸσ τοῦτο δὰ νομίζω, ὅτι ἢ μητρικὴ σου διορατικότησ προχωρεῖ πέραν πάσησ πιθανότητοσ. Πράγματι, ποῖά τινα εἶνε τὰ πάθη ταῦτα, ἅτινα δύνανται δῆθεν νὰ ἐνεργῶσιν ἐν τῇ καρδίᾳ μειρακίου τινὸσ μετὰ τοσούτου σθένουσ;

ΘΕΟΔ. Εἰ καὶ τὸ πνεῦμά μου δὲν ἡδυνήθη ἔτι νὰ εἰσδύσῃ εἰσ τὸ μυχαίτατον τοῦτο τῆσ τοῦ Ἰωάννου καρδίασ μυστήριον, εὐελπιστῶ ὅμωσ, εἰρωνικῶ φίλε μου, ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ διῦλισῃ καὶ τὴν ἦττον διαυγῆ ταύτην ὑπόστασιν αὐτῆσ.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Οἱ ἀνωτέρω, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ κατόπιν ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ.

ΔΗΜ. Ὁ κυρὸσ Εὐθυμένησ.

ΕΥΤΡ. (γεγωνυία φωνῆ). Πρόσελθε δὰ, ἀδελφέ μου, καὶ μὴ περίμενε ἐκάστοτε νὰ σ'ἀναγγέλλωσιν ἐθιμοτυπίασ μεταξὺ μασ δὲν ἀρμόζουσιν.

ΕΥΘ. Καλ' ἡμέρα σασ, φίλοι μου.

ΕΥΤΡ. Καλὴ καὶ χαρμόσυνοσ εἶθε νὰ διέλθη δι' ὅλην μασ τὴν οἰκογένειαν, σοῦ τε περιλαμβανομένου ἐν αὐτῇ.

ΘΕΟΔ. Εἶθε, καθὸ ἐόρτιοσ!

ΕΥΘ. Ἐόρτιοσ διατί; Σήμερον εἶνε ἢ μνήμη τοῦ δσίου Λαμπαδοῦ μῆπωσ πανηγυρίζετε ταύτην;

ΕΥΤΡ. Ἄφες, Εὐθύμενεσ, τὰ ὑπερφίαλα σκώμματά σου. Σήμερον ἢ Δέσποινα (δεικνύων τὴν Θεοδώραν) πρόκειται νὰ θέσῃ τὸν Ἰωάννην ὑπὸ τὴν τοῦ Σωτῆρόσ μασ προστασίαν, περιάπτουσα εἰσ τὰ στήθη αὐτοῦ τὸ τίμιον ἐγκόλπιον τετραευάγγελον ὅπερ βλέπεισ ἐκεῖ ἐπὶ τῆσ τραπέζησ. Ἐχομεν λοιπὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑορτὴν, ἐν ἣ οὐδεὶσ ξένοσ παρευρεθῆσεται μὴδὲ σοῦ ἐξαιρουμένου, ἐὰν θεωρῆσ τὸν ἑαυτόν σου ὡσ τοιοῦτον.

ΕΥΘ. Οὐδὸλωσ τὸν θεωρῶ ὡσ ξένον καὶ ἐπομένωσ παρευρεθῆσομαι. Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ὁ τῆσ ἑορτῆσ ἥρωσ, ὁ Ἰωάννησ μασ;

ΘΕΟΔ. Ὁ Ἰωάννησ εἶνε εἰσ τὸ σχολεῖον παρὰ τῷ σεβασμίῳ Διδασκάλῳ του. Δὲν ἠθέλησε νὰ μείνη παρ' ἡμῖν δι' ὅλησ τῆσ ἡμέρασ, περὶ τὴν μεσημβρίαν ὅμωσ μᾶσ ἔρχεται.

ΕΥΘ. Δὲν ἠνέχθη φαίνεται νὰ χάσῃ, ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν μόνην ἡμέραν τὰ σοφώτατα διδάγματα τοῦ ἀββᾶ Παφνουτίου.

ΘΕΟΔ. Σοφώτατα βέβαια, πῶσ ὄχι;

ΕΥΘ. Ἀκούσατε, φίλοι μου, καὶ σύγγνωτέ μου τῆσ παρησίασ. Πᾶσα ὑπερβολὴ εἶνε ἀφροσύνη. Τὸ ν' ἀναθρέψῃ τις τὰ τέχνα του θεοσεβῶσ μετ' ἐπιστήμησ εἶνε μέγα, μέγιστον τῶν γεννητόρων καθῆκον. Τὸ νὰ ἐμπιστευθῆ ὅμωσ μωωπάζων ἐπὶ τῷ σκοπῷ δῆθεν τούτῳ τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν ἀπο-

κλειστικῶς εἰς ἀμαθῆ τινα καὶ φανατικὸν ῥασσφόρον εἶνε ὑπερβολή, καὶ ἐπομένως κατάχρησις τοῦ τοιούτου καθήκοντος.

ΕΥΤΡ. Ὅχι δὲ, Εὐθύμενες ὁ Παφνούτιος δὲν εἶνε ἀμαθῆς ὡς νομίζεις· ἐξεναντίας μάλιστα εἶνε ἄνθρωπος παιδείας καὶ ἠθικῆς αὐστηροτάτης.

ΕΥΘ. Οὐδεὶς φθόνος. Ὅταν τις ἀφοῦ ἐκμάθη ξηρὰν τὴν γραμματικὴν ὀρθογραφίαν, κατατρίψῃ εἴκοσιν ἢ τριάκοντα τοῦ βίου του ἔτη, ὅπως γείνη ἐγκρατὴς ἀπάντων τῶν κανόνων τῆς μοναδικῆς πολιτείας, καὶ καταστῆ εἰδήμων ἀπασῶν τῶν παραλλαγῶν τῆς τῶν ἀτελευτήτων κοινοβιακῶν ἱεροτελεστιῶν τυπικότητος, καὶ ἀποβῆ τρίβων περὶ τὴν στρεψόδικον ἐκμετάλλευσιν τῶν τῆς θρησκείας ἀποφθεγμάτων, ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐποψιν δὲν εἶνε βέβαια ἀμαθῆς· ὑπὸ τὴν ἐμὴν ὅμως ἀπασα αὕτη ἡ σοφιστικὴ τερθρεία εἶνε αὕτη αὕτη ἡ ἀμάθεια κρύπτουσα ὑπὸ τὴν φενάκην καὶ τὸ φυκίον τῆς ματαιομαθείας τὴν εἰδεχθῆ μορφήν αὐτῆς. Ὅταν δὲ πάλιν διὰ τῆς ἀσιτίας, ἀϋπνίας, σακκοφορίας, καὶ λοιπῆς σωματικῆς σκληραγωγίας προσπαθήσῃ, καὶ ἴσως ἐπὶ τέλος κατορθώσῃ, ν' ἀναδημιουργήσῃ, οὕτως εἰπεῖν, ἑαυτὸν ἄλλον παρ' ὄντινα ἡ θεία σοφία τὸν ἐδημιούργησε κατὰ τὸ σῶμα, ὁ τοιοῦτος δι' ὑμᾶς δύναται νὰ ᾔνε ἀνὴρ αὐστηρᾶς ἠθικῆς· δι' ἐμὲ ὅμως εἶνε ὑποκείμενον ὅπερ, τόσῳ ὀλίγην πεποιθήσιν ἔχει αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐπὶ τῆς ἠθικότητός του, ὥστε, βέβαιον ὄν ὅτι εἰς πρώτην μετὰ τῶν σαρκικῶν ἀπαιτήσεων σύγκρουσιν αὕτη θέλει ἐνδώσει, προσεπάθησε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν σάρκα, ὅπως καταστήσῃ οὕτω τὴν ἠθικότητά του νικητρίαν ἐλλείψει ἀνταγωνιστοῦ.

ΘΕΟΔ. Τότε λοιπὸν εἰς τίνα θέλετε νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὴν τῶν τέκνων μας ἐκπαίδευσιν; Εἴς τινα φιλόσοφον, ἄνθρωπον ἔθνικόν, διὰ νὰ μάθωσι τὴν Ἑλληνικὴν ψευδοσοφίαν καὶ ζημιώσωσι τὴν ψυχὴν των;

ΕΥΘ. Ἐάν, Δέσποινά μου, ἐρωτῶσα ταῦτα ὑπονοήτε ἐμὲ, ὡς ἐποφθαλμῶντα δῆθεν τὴν θέσιν παιδοτρίβου καὶ διδασκάλου, ἀπατάσθε. Ἐγὼ, πρῶτον μὲν δὲν ἔχω τοσαύτην παιδείαν, ὥστε νὰ θεωρῶ ἑμαυτὸν ἄξιον τῆς τοιαύτης τιμῆς· ἔπειτα σύνοιδα ὅτι ἡ παιδαγωγικὴ εἶνε ἔργον τόσῳ

λεπτὸν, τόσῳ δυσχερὲς ὥστε ὁμολογῶ, ὅτι τὸ τοῦ παιδαγωγοῦ ἐπάγγελμα εἶνε πολλῶ ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου. Ἐπάγγελμα ἄλλως τε ἀτερπὲς καὶ πολλάκις ἀτελέσφορον πάντη, καθόσον ὁ παιδοτρίβος μὴ ὦν ποτὲ αὐτὸς πρῶτος, ἀλλ' ἐρχόμενος μετὰ τὸν ἐξ ὑπαρχῆς τοιοῦτον, τὴν μητέρα δηλαδή, δεόν νὰ ἔχη ἔργον τὸ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπάσας τὰς ἠθικῶς δηλητηριώδεις προδιαθέσεις, ὅσας ὁ παῖς ἐκμυζᾷ, ἔσθ' ὅτε, σὺν τῷ γάλακτι ἀπὸ τῶν μητρικῶν θηλῶν.

ΘΕΟΔ. Κύριε, μὲ προσβάλλεις!

ΕΥΘ. Οὐχὶ ἐκ προθέσεως, Δέσποινά μου. Ἐδῶ οὐδεὶς ὑπάρχει, καθόσον τοῦλάχιστον ἐκ τῶν αἰσθημάτων μου κρίνω, ὁ μὴ τοὺς ἄλλους ἐκτιμῶν, ὥστε νὰ διαπληκτιζώμεθα, ἀλλὰ, συζητοῦντες ἀδελφικῶς καὶ ἐπομένως βέβαιοι ὄντες ὅτι τὰς ἐκφράσεις μας, οἰκιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αὐται, οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θέλει θεωρήσει ὡς προσβλητικὰς, ἐλευθεροστομοῦμεν ἀνεπιφυλάκτως.

ΕΥΤΡ. Θεοδώρα, σὺ πρώτη, φίλη μου, κατηγόρησας τὸν ἀδελφόν μας Εὐθυμένῃ ἐπὶ φιλοσοφισμῶ, εἰδωλολατρεία καὶ οὐκ οἶδα τίνα ἄλλῳ ἐγκλήματι, ὥστε εἶνε δίκαιον νὰ τῷ ἐπιτρέψῃς ν' ἀπολογηθῆ ἐλευθέρως. Σὺ δὲ πάλιν, νεανίσκε, ρύθμιζε τὴν τῆς ἀπολογίας σου δικανικὴν ῥύμην οὕτως, ὥστε νὰ μὴ σὲ διαφεύγωσιν ἐκφράσεις δηκτικαί.

ΘΕΟΔ. Ἐξακολούθησον, Εὐθύμενες.

ΕΥΘ. Ἐξακολουθῶν λοιπὸν προσθέτω, ὅτι καθόσον ἀφορᾷ τὴν μορφήν εἰδωλολάτρου ἀποκρούω αὐτὴν διαρρήδην. Πράγματι, ὅταν τις ἐκφέρῃ, κατὰ τὸ ἐμοὶ εἰωθὸς, κρίσεις τινὰς εὐνοϊκὰς ἐν μέρει ὑπὲρ τοῦ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων προγόνων ἡμῶν πολιτισμοῦ, ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι εἶνε οὗτος θιασώτης τοῦ τῆς θρησκείας αὐτῶν ἐξωτερικοῦ περιβλήματος, ὅπερ ἦτον ἡ εἰδωλολατρεία. Καὶ δὴ ἐξεναντίας τὰ τῆς θρησκείας μας δόγματα μοὶ εἶνε, ὅπως καὶ εἰς ὑμᾶς, ἱερά, καὶ τὰ θεωρῶ ὄντως θεόπνευστα· τόσῳ πλὴν μόνον, ὅτι οἰκτείρω τὰς διαστρόφῳ γνώμῃ γιγνομένης παρεξηγήσεις τοῦ τε πνεύματος, ὡς καὶ τοῦ γράμματος αὐτῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τέλος ἦν ἐξέφερας, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία εἶνε δῆθεν ψυχολέτειρα, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἀληθές, ἐὰν ἡ τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων ἠθικολογία δὲν συνεταυτίζετο σχε-

δὸν πάντοτε μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς χριστιανικῆς. Παρακαλῶ λοιπὸν, Θεοδώρα, νὰ μὴ μὲ θεωρῆτε ὡς ἀποδιοπομπημαῖόν τινα ἀρνησίθεον, ἀλλ' ὡς γνήσιον χριστιανὸν, ὅστις ὁμῶς δὲν ἐνθουσιᾷ λίχν ὑπὲρ τοῦ βίου, καθότι τοῦτο κρύπτει πολλάκις ἀσχημίας.

ΘΕΟΔ. Θεέ μου, θὰ μᾶς κολάσῃ σήμερον ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁμιλῶν τοιοῦτοτρόπως κατὰ τοῦ ἱεροῦ πύλου!

ΕΥΘ. Δι' ἐμὲ τὸ κέλυφος εἶνε σκύβαλον, ὅταν ὁ καρπὸς τὸν ὁποῖον περικαλύπτει ἦνε ἀχρεῖος.

ΕΥΤΡ. Ἡμεῖς, εὐθύμενες, συνωκειώθημεν παιδιόθεν μετὰ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ σεβώμεθα ἀπολύτως τὸ κληρικὸν ἔνδυμα.

ΕΥΘ. Ἐὰν δι' ὑμᾶς ὁ κληρικὸς εἶνε ἀπλῶς τὸ κιλίκιον καὶ ὁ πῖλος, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν ταῦτα συναμπέχωσιν ἀνδρείκελόν τι ἢ τινα τιτυρόμορφον λύκον, σᾶς συγχαίρω. Ἄλλ' ἂς ἀφήσωμεν ταῦτα.

ΘΕΟΔ. Ναί, ἂς ἀλλάξῃ ἡ ὁμιλίχ. Σοὶ ὑπενθυμίζω τὸ θέμα τῆς εἰς τὴν Αὐλὴν ἐπισκέψεώς σου, Στρατηλάτα.

ΕΥΘ. Βεβαιώθητι, Δέσποινα, ὅτι τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν εἶμαι λίαν ἀνυπόμονος νὰ μάθω . . . .

ΕΥΤΡ. Πράττεις πάνυ καλῶς, ἀδελφὲ, νὰ μὴ ἔχῃς μεγάλας ἐλπίδας παρὰ τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ· διότι τί θέλεις, φίλε μου; Σήμερον πούποτε δὲν ἀγαπῶσι τοὺς ἐλευθεροφρονούντας.

ΕΥΘ. Καὶ ἰδίως ἐν τῇ Αὐλῇ, αὐλῇ μᾶλλον μοναστηρίου ἢ πολιτικῆς Κυβερνήσεως.

ΕΥΤΡ. Σίγα, ἀκριτόμυθε! Δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουσιν ὦτα καὶ ἐνδέχεται νὰ μᾶς ἐνοχοποιήσῃς; Τί σοὶ μέλει, φίλε μου; Εἰς σὲ ἀπόκειται νὰ διορθώσῃς τὴν κοινωνίαν;

ΕΥΘ. Καθὰ πρὸ μικροῦ εἶπον εἰμὶ γνήσιος χριστιανός· ἐπομένως δὲ ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη μὲ παρακινεῖ . . . . Ἄλλοι τινὲς ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης ταύτης ἀγωνίζονται ν' ἀναβιβάσωσι τὰς τῶν πλησίων ψυχὰς εἰς τὸν οὐρανὸν δι' ἀλλοκότων ὡς ἀληθῶς ἀτραπῶν, οἷον διαζευγνύντες συνοικέσια, ἀποτεκνοῦντες γονεῖς, ἐρημοῦντες οἴκους, παρακινούντες τοὺς προσηλύτους αὐτῶν νὰ πτωχεύσωσιν, ἵνα οὕτω πλουτίσωσι τοὺς τέως πένητας, θέλοντες τοὺς συνοδοιπό-

ρους οὐς διὰ τῶν τοιούτων ἄθλων ἀποσπῶσι τῆς κοινωνίας βρασοφόρους ὡς αὐτοὺς κτλ. Ἐὰν δ' ἐγὼ χάριν τῆς αὐτῆς ἀγάπης τολμήσω ποτὲ νὰ εἶπω τι, ὡς νὰ ἐπάτησα ὁ τάλας, αὐτὸ δὴ τὸ λεγόμενον τὴν τοῦ ὄφρου οὐρὰν, ἐγείρουσι κατ' ἐμοῦ Γοργόνειον κεφαλὴν θέλοντες ἐξάπαντος νὰ μὲ καταστήσωσιν ἀναυδὸν ὡς λίθον!

ΕΥΤΡ. Λοιπὸν, φίλε μου, ἡ Αὐλὴ ἦτον ἀνάστατος, διότι πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ αὐριὸν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κυνηγέσιον.

ΕΥΘ. Οὐχὶ βεβαίως πολλῶ ἀπο τοῦ παλατίου τῆς Πηγῆς διὰ τὸν φόβον τῶν Βουλγάρων.

ΘΕΟΔ. (περιχαρῆς). Ὁ Ἰωάννης!

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ἸΩΑΝΝΗΣ ὅστις ἅμα εἰσελθὼν διευθύνεται πρὸς τὸν πατέρα του, ὅπως χαιρετίσῃ αὐτὸν διὰ χειρασπασμοῦ.

ΕΥΤΡ. (περιπτυσσόμενος τὸν Ἰωάννην). Καλῶς μᾶς ἦλθες τέκνον ἐπιθυμητόν· Πῶς ὑπάγουσι τὰ μαθήματα;

ΙΩ. (σύντροπος καὶ σχεδὸν ρεμβάζων). Τὰ μαθήματα; . . . . Ὅπως πάντοτε . . . . Ὁ τίμιος Πατὴρ . . . σᾶς εὐχεται.

ΘΕΟΔ. Καὶ ἡμεῖς ἀσπαζόμεθα τὴν δεξιάν του. Ὑπήγετε σήμερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, υἱέ μου;

ΙΩ. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν; . . . Ὁχι. Ὁ τίμιος Πατὴρ ἀπουσίαζεν· ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ἔπειτα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὁσιακῆς μνήμης ἦν ἡ ἐκκλησία ἄγει σήμερον, μᾶς ὠμίλησε περὶ τοῦ . . . Ἀφηγήθη δηλαδὴ τινὰ ἐν γένει περὶ τοῦ τῶν ἀσκητῶν θεωρητικοῦ βίου, περὶ τῆς εἰς τούτους ὡς ἐκ τῆς ἐρημικῆς διαίτης προσγιγνομένης ψυχολογικῆς καταστάσεως καὶ τῶν τοιούτων.

ΕΥΘ. Ἀξιόγαστα ὄντως διδάγματα, καὶ τοῦ διδασκάλου πόρρωθεν ὄζοντα!

ΘΕΟΔ. (λαμβάνουσα ἐκ τῆς τραπέζης τὸ περιάπτρον). Εὐλαβέστατον καὶ θεοφόρητον τέκνον μας! Ἴδε χρυσοῦν, διάλιθον, πολύτιμον ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς δῶρημα! Ἀσπά-

σου τὸ τοῦ Σωτῆρός μας εὐαγγέλιον. Τὸ ἅγιον λοιπὸν τοῦ-
το ὅπερ σήμερον σοὶ περιάπτω νὰ τὸ φυλάξης ὡς κόρην ὀ-
φθαλμοῦ ἐν τῷ κόλπῳ σου μέχρις ἐσχάτης σου πνοῆς· διότι
αὐτὸ σὲ θέλει σκέπει ἀμυνόμενον ἐν παντὶ κινδύνῳ ψυχικῷ
καὶ σωματικῷ.

ΕΥΤΡ. (συγκεκρινημένος). Βλέπεις, υἱέ μου, πόσον σ' ἀ-
γαπῶμεν; Σὺ εἶσαι ἡ τοῦ οἴκου μας ἐλπίς! Σὺ ἔσῃ τὸ στή-
ριγμα, ἡ θυμηδία τοῦ στυγνοῦ γήρως μας!

ΘΕΟΔ. Εὐτρώπιε, ἀρκεῖ, φίλε μου, μᾶς κάμνεις νὰ δα-
κρῦωμεν.

ΕΥΤΡ. Ἀφοῦ οἱ λόγοι μου σᾶς κατανύττουσι σιωπῶ, δὲν
λέγω περισσότερα· διότι σήμερον εἶνε ἡμέρα χαρᾶς καὶ οὐχὶ
δακρύων. Μολονότι δι' ἐμὲ ἤθελεν εἶσθαι αὕτη πολλῶ χα-
ροπωτέρα, ἐὰν τὴν τοῦ ἐγκολπίου ἀνάρτησιν ἐπηκολούθει
περίζωσις ξίφους τινός, τοῦ πολυτιμοτέρου βεβαίως τῆς ὀ-
πλοθήκης μου.

(Βραχεῖα ἀνάπαυλα καθ' ἣν, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ προσω-
πα καθίζουσιν, ὁ Ἰωάννης διευθύνεται πρὸς τὴν θύραν
τοῦ δωματίου, ὅπως νεύσῃ τῷ Δημητρίῳ, ὅστις εἰσέρχε-
ται βασιτάζων δίσκον περιέχοντα ἀνθοδέσμας καὶ φύλλα
τινὰ χάρτου, ἅτινα λαβὼν ὁ πρῶτος ἀναγινώσκει ἀπαγ-
γέλλων).

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἐμμελῆ προσπαθοῦν νὰ τονίσῃ
Εὐχαριστίας τὸ στόμα ᾠδὴν,
Μόλις πον κατορθοῖ νὰ ψελλίσῃ
Νηπιακὴν, ᾧ γονεῖς μου, ἀνδὴν·
Ἡ ψυχὴ πλήν το λυγρὰ νὰ ἐλπίσῃ
Εἰς ἀκοὴν τόσῳ ἐπιεικῇ,
Ὅτι θέλει τερπνῶς πως ἠχῆσει
Ἡ ἀφελῆς μου τῶν φθόγγων πλοκῆ.

ΕΥΤΡ. Ἀναμφιβόλως, ἀναμφιβόλως!

ΘΕΟΔ. Ἐννοεῖται, υἱέ μου.

ΕΥΘ. Εὐγες, Ἰωάννη· ἀρκετὰ ἐπιτυχῆς στιχοουργία. Λοι-
πὸν;

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Οὐκ ἦν μὲν πρόπον νὰ περιμείρῃ
Ἡ ὄψις μου εὐγνωμοσύνη,
Τὸ μὴ πρῶτον ὅπως δεῖγμα στοργῆς
Πλήν νέον τοῦτο δοθὲν παρ' ὑμῶν,
Τὸν δὲν ἀπεργάσατό μοι σιγῆς.
Χροῖα ἡ ἕξις αἶρον φιδόν,
Μ' ὀτρύνῃ φράσεις νὰ γεγωνήσω,
Δι' ὧν ὑμᾶς νὰ εὐχαριστήσω.
Οὐκ ἦττον ὅμως ἡ ὑμετέρα
Στοργὴ τοῦ μέτρου εὐμενεστέρα
Οὐ μὴ κακίσει μου τὴν καρδίαν
Διὰ τὴν τόσην τῆς ἀκηδίας,
Ἀπεραντίας δὲ, ὡς εἰκός,
Συγγνώσεται μοι ἐπιεικῶς.

ΕΥΤΡ. Ἡμεῖς, Ἰωάννη μου, οὐδεμίαν ἀξίωσιν εὐχαρι-
στιῶν ἐκ μέρους σου εἶχομεν, ὅσάκις ἐξεπληρώταμεν ἐκ τῶν
ἐνόντων ὡς γονεῖς τὸ καθήκον μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἡ γηθόσυρος αὕτη ἡμέρα
Τῆς ζωῆς μου ἡ μᾶλλον παιδρά,
Διατελέσει ἡ ἱερωτέρα,
Διατελέσει ἡ ἦττον πικρά!
Ἔστε βέβαιοι, φίλοι τοκεῖς μου,
Ἐν πάσῃ ὅτι τοῦ βίου τροπῆ
Διαμερεῖτε διηνεκῆς μου
Καὶ ἠδυτάτη τῶν πόθων τροφῆ.
Ἴκετεύω λοιπὸν οὐδεμία
Τούτου πέρι ποτὲ σφαλερὰ
Νὰ μὴ ἰράξῃται ἀμφιγνωμία
Τῶν ψυχῶν σας ἡ σκέψις σκληρά.

ΘΕΟΔ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο, τέκνον, νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἀφορ-
μὴ, ὅπως λάβῃ χώραν τοιοῦτόν τι!

ΙΩΑΝΝΗΣ

(προσφέρων τὰς ἀρθοδέσμιαις καὶ τοὺς χάρτας).

Ἐντοσοῦτώ πλήν ἀρθη ὡς φόρον
Σᾶς προσφέρω στοργῆς υἱικῆς
Ταύτας τὰς δέσμιαις δέχθητε δῶρον
Τοῦ υἱοῦ σας, τροφεῖς μου γλυκεῖς!

ΕΥΤΡ. (δεχόμενος τὰ ἀρθη). Ἐὰν ἐγνωρίζομεν, υἱέ μου, ὅτι ἐμελλες σήμερον νὰ προσφωνήσης ἡμᾶς ἐπικῶς, ἠθέλομεν παρακαλέσει τὸν θεῖόν σου (δεικνύων τὸν *Εὐθυμέρη*) νὰ σοὶ ἀπαντήσῃ ἐκ μέρους ἡμῶν ἀναλόγως· ἤδη ὅμως δὲν μένει, εἰμὴ νὰ σ' ἀντευχαραριστήσωμεν πεζῶς πως διὰ τὰ πρὸς ἡμᾶς αἰσθήματά σου καὶ τὸ δῶρόν σου τοῦτο.

ΕΥΘ. Ἐπαναλαμβάνω τὰ συγχαρητήριά μου, Ἰωάννη. Τὸ προσφώνημά σου ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ συναίσθησις τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς ὀφειλομένης ἀφοσιώσεως εἶνε βαθέως κεχαραγμένη ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

ΘΕΘΑ. Σήμερον, υἱέ μου, μὲ κατέστησας τὴν εὐδαιμονεστέρα τῶν μητέρων· διότι γνώρισε, ὅτι εἶνε τῶντι τρισευδαίμων ἡ μήτηρ, τῆς ὁποίας τὰ αἰσθήματα εὐρίσκουσιν ἠχώ ἐν τοῖς τοῦ τέκνου της σπλάγχχοις.

ΙΩ. Μητέρα μου (περιπτυσσόμενος αὐτήν)! Ἐπίτρεψόν μοι νὰ σὲ καθικετεύσω, ὅπως τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἐπισφραγίσῃς διὰ τινος ἔτι πρὸς με γενναιοδωροῦ χάριτος.

ΘΕΘΑ. Τῆς ποίας, τέκνον; Λέγε ἐλευθέρως.

ΙΩ. Γνωρίζεις ὅτι οἱ συμμαθηταί μου ἐν τῇ πρό τινων ἡμερῶν ἀσθενεῖα μου ἔδειξαν ὑπὲρ ἐμοῦ φιλικώτατον ἐνδιαφέρον. Ἐπεθύμουν ὅθεν νὰ δηλώσω πρὸς αὐτοὺς ἀμοιβαιότητα φρονημάτων διὰ τινος τρόπου ὅσον οἶόν τε ἀκραιφνοῦς.

ΘΕΘΑ. Λοιπόν;

ΙΩ. Λοιπόν, συμβουλευθεῖς ὡς πρὸς τοῦτο τὸν σεβάσιμόν μου Καθηγητὴν εὐρομεν ὅτι, ὁ τελεσφορώτερος τρόπος καὶ μᾶλλον εἰς ἐμὲ ὡς πλουσιώτερον ἀρμόζων ἦτο νὰ τείνω τοῖς ἐνδεεστέροις αὐτῶν ἀρωγὸν χεῖρα, ὅπως προμηθευθῶσι τὰ διὰ τὰς σπουδὰς των ἀπαιτούμενα βιβλία, ἅτινα ὡς λίαν δαπανηρὰ ἐξ ἀνάγκης στεροῦνται.

ΘΕΘΑ. (θωπευτικῶς). Ὡστε ἔχεις ἀνάγκην χρημάτων, μικρὰ γενναίφρον;

ΕΥΤΡ. Νὰ σοὶ δώσωμεν, νὰ σοὶ δώσωμεν, υἱέ μου, ὅσα ἀπαιτοῦνται· μέινε ἀμέριμος.

ΘΕΘΑ. Καὶ παρακάλεσον ἐκ μέρους μας, Ἰωάννη, τὸν σεβάσιμον Ἀββᾶν νὰ λάβῃ τὸν κόπον τοῦ νὰ διαθέσῃ ταῦτα προσηκόντως.

ΕΥΤΡ. Ἄλλ' ὑπάγετε, Θεοδώρα, νὰ ἐπιθεωρήσῃτε ἅπαξ τὰ τοῦ ἑορτίου γεύματος καὶ, ὅταν ἡ τράπεζα ᾖ ἐτοίμη, εἰδοποιήσατέ μας.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ καὶ ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ.

ΕΥΤΡ. Δυστυχὲς τέκνον! Τὸ συνεσταλμένον, τὸ περιδεὲς, τὸ μελαγχολικόν του ὕφος τοσοῦτω κινεῖ εἰς συμπάθειαν, ὥστε ἀδυνατεῖ τις νὰ τῷ ἀρνηθῇ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ.

ΕΥΘ. Ἦδη ὅτε ἐμείναμεν μόνοι ὀφείλω νὰ σοὶ εἶπω, Εὐτρόπιε, ἀδελφικῶς, ὅτι τὸ περίφροντι τοῦτο καὶ μελαγχολικόν ὑφ' οὗ τὸ μεϊράκιον ἀπὸ τινος ἤδη, ὅπως βλέπω, κατελήφθη μὲ τρομάζει. Καὶ ἡ ἀδιαθεσία δ' αὐτῆ ὑφ' ἧς, χάριτι θεῖα, νῦν ἀπηλλάγη, πάντα ταῦτα μοὶ φαίνονται συμπτώματα ἠθικῆς τινος πάλης.

ΕΥΤΡ. Αἱ ὑπόνοιαι σου μ' ἐμβάλλουσιν εἰς ἀνησυχίαν, καθόσον καὶ ἡ Θεοδώρα μοὶ ἔλεγε ταῦτα πρὶν ἔλθῃς ἀποροῦσα ἐν τούτοις εἰς τίνα λόγον ν' ἀποδώσῃ τὸ τοιοῦτον δεινόν.

ΕΥΘ. Δι' ἐμὲ ἀποχρῶν λόγος εἶνε ἡ τοῦ καλογήρου ἐπιρροή.

ΕΥΤΡ. Ἡ διδασκαλία δηλαδὴ;

ΕΥΘ. Ἡ διδασκαλία! Κύριος οἶδε ποία βυσσοδομία!

ΕΥΤΡ. Δὲν σ' ἐννοῶ.

ΕΥΘ. Ξενίζομαι, ἀνὴρ ἀυλικὸς οἷος σὺ, τρίβων δηλαδὴ τῆς τῶν μηχανορραφιῶν ἄκρας σχολῆς, νὰ προσβλέπῃ ἀνυποπτος τὸ τοῦ καλογήρου πνεῦμα.

ΕΥΤΡ. Καὶ τί τάχα δύναμαι νὰ φοβηθῶ παρὰ τοῦ Παφνουτίου;

ΕΥΘ. Παρά τούτου μὲν οὐδὲν, παρὰ τοῦ καλογήρου ὄμως πολλά. Πᾶς καλόγηρος, φίλε μου, ἔχει νὰ ἐξυπηρετήσῃ συμ- φέροντα τοῦ σωματείου εἰς ὃ ἀνήκει· ἐνδεχόμενον δὲ τὸ σωματεῖον νὰ ὀρέγηται ἵνα σαγηνεύσῃ τὸν υἱὸν σου, ἦτοι τὴν περιουσίαν σου, ὡς πιμελῆ ἄγραν. Μ' ἐννοεῖς ἤδη;

ΕΥΤΡ. Ἡ καλογηροφοβία ὑφ' ἧς, Εὐθύμενες, δεσπόζουσαι πλάττει ἐν τῇ φαντασίᾳ σου χιμαίρας αἵτινες μικρὰν πιθανότητα ὑποστάσεως ἔχουσιν. Πράγματι δὲ, ἄνθρωποι, οἱ καλόγηροι, οἵτινες περιφρονοῦσι πολλάκις ἄσμενοι, κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν, κεκτημένον πλοῦτον καὶ ἀξιώματα, ἐνίοτε δὲ καὶ περιφανὲς προγονικὸν ὄνομα, ὅπως ζήσωσι λησμονημένοι ἐν τινι γωνίᾳ τῆς γῆς βίον λιτὸν καὶ ἀπέριττον, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐποφθαλμιῶσιν ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων περιουσίας; Τὸ μόνον τῶν τοιούτων σφάλμα εἶνε, φίλε μου, ὅτι διὰ τῆς ῥασοφορίας ἀποφεύγουσι τὴν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ὡς πολιτῶν, ὑποχρέωσιν.

ΕΥΘ. Εἴθε νὰ ἦτο τοῦτο μόνον! Ἐντούτοις, παρατρέχων ἐὰν ἔχωσι δίκαιον ἢ οὐ, περιφρονοῦντες, καθ' ὑμᾶς, τὰ περὶ ὧν ἐμνήσθητε πράγματα, ἅτινα παρὰ τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις θεωροῦνται ὡς τίμια, καὶ ἂν, εἴ ποτέ τις ὄφθη χαίρειν τούτοις προσειπὼν χάριν τοῦ ἀναχωρητισμοῦ, ὁ τοιοῦτος δὲν ἦτο ἄμα μᾶλλον ἢ ἀληθὲς καλόγηρος, ἀντερωτῶ. Πῶς εἶνε δυνατὸν λοιπὸν τότε οἱ καλόγηροι νὰ εὐρηναίωσιν πολλάκις ὑψηλὰ περιβεβλημένοι ἀξιώματα, ἀβρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτώμενοι, ἔτι δ' ὅτε καὶ σημαντικὰς περιουσίας κεκτημένοι;

ΕΥΤΡ. Τὰ ποῖα ἀξιώματα, τὰ ἐκκλησιαστικά; Ἄλλ' εἰς ταῦτα, ἀγαθὲ μου, προχειρίζονται κατὰ προτίμησιν λαϊκῆς ψήφου, ὡς ὑποκείμενα ἀσθητοτέρων ἠθῶν καὶ ἅτινα, ἀπηλλαγμένα οἰκογενειακῶν φροντίδων καὶ συμφερόντων, καθὸ ἄγαμα, δύνανται νὰ ἀγραυλῶσι φυλάσσοντα ἀφιλοκερδῶς καὶ ἀπερισπάστως τὴν ποίμνην. Ἡ μετὰ τινος ἄλλως τε ἐπιφανείας εὐπρέπεια τῆς διαίτης ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἀξιοπροσπειρίας τῆς κοινωνικῆς περιωπῆς των, καὶ τοῦ τῆς θέσεως αὐτῶν συμφέροντος. Ἡ δὲ μομφὴ φιλοχρηματίας, δυναμένη νὰ προσαφθῇ εἰς τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα, οὐδαμῶς κηλιδοῖ τὰς τῆς δλότητος τάσεις.

ΕΥΘ. Ξενοτρόπους τῇ ἀληθείᾳ ὀρέξεις ἀποδίδεις εἰς τὸν

λαὸν, ἐὰν οὗτος τοῦ ἀναβιβάξῃ εἰς τὰ ἀξιώματα, ὅπως τοῦ ἀναγκάσῃ ν' ἀποβάλωσι τὴν τοῦ βίου ἀφάνειαν, τὴν τῆς κοινωνικῆς τάξεως ἀσημότητα, τὸ εὐτελὲς καὶ τραχὺ τῆς διαίτης, τὸ ἀκτῆμον, πᾶν ὅ,τι ἐνὶ λόγῳ χαρακτηρίζει κατ' οὐσίαν τὸν μοναχόν· ὅπως τοῦ ἀποκαλογηρεύσῃ δηλαδή.

ΕΥΤΡ. Ἐγὼ, Εὐθύμενες, ἀπασχολήσας ἀπάσας τὰς τῆς ἀνδρικῆς μου ἡλικίας διανοητικὰς δυνάμεις περὶ τὴν τῶν στρατιωτικῶν μέριμναν, δὲν ἐφρόντισα ποτὲ νὰ μελετήσω ἐπισταμένως τὸ καλογηρικὸν ζήτημα· ὥστε κατανοῶ, ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ μοὶ διανοίξῃς τοὺς ὀφθαλμούς.

ΕΥΘ. Ὁ λαὸς προτιμᾷ. λέγεις, τοὺς μοναχοὺς ὡς ἀγάμους· πλὴν τί τὸ ὄφελος; Οἱ μοναχοὶ δὲν κατεβιβάσθησαν μεταξὺ ἡμῶν διὰ σπειρίδος, ὥστε νὰ ὦσι τοῖς πᾶσι ξένοι, ἀλλ' εἶνε καὶ οὗτοι υἱοὶ γονέων, ἀδελφοὶ ἀδελφῶν, ἰδίως δὲ θεῖοι ἀνεψιῶν. Συνήθως ὅταν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξασκήσωμεν, ἀπορία ἰδίων τέκνων, τὴν πρὸς τὸν τοῦ ἀτόμου ἡμῶν συνεχισμὸν ἔμφυτον στοργῆν, ἡ τοῦ ὀργανισμοῦ αὕτη ἀνάγκη δὲν παραγράφεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ, ἀλλὰ μεταβιβάζεται πρὸς τὰ ὄντα ἐκεῖνα, ὡς πρὸς ἃ, λόγῳ κατιούσης συγγενείας, ἐπέχομεν θέσιν πατρός. Ἐντεῦθεν ἄρα ὁ νεοπαισμὸς, καὶ ἡ μακρὰ οὐρὰ πειναλέου συγγενολογίου ἧτις ἀκολουθεῖ τοὺς τοιοῦτους, μοναχοὺς εὐφημουμένους, ἅμα ὑψωθέντας εἰς τὸ ἀξίωμα· συγγενολογίου ὅπερ εἰς τὸ ἐξῆς τρέπεται ἐκ τῶν σπαραγμάτων τῆς ποίμνης. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ ἀξιωματούχων μετὰ τόσης ζήσεως ἐπιδιωκομένου βιοπορισμοῦ, ὅστις ἐπὶ τέλους ἐκτρέπεται εἰς τὸ τῆς φιλοκερδείας ἀκόρεστον πάθος, ὅπερ, βοήθειᾳ τῆς αἰπίποτε συμπαροδευούσης αὐτῷ φειδωλίας, μεταβάλλει οὐκ εἰς μακρὸν πολλὰ ῥάσα εἰς ἀληθεῖς σάκκους ὑπερπύρων.

ΕΥΤΡ. Σὲ διακόπτω, φίλε μου. Νομίζω ὅτι δὲν εἶχες χρεῖαν τόσης συλλογισμοῦ περιαγωγῆς, ὅπως ἀποδείξῃς τὸν παρὰ τοῖς καλογήροις ὑφιστάμενον συγγενισμὸν, ἀφοῦ οὗτος ἀνακηρύττεται ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἐπιδεικτικῶς. Πράγματι δὲ, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι οἰκογενειακὸν τι ὄνομα, ἐν μοίρᾳ καρὸς τιθέμενοι τὸν κανόνα καθ' ὃν, ἀλλαξωνοῦντες σὺν τῇ κουρᾷ, ἀπαλλοτριῶνται οὕτω τῆς τέως

κοινωνικῆς αὐτῶν ἀτομικότητος σὺν ταῖς συγγενείαις αὐτῆς, ὀνοματολογοῦνται κατὰ δυωνυμίαν, προστιθέντες παρὰ τῷ καλογηρικῷ καὶ τὸ οἰκογενειακὸν αὐτῶν ἐπώνυμον.

ΕΥΘ. Ὁρθὴ παρατήρησις. Ἐξακολουθῶν πλὴν τί νὰ εἴπω περὶ τῆς ἀταστάλου φυσιώσεως τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὑποκειμένων; Ὁ πεφροντισμένης ἀγωγῆς εὐμοιρήσας ἄνθρωπος διδάσκεται παιδιόθεν ἐπὶ τίσι πράγμασι δύναται νὰ σεμνύνηται δικαίως, καὶ ποῖα νὰ θεωρῆ ὡς κουφονοίας κόρυζαν. Ἔτι δέ, ποῖον εἶνε τὸ μεταξὺ ἐξευτελισμοῦ καὶ ὑπεροφίας ἀκριβὲς ὄριον. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τοὺς ὀψιτύχους τούτους, αἱ ταπειναὶ διακονίαι εἰς ἃς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καθυποβάλλονται, ἀποτελοῦσι τὴν ζύμην τὴν τὸ φύραμα αὐτῶν ἐξογκοῦσαν εἰς ἔπαρσιν ματαιότητος. Ὅστε, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἡ ἀλαζονεία μετὰ τῆς ἐρασιχρηματίας εἰσὶν οἱ δύο πόδες, οὕτως εἰπεῖν, ἐφ' ὧν ἵσταται ἡ τῶν μνησθέντων ἠθικὴ ἀτομικότης.

Διαπορῶν ἔπειτα ἐρωτᾷς, ποῖα ἀξιώματα, τὰ ἐκκλησιαστικά; Ὡσεὶ ἠγνόεις, ὅτι δι' αὐτῶν τὸ καλογηρικὸν σύστημα ἐπεδίωξεν ἀνεκάθεν τὸν τῆς ἀπολυτωτέρας, καθὸ ἀνευθύνου, τῶν τυραννίδων, τῆς θεοκρατικῆς δηλαδὴ νοσοφισμὸν. Ὡσεὶ ἠγνόεις, ὅτι τὸ λαϊκὸν στοίχητον ἐν τῷ ἀγῶνι ἐν ᾧ πρὸ τοσοῦτων ἤδη αἰῶνων ἐγκαρτερεῖ, οὐχὶ ἄτρωτον, πολλοῦ γε καὶ δεῖ τῆ ἀληθείας, κατὰ τῶν παρεισάκτων τούτων τῆς ἐξουσίας μνηστήρων, μόλις ἵσταται, στηριζόμενον ὑπὸ κοινωνίας, ἀκολουθούσης ὡς πρὸς τοῦτο παναρχαίας ἰδεῶν ἕξεις. Καὶ δὲν βλέπεις τοῦλάχιστον, ὅτι εἰς ὅσα μέρη τοῦ Κράτους ἐγκατέστη ἡ ἑτερόδοξος Κυβέρνησις παρέδωκεν ἀμέσως, ὡς εἰς ἀνεγνωρισμένους ὑποψηφίους καὶ νομίμους ἐπικλήρους, τὴν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν σατραπειάν τοῖς καλογηροῖς; Ὅπερ δὴ ἐγὼ ἀναλογιζόμενος βιάζομαι νὰ συμπεράνω, ὅτι ἡ μελανείμων φρατρία ὑπούλως μὲν, ἐπίτηδες ὅμως παρέβλεψε ν' ἀνατραπῆ ἡ ἀπήνη, ὅπως, καιροῦ ἐν τῇ ταραχῇ λαβομένη, δράξηται τῶν ἠνιῶν. Ἐκ τῶν εἰρημένων μοι λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι ἡ μὲν τοῦ λαοῦ ψῆφος, εἰς ψῆφος ὑπάρχη, ὅπερ χαρίζομαι σοι, εἶνε ἀπόνηρος, ἡ δὲ περιαδομένη ἀφιλοδοξία καὶ ἀφιλοκέρδεια τῶν μοναχῶν καταχθόνιός τις μᾶλλον σκευωρία.

ΕΥΤΡ. Καὶ ἤδη τί θέλεις, Εὐθύμενες; Ἐπειδὴ καλόγηροὶ τινες ἔχουσι καὶ οὗτοι ὡς ἄνθρωποι τὰ ἐλαττώματά των, ἢ καὶ δλόκληρος ἡ ὁμάς τὰ ἑαυτῆς, ἀπαιτεῖς τάχα ν' ἀποσπάσωμεν τοὺς πώγωνας ὄλων τῶν καλογήρων ἢ νὰ παραδώσωμεν τῷ πυρὶ τὰ μοναστήρια, ἔνθα τόσα κοινωνικὰ ναυάγια εὐρίσκουσι καταφύγιον, καὶ ἄτινά εἰσι τὰ φυτώρια τῶν καθ' ἡμᾶς γραμμάτων;

ΕΥΘ. Οὐδὲν τούτων. Ὁ τῶν μονῶν ἀρχικὸς προσρισμὸς ἦτο ν' ἀπομακρύνωσι τῆς κοινωνίας τὸν τέως περιβομβοῦντα αὐτὴν ἔσμον τῶν ἀγάμων κηφήνων. Κακῆ πλὴν μοῖρα ἢ κατάχρησις τὰς μετέτρεψεν εἰς ἐστίας αἰρεσιακῶν τοῦ συστήματος ἀξιώσεων καὶ καταγῶγια τῆς ὀκνηρίας. Πράγματι δέ, ἐν αὐταῖς πάντες οἱ ἐκ τοῦ χύδην ὄχλου διὰ φυγογοπονίαν λιμώττοντες εὐρίσκουσιν, ἐπὶ μόνῳ τῷ τῆς ἀγαμίας ὄρω καὶ ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς τυφλὰ τοῦ συστήματος ὄργανα, σχετικὴν τινα εὐζωίαν καὶ πλήρη ἀνάπαυσιν, ἐνῶ διὰ πάντα εὖ ἠγμένον ἄνθρωπον καὶ τὴν ἕξιν καθάριον ἢ ἐν ταύταις ὀσπριοφαγία καὶ φθειρίασις καθισῶσι τὴν κοινωνιακὴν ὑπαρξίν ἀφόρητον. Προσέτι οἱ πολύωροι ἐκκλησιασμοὶ, εἰσαχθέντες ἐν ταῖς μοναῖς ὅπως ἀπασχολήσωσι τὰς ἡμέρας τοσοῦτων ὄντων ἀργούντων κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, εἶνε ἐπαχθεῖς τῷ μὴ ὀκνοῦντι νὰ διέλθῃ ταύτας ἐπωφελέστερον.

Ὅσον πάλιν διὰ φυτώρια γραμμάτων, τίς φθόνος; Ἐχέτωσαν τὰ κοινόβια τὴν τιμὴν τῆς συναξαριστικῆς καὶ ἀκολουθιογραφικῆς ἐωλοκρασίας, δι' ὧν ἀντικατέστησαν ἐν τοῖς παλιμψήστοις πολύτιμα τῆς προγονικῆς ἡμῶν σοφίας συγγράμματα. Ἡ τῆς ἀχρηστίας κόνις καὶ οἱ σῆτες ἐκδικήσουσι τὴν πρὸς τὰ γράμματα τηλικαύτην τῶν μοναχῶν ἀσέβειαν! Δὲν ἀπαιτῶ λοιπὸν νὰ ἐμπρήσητε τὰ μοναστήρια, ἀλλὰ νὰ μεταρρυθμίσητε αὐτὰ οὕτως, ὥστε ἐν αὐτοῖς νὰ εὐρίσκωσι πράγματι καταφύγιον ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ κοινωνικὰ ναυάγια, καὶ οὐχὶ, ὅπως νῦν, τὰ ζώφουτα μόνα. Προπάντων δὲ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ μεταβάλλωνται, ἐκτρεπόμενα τῆς ὡς κοινωφελῶν ἰδρυμάτων τροχιᾶς αὐτῶν, εἰς ἀληθῆ ἐργαστήρια ἀντικοινωνικῶν τάσεων. Τὴν δὲ καλογηρικὴν ὑπῆνην, ἣτις πολλάκις, εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ,

ἀντι παρθενικῆς ἀγνότητος ἀπόζει κινάβρας, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἱεροποιῆτε γελοῖως, μορμολυττόμενοι ταύτην κατὰ λόγον τῶν διαστάσεών της, καὶ μοὶ εἶνε ἀδιάφορον ἐὰν ἐκτίλητε ἢ μή.

ΕΥΤΡ. Βλέπω, ἀδελφὲ, ὅτι διεξήλθες ἀληθὲς κατὰ τῶν καλογῆρων κατηγορητήριον· ἐλησιμόνησας ὅμως φαίνεται, ὅπως τοῦτο ἀποβῆ πλῆρες, ν' ἀναφέρῃς τι καὶ περὶ ἀγαμίας.

ΕΥΘ. Ἐὰν ἐγνώριζον, ὅτι δὲν ἤθελον καταχρασθῆ τῆς ἀνοχῆς μεθ' ἧς μέχρι τοῦδε μὲ ἠκροάσθης, ἤμην πρόθυμος....

ΕΥΤΡ. Ζητῶ συγγνώμην, φίλε. Ἐπεθύμουν, ἐὰν ἦτο δυνατὸν, ν' ἀναπτύξω πρῶτος ἐγὼ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέας μου, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μ' ἀκούσῃς εὐμενῶς.

ΕΥΘ. Ὅποτε οἱ πρεσβύτεροί μου διηλῶσιν, εἰμὶ πάντοτε προδιατεθειμένος, τὸ γνωρίζεις, Στρατηλάτα, ν' ἀκροῶμαι εὐλαβῶς τὰς ἰδέας των.

ΕΥΤΡ. Ἐν πρώτοις οὖν θεωρῶ, ὅτι ἡ κοινωνικὴ κατάστασις ὑπάρξεως παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, εἶνε κατάστασις ἀπορρέουσα ἐκ φυσικοῦ προορισμοῦ· διότι παρατηρῶ, ὅτι ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς φύσει ὁ τοῦ προορισμοῦ κανὼν οὐδαμοῦ ποτὲ παρεβιάσθη, ὥστε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκτρεπόμενος τούτου, νὰ γείνη κοινωνικὸς ἀπὸ μὴ τοιοῦτου. Εἶνε ὅθεν κατάστασις φυσικὴ. Ἐντεῦθεν πλεῖστα ὅσα τῆς τοιαύτης καταστάσεως φινόμενα, ἐν οἷς καὶ ἡ ἀγαμία, δὲν εἶνε ἀνωμαλίαι, ἀλλ' ἀναγκαῖαι τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως συνέπειαι. Ἡ ἀγαμία ἄρα εἶνε καὶ αὕτη φυσικὸν τι. Ὄντως δὲ, τί ἤθελε γείνει ἡ κοινωνία ἐὰν δὲν ἀπέκλειε τοῦ γάμου, π. χ. τοὺς λεπρούς; Ἐπειτα ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ γάμου δὲν ἐπιδιώκει ἀπλῶς τὴν ζωϊκὴν παραγωγὴν, ἀλλὰ τὴν παραγωγὴν ἀνθρώπων, δι' ἣν ἀπαιτοῦνται κεφάλαια, ὥστε ὁ στερούμενος τούτων δέον ν' ἀπέχη ταύτης. Βίδημ, ἀναγκαζομένης τῆς κοινωνίας ν' ἀναπληροῖ τὰς τῶν ἀτόμων ἀνικανότητας, καταστραφῆσεται μετ' οὐ πολὺ ἐν αὐτῇ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία. Παραλείπω ἄλλως τε, ὅτι καὶ αὕτη ἀπλῶς ἡ ζωϊκὴ παραγωγὴ ὀφείλει ἐκάστοτε καὶ ὀπωσδήποτε νὰ ἦνε ἀνάλογος τῶν ὑλικῶν μέσων ὅσα ἡ κοινωνία διαθέτει.

ΕΥΘ. Σύμφημι ὡς πρὸς ταῦτα.

ΕΥΤΡ. Σκέπτομαι τοίνυν, ὅτι ἐὰν ἄνθρωπός τις, θεωρῶν

τὴν πολιτείαν ὡς οἰκογένειαν ἧς ὀφείλει νὰ ἦνε τὸ στήριγμα, πείθεται, ὅτι μένων ἄγαμος δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πολλῶ πλείοτερον στηρίζων ἐν αὐτῇ τὰ ἤδη ὑφ' ἑστῶτα ὑποκείμενα παρ' ὅσον ἤθελεν ὠφελήσῃ τεκνοποιῶν αὐτὸς, ὁ τοιοῦτος εἶνε ἀξιώπαινος. (1) Προσέτι, ἐὰν τις συνάψῃ γάμον πρὶν ἀναμετρήσῃ τὰς δυνάμεις του καὶ ἴδῃ ὅτι εἶνε ἱκανὸς νὰ παραγάγῃ ὄντα, ἂν οὐχὶ ἀνώτερα τῆς ἑαυτοῦ κοινωνικῆς θέσεως, ὅπως χάριν τῆς τοῦ γένους προστελειώσεως ὀφείλει, τοῦλάχιστον ὅμως ἀντάξια τῆς ἐν λόγῳ θέσεως, ὁ τοιοῦτος εἶνε ἐξώλης λυμεὼν τῆς κοινωνίας.

ΕΥΘ. Εἶνε βεβαίως, τίς τὸ ἀρνεῖται;

ΕΥΤΡ. Καὶ δὴ συμπεραίνω, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀγαμία εἶνε καὶ αὕτη ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς πειθαρχικαῖς δέλτοις τῆς φύσεως, ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος ὀφείλει, οὐχὶ μόνον ἀφορῶν εἰς παμπόλλας βιωτικὰς περιστάσεις νὰ ἐπιβάλλῃ ταύτην ἑαυτῷ, ἀλλ' ἔτι καὶ ν' ἀνέχεται καὶ ἐπιδοκιμάζῃ μάλιστα αὐτὴν ὑρισταμένην παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ ὅτι οἱ καλόγηροι ποιοῦσιν ἐξαίρετα ἀπέχοντες τῶν ἐγκοσμίων.

ΕΥΘ. Ἐπικροτῶ, Στρατηλάτα, τοῖς σοῖς περὶ ἀγαμίας ἐπιχειρήμασιν· ἔχω ὅμως ἀντιρρήσεις τινὰς ὡς πρὸς ἕνια τῶν τελικῶν συμπερασμάτων, ἀς παρακαλῶ ν' ἀκούσῃς.

ΕΥΤΡ. Καθὼς αἱ ἀρχαί σου, Εὐθύμενες, σὲ προδιαθέτουσιν, ὅπως εἶπες, ν' ἀκροᾶσαι εὐλαβῶς τὰς τῶν πρεσβυτέρων γνώμας, οὕτω καὶ αἱ ἐμαὶ μοὶ ἐπιτάττουσι νὰ παρέχω τοῖς νεωτέροις μου πλήρη ἐλευθερίαν λόγου. Λοιπὸν σὲ ἀκούω.

ΕΥΘ. Φυσικὸν μὲν ἔνθεν χρῆμα ἡ τῶν παθῶν ὀρμὴ, φυσικὸν πλὴν ἔνθεν καὶ ἡ τούτων χαλιναγώγησις. Ἄλλ' ἐὰν, καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, μηδενὸς δηλαδὴ πρὸς τὴν τεκνοποιεῖν κωλύματος ὑπάρχοντος, αἴφνης ἄνθρωπός τις ἐπισπασάμενος τὰς ἡνίας ἀναχαιτίσῃ ἔμπεδον τὴν τῶν παθῶν φυσικὴν φορὰν, ὁ τοιοῦτος δὲν πρέπει ἄρα γε νὰ θεωρηθῆ ὡς λειποτάκτης τοῦ φυσικοῦ ἢ, ὅπερ ταῦτὸν, τοῦ θεοῦ προορισμοῦ του; Καὶ νομίζεις τάχα ὅτι ὑπάρχει δια-

(1) Ἀξιώπαινοι εἶνε οἱ ἐκ τῶν ἱερέων μείναντες ἄγαμοι, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅμως τοῦ νὰ θεωρῶσιν ὡς μόνη αὐτῶν οἰκογένειαν τὴν κοινωνικὴν ὀλομέλειαν.

φορά τις μεταξύ ἑκατέρου τῶν πρὸς στείρωσιν ἀκρωτηριασμῶν, τοῦ ἠθικοῦ δηλονότι καὶ τοῦ σωματικοῦ;

ΕΥΤΡ. Οὐδεμία τις, εἰμὴ ὅτι, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐγκαταλιμπάνεται εἰς τὸ λογικὸν ὃν ἢ τῆς αὐτοπροαιρέσεως ἀξία, ἐνῶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ἐπιβαλλομένης αὐτῷ τῆς στείρωσεως βία, ἢ ἀξία αὕτη ἐκμηδενίζεται.

ΕΥΘ. Εἶεν ἄλλ' ὡς πρὸς τὰς συνεπείας ἀνατρεπτικὰς διὰ τὴν κοινωνίαν, ὅταν ἡ στείρωσις ἀνακηρύσσεται ὡς δόγμα ψυχικῆς σωτηρίας, οὐδεμία βεβαίως. Ἦδη, ἐπειδὴ ἡ σωματικὴ αὐτοκτονία συνεπάγεται, κατὰ τὴν θρησκείαν μας, τὴν ψυχικὴν ἀπώλειαν, ἢ δὲ στείρωσις, ὅταν αὐδένα λόγον ὑπάρξεως ἔχη εἰμὴ τὴν τῆς σαρκὸς ἀπόλυτον ἀπάρνησιν, εἶνέ τις αὐτοκτονία τοῦ γένους, ἔπεται ὅτι ἡ τοιαύτη στείρωσις μὴ οὔσα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀνθρωποσωτήριος, οὐδὲ ψυχοσωτήριος εἶνε. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἡ καλογηρικὴ συνθήκη ὑπάρξεως, ἢ ὑπὸ τῶν ἀναχωρητῶν τούτων, οἵτινες ἀπαιτοῦσιν οὐχ ἦττον νὰ ἔχωσι τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, σεμνολογουμένη παρθενία καὶ ἰσαγγελος πολιτεία, ὑπ' ἐμοῦ δ' ἐγκαλουμένη μισογαμία καὶ κακοδαίμων βδελυρία, εἶνε ὀλέθριόν τι, ὅπερ ὤφειλεν, οὐχὶ ν' ἀνέχεται, ἀλλὰ νὰ τιμωρῆσθαι μάλιστα ἀνηλεῶς ἡ κοινωνία διὰ τῆς ῥήτρας: «ὀφθαλμὸν ἀντ' ὀφθαλμοῦ», ἥτοι νυμφεύουσα τούτους ἅπαντας καὶ ὑπανδρεύουσα ταύτας ἀπάσας.

ΕΥΤΡ. Εὖγε, φίλε μου, δικαιοτάτα! Τόσῳ δίκαια, ὡς οἱ πλείους καὶ αἱ πλείους τούτων καὶ τούτων, ἀναγνωρίζοντες ἴσως τὰ τῆς κοινωνικῆς εὐθυδικίας συνστά τέλη, θέλουσι παραδεχθῆ ἀγογγύστως τὸ ἐπιτίμιον. Ἐν τούτοις δὲν βλέπω αἱ θεωρίαι ἐν αἷς παρεκβάντες περιπλάκημεν ποίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσι μετὰ τῆς ὑποθέσεως, περὶ ἧς ἐν ἀρχῇ τῆς συνδιαλέξεως ἐπρόκειτο. Μοὶ ἔλεγες, νομίζω, ὅτι ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἐποφθαλμιᾷ τὸ σωματεῖον τὴν περιουσίαν μου· μήτοι τάχα τῶν εἰς τοῦτο ἀνηκόντων ἀξιωματούχων τις, οὗς ἐχαρακτήρισας ὡς φιλαχρημάτους, θέλει νὰ σφετερισθῆ ταύτην;

ΕΥΘ. Ἐγὼ, ἐλέγξας τοὺς καλογήρους διὰ πάνυ βραχείων τινῶν ὡς μὴ ὄντας παντάπασιν ἀπηλλαγμένους, εἶτε ὡς ἄτομα εἶτε ὡς ὄμιλος, τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ ἰ-

δίως τῆς φιλοχρηματίας, ἠθέλησα νὰ σοὶ ὑποδείξω, ὅτι ἐνδεχόμενον αἱ τοῦ σωματείου των ἀρχαί, χρώμεναι τῷ Παφνουτίῳ ὡς πειθηνίῳ ὄργάνῳ, νὰ προσπαθῶσιν ὅπως, υἱοθετήσασαι διὰ τῆς βρασοφορίας τὸ τέκνον σου, ἐκδιάσωσιν οὕτως αὔριον τὴν περιουσίαν σου νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀνεγέρσεις καὶ προικοδοτήσεις μονῶν καὶ εἰς τὰ τούτοις παραπλήσια καλογηρικῆς ἀφιλοκερδείας ἀναλώματα.

ΕΥΤΡ. Δεινοτάτη τῶντι ἐπίνοια!

ΕΥΘ. Ἀδιάφορον ὑπάρχει ἔτι καιρός.

ΕΥΤΡ. Οἶμοι! Ἐὰν αἱ τοῦ Παφνουτίου ἰδέαι ἐρρίζωσαν ἤδη ἐν τῷ τοῦ μεираκίου πνεύματι, εἶθε νὰ μὴ ἦνε τοῦ λοιποῦ ἀργά! Πλὴν πῶς νὰ ἐξοικονομήσω τὰ πράγματα; Ν' ἀποσύρωμεν τὸν Ἰωάννην ἀποτόμως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς βεβαίας τῶν τοῦ Παφνουτίου διαβουλιῶν ἐνδείξεως, δὲν θέλομεν τὸ πράξει· διότι, οὐχὶ βεβαίως ἐγὼ, ἀλλ' ἡ γυνή μου φοβεῖται τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τὴν τοῦ προσβληθησομένου οὕτω καλογήρου κατάραν. Τοῦτο ἄλλως τε, ἐὰν ὁ παῖς ἐνεστερνίσθῃ ἤδη τὴν τοῦ Ἀββᾶ διδασκαλίαν καὶ θέλει ν' ἀκολουθήσῃ αὐτῷ, ἔσεται ματαία προφύλαξις, πλὴν ἐὰν τὸν κατακρατήσω σωματικῶς, ὅπερ δι' ἡμᾶς εἶνε ἐπαχθέστατον καὶ δὲν θέλομεν τὸ πράξει ποτέ.

ΕΥΤΡ. Δὲν εἶνε ἀνάγκη, νομίζω τῶν ἀποτόμων τούτων μέτρων, ὧν τινῶν οὐδ' ἐγὼ εἶμι φίλος. Δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐπιτάξωμεν εἰς πιστόν τινα ὑπηρέτην, λόγῳ ὅτι ἡ τοῦ Ἰωάννου ὑγεία εἶνε ἀκροσφαλῆς, νὰ μὴ ἀπομακρύνηται πολὺ ἀπ' αὐτοῦ, ὅταν οὗτος ἐξέρχεται τοῦ σχολείου. Οὕτω δὲ καὶ ἡ τοῦ καλογήρου φιλοτιμία δὲν προσβάλλεται, καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν ἐξασφαλιζόμεθα, ὁ δὲ χρόνος διδάσκαλος.

ΕΥΤΡ. Διδάσκαλος ὁμως πτερωτὸς τὸν ὁποῖον δέον νὰ μὴ κατατρίβωμεν ἐπὶ ματαίῳ. Ὡστε αὔριον ἡμεῖς μὲν παραγγέλλομεν τῷ Δημητρίῳ νὰ παραμένῃ ἐν τῇ σχολῇ, ὅπως συνοδεύῃ ἐκάστοτε τὸν Ἰωάννην, σὺ δὲ, φίλε μου, μεταβαίνεις παρὰ τῷ Παφνουτίῳ. . .

ΕΥΘ. Ἐγὼ παρὰ τῷ Παφνουτίῳ; Θεὸς φυλάξοι!

ΕΥΤΡ. Ἄφες ἤδη τὰς ἀντιπαθείας σου. Μεταβαίνεις λοιπὸν παρὰ τῷ Παφνουτίῳ καὶ ψηλαφᾷς, οὕτως εἶπεῖν, τὴν

διάνοιαν αὐτοῦ· οὕτω δὲ ἅμα δυναθῆς νὰ ὀσφρανθῆς τι, λαμβάνομεν μέτρα δραστικώτερα.

ΕΥΘ. Καὶ ἐπὶ τίνι προφάσει νὰ μεταβῶ παρ' αὐτῶ;

ΕΥΤΡ. Ἐχεις ἀρκετὸν πνεῦμα, εὐθύμενες, καὶ μὴ ὑποκρίνου τὸν ἀφελῆ. Ἡμεθα λοιπὸν σύμφωνοι.

ΕΥΘ. Θέλω πράξει τὸ κατὰ δύναμιν.

ΕΥΤΡ. Ἐξαίρετα! Ἄλλ' ἤδη τὸ προσκλητήριο ἐσήμα-
νεν ἄγωμεν εἰς τὴν τράπεζαν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ ἐρειδόμενος ἐπὶ τινος τραπέζης
τρόπῳ ὑπνουμένου καὶ **ΜΑΘΗΤΗΣ**.

ΜΑΘ. (εἰσερχόμενος). Ἐξύπνησον, διδάσκαλε... (δει-
κνύων τὴν θυρίδα). Ἐξημέρωσεν.

ΠΑΦΝ. (ἐγειρόμενος). Ἐξημέρωσεν; ... Μὴ ἐκπλα-
γῆς, τέκνον μου, ἐὰν τοῦ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐγρηγοροῦν-
τος ἐν μετανοίᾳ ἠττᾶται τέλος τὸ σαρκίον (σβεγνύει τὸν
λύχνον). Σὺ μόνος προέλαβες ἐλθὼν ἢ εἶνε καὶ ἄλλοι μα-
θηταὶ ἔξω;

ΜΑΘ. Ἡμεθα ὀλίγοι.

ΠΑΦΝ. Ἐχει καλῶς, τέκνον μου. Ἀπελθε ἐν εἰρήνῃ, καὶ
ὅταν ἔλθῃ ὁ Ἰωάννης εἰπέ τῷ νὰ εἰσέλθῃ παρ' ἐμοί.

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ μόνος.

ΠΑΦΝ. Ἰλάσθητί μοι, Κύριε, τῷ ὀκνηρῷ ἢ τοῦ ἁμαρ-
τωλοῦ κάρωσις μὲ κατέλαβε βαρεῖα. Μακάρια τὰ αἴτια
πνεύματα ἅτινα μὴτε ὑπὸ πείνης, μὴτε ὑπὸ δίψους, μὴτε
ὑπὸ κοπώσεως καταβάλλονται, ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας

καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὕμνοῦσι τὸν Δεσπότην ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ δουλεύσω αὐτῷ ἐν πάσῃ μου δυνάμει, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Καὶ προλεανῶ τὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὁδὸν, ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Νόμου αὐτοῦ. Καὶ ἀπολακτίσῃ πᾶσαν τοῦ βίου χλιδὴν, καὶ πᾶσαν ἀνθρωπάρεσκον δόξαν, καὶ πάντα ἐν κεφαλαίῳ τὰ φθαρτὰ, χάριν τῶν τῆς μελλούσης μακαριότητος ἀκηράτων ἀγαθῶν. Ἰδίως δὲ τὸν πάσης ἀνομίας ὑποβολέα πλοῦτον.

Ὁ ἐπάρκτος πλοῦτος! Πασῶν τῶν κακιῶν, ἢ μᾶλλον πάντων τῶν παρ' ἀνθρώποις δεινῶν σὺ εἶ ὁ παραίτιος. Σὺ, τὸν μὲν πένητα ὠθεῖς ἐκάστοτε εἰς τὸ ψεῦδος, τὸν δόλον, τὴν κλοπὴν, τὸν φόνον· τὸν δὲ πλούσιον εἰς τὴν ἀκολασίαν, τὸν ἐγωϊσμόν, τὴν ὕβριν, τὴν ἀπανθρωπίαν. Καὶ ταῦτα οὐχὶ φυσικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ κενοσπουδίας τινὸς ἀντικείμενον ὦν. Πράγματι δὲ, πάνυ ὀλίγα ἐφόδια εἶνε ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπως διανύσῃ τὸ βραχὺ τοῦτο τῆς ἐφημέρου ὑπάρξεως στάδιον. Ἀπλοῦν τι περιβόλαιον, ὅπως μὴ ῥιγοῖ, ὀλίγος ἄρτος, ὅπως διατραφῇ, καὶ πρόχειρόν τι ἐπιστέγασμα, ὅπως προφυλάξῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος δυσκρασίας, ταῦτα ἀρκοῦσιν. Πρὸς τί λοιπὸν ἢ τόση πλεονεξία; Ἄ, χάριν τῆς ἡδυπαθείας! Τῆς ἡδυπαθείας, ἥτις τὰ μὲν σώματα ἐκνευρίζει, τὰς δὲ ψυχὰς διαφθείρει.

Θέλεις, ὦ ἄνθρωπε, νὰ ὑγιάνῃς κατ' ἀμφοτέρα ταῦτα; Ἐλθέ μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ σκῆτῃ. Ἐκεῖ, ἢ μὲν στενότης τῆς κέλλης σου οὐ παρέξει ταῖς τῷ πλούτῳ συμπαρομαρτούσαις ἀθλιότησιν οἷον χῶρον εὐρίσκουσιν αὐταὶ ἐν τοῖς εὐρυθαλάμοις καταλύμασιν, ἵνα σοὶ γείνωσι σύνοικοι, ἢ δὲ τῆς διαίτης λιτότης ἀπαλλάξῃ σε πάσης μαλακίας, ἐνῶ στοιχειῶδες τι ἐργόχειρον θέλει σοὶ προσπορίζει, ἄνευ τοῦ τόσο βιοποριστικοῦ περισπασμοῦ, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀληθῶς ἀναγκαῖα. Προπάντων ὅμως ἐκεῖ εὐρήσεις τὴν προσευχὴν, τὸ λούμα τοῦτο ἐν ᾧ ἀποπλύνονται πάντες οἱ τῆς καρδίας σπύλοι· τὴν τοῦ πνεύματος ἀμβροσίαν· τὴν κλίμακα ταύτην τὴν ἀναβιβάζουσαν τὸν χαμαιπέτην βροτὸν εἰς τὰ ὕψη τῆς αὐλοῦ μεταρσιότητος. Ἐκεῖ τέλος, ἢ τῆς ἀτμοσφαιρας διαύγεια, ἢ τῆς ἐρημικῆς φύσεως μεγαλοπρέπεια, ἢ τῆς διανοίας νηφαλιότης, θέλουσιν ἐξάρει τὰς ψυχικὰς σου δυ-

νάμεις μέχρι τῆς περιωπῆς ἐκείνης, ἐν ἧ καὶ μόνῃ εὐρηται ἢ γαλήνη τοῦ τε νοῦ καὶ τῆς καρδίας.

Ναί, Ἰωάννη, ἄγομεν εἰς Ἄθω. Ἐκεῖ ἔσονται σοὶ πάντα ταῦτα πρόγευσις τις τῆς μελλούσης μακαριότητος. Τὰ πάντα ἤδη συνεφωνήθησαν μετὰ τοῦ πλοιάρχου· ὥστε ἡ ὁλκὰς οὐδὲν ἕτερον σαλεύουσα ἐπὶ τῆς ἀγκύρας ἀπεκδέχεται ἵν' ἀναπετάσῃ τὰ ἱστία, εἰμὴ φορὸν τι πνεῦμα, ὅπερ καὶ τοῦτο χαρισθήσεται ἡμῖν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα μέχρι τοῦδε πρὸς τὸ συμπερώτερον ἐξοικονομήσαντος. Ἐκεῖνος ὅστις ἡσυχάζοντα ἐν τῷ Ὀρει, ἔγειραι, μοὶ ἐπέταξεν, ἄπελθε εἰς τὴν Κωνσταντίνου, ὅπως μίαν τοῦλάχιστον ψυχὴν σώσῃ· Ἐκεῖνος ὅστις, ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε, ὠδήγησε τὰ βήματά μου εἰς τὰ ἴχνη τοῦ φιλάτου μαθητοῦ καὶ πνευματικοῦ τέκνου, ὅπερ ἐὰν ἔμενεν ἐδῶ ἤθελε καταναλώσει τὰς ἡμέρας του ὡς σκώληξ ἐν τῇ ἰλύϊ. Ἐκεῖνος κατευοδώσει ἡμῖν μέχρι τέλους τὰ πάντα.

Ἐγὼ δὲ ἀρκεσθήσομαι εἰς τὴν τοῦ ὀνόματός Του δόξαν, καὶ τὸ κατόρθωμα λογισθήσεται μοι ὑπὸ τοῦ μισθαποδότου ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἀπέναντι τῶν τοσοῦτων ἁμαρτιῶν ὑφ' ὧν ἀποπνίγομαι ὁ δεῖλαιος. Λέγω δὲ κατόρθωμα, σύγγνωθί μοι, Κύριε, μεγαλαυχοῦντι, ὅτι ἐπὶ τῇ δυνάμει σου ἐπαίρομαι, διότι τὸ νὰ ἐλκύσῃ μὲν τίς τινα τῶν χυδαίων εἶνε εὐκοπον, καθόσον ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἔχων νὰ ἐγκαταλείψῃ ῥαδίως ἀκολουθεῖ· τὸ νὰ καταπέισῃ ὁμοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν τεθωπευμένον, τὸν ἄβρον γόνον μιᾶς τοιαύτης οἰκογενείας, ὅπως οὔτος θύσῃ ὄλβον, τιμὰς, φίλτρον γονέων, συμπάθειαν ἀνθηρᾶς μνηστῆς εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἰδίας ἀπολυτρώσεως, δὲν εἶνε ἄθλος εὐκατόρθωτος.

Καὶ ἤδη μὲν εἶνε καιρὸς δοκιμασίας. Ὄταν δὲ, Ἰωάννη, καταστῆς χρόνου προϊόντος ἰσχυρὸς ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀσκήσει, οὕτω δὲ διαλυθῇ πᾶς μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ δεσμὸς, καὶ ἐγερθῇ τεῖχος ἀνυπέβλητον μεταξὺ σοῦ καὶ πάσης κοινωνικῆς συμπαθείας, τότε δύνασαι ἀκινδύνως νὰ ἐπιστρέψῃς ἐδῶ καὶ παραλαβὼν τὴν πατρῶαν οὐσίαν, ἥτις πάντοτε σοὶ ἀνήκει, καὶ ἦν τινα ἄλλως ἤθελες σπαθήσει ἀνεμώλιον, νὰ μετέλθῃς ταύτην ψυχοσωτηρίως εἰς ἔργα θεοφιλῆ καὶ ἐλεημοσύνας. Ἰδίως ὁμοῦ μελέτω σοὶ νὰ γείνης κτί-

τωρ εὐαγοῦς τινος Μονῆς, ὅπως δώσης ἀφορμὴν νὰ λυτρωθῶσιν οὕτω πάμπολλαι μοναζόντων ψυχαί, καὶ εὐλογῆται τὸ ὄνομά σου εἰς γενεάς γενεῶν. Ναί, οὕτω γενέσθω, Κύριε! Ἄλλ' ἰδοὺ αὐτός· ἰδοὺ μοι τὸ σεσωσμένον τέκνον.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ καὶ ΙΩΑΝΝΗΣ.

ΙΩ. Εὐλόγει με, διδάσκαλε!

ΠΑΦΝ. Κύριος εὐλογήσαι σε, τέκνον. Καὶ τί νεώτερον ἀπαγγέλλεις ἡμῖν ἐκ τῶν οἴκοι; Σοὶ ἔδωσαν οἱ τίμιοι γονεῖς τὰ ἀργύρια ἅτινα συνεθέμεθα νὰ ζητήσης;

ΙΩ. Μάλιστα, πάτερ· ἰδοὺ αὐτά.

ΠΑΦΝ. (*λαμβάνων*). Ἐχέτω δόξαν ὁ θεός, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ τοῦ ναύλου ἄπορον ἐγένετο ἐκποδῶν. Ἐγὼ, γνωρίζων ὅτι οἱ εὐλογημένοι γονεῖς τὰ πάντα χαρίζονται σοι, οὐδόλως ἀμφέβαλλον, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ αἶτημα δὲν ἤθελον σοὶ ἀρνηθῆ. Ἄλλ' εἶπέ μοι, τεκνίον, ἐζήτησας ἄρά γε τὰ χρήματα ἀπλῶς καὶ ἀναιτιολογήτως, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἐξηγηθῆς εἰς τί ταῦτα ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν, ἢ μήπως μετῆλθες ἀπρεπῆ τινα πρόφασιν;

ΙΩ. Ἐὰν ἐζήτουν ταῦτα ἀναιτιολογήτως ἦτο φυσικώτατον νὰ μ' ἐρωτήσῃ ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ, πρὸς τίνα σκοπὸν εἶχον ἀνάγκην τοσούτου ποσοῦ διὰ μιᾶς· ἐνόμισα λοιπὸν φρονιμώτερον νὰ προλάβω τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν, προφασιζόμενος, ὅτι ἐπεθύμουν τάχα δι' αὐτῶν νὰ συντρέξω τοὺς τῶν συμμαθητῶν μου ἀπορωτέρους, ὅπως ἀγοράσωσι βιβλία τινὰ δαπανηρὰ τὴν τιμὴν.

ΠΑΦΝ. Ἀμαρτία μεγάλη εἶνε, ἀγαπητέ, τὸ νὰ ψεύδῃται τις οὕτως.

ΙΩ. Τοσούτῳ μᾶλλον, πάτερ, καθόσον σοὶ ἐξομολογοῦμαι, ὅτι ἐψεύσθην διττῶς· διότι, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστήσω τὴν αἴτησιν εὐπαραδεκτοτέραν, ἤμαρτον προσθέσας, ὅτι

ἢ πρόφασίς μου ἦτο δῆθεν καὶ μὲ τὴν γνώμην τῆς δσιότητός σου.

ΠΑΦΝ. Ἐγὼ σοὶ εἶχον ὑποδείξει ἀπλῶς, ὅτι, ὅπως ἀναχωρήσωμεν, ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν τὰ διὰ τὸν ναῦλον ἀναγκαιοῦντα χρήματα, καὶ σοὶ ὑπέβαλον τὴν ιδέαν νὰ ζητήσης ταῦτα παρὰ τῶν γονέων σου, ἐπαφίνων εἰς σέ τὴν διάκρισιν τοῦ τῆς αἰτήσεως καταλληλοτέρου τρόπου. Ἐὰν ὁμως ἐγνωρίζον, ὅτι πρὸς τοῦτο ἤθελες μεταχειρισθῆ τοιαύτας ἀπάτας, προετίμων νὰ μὴ λάβωμεν τὰ χρήματα.

ΙΩ. Ἀλλὰ τότε πῶς ἠθέλομεν πράξει;

ΠΑΦΝ. Ἡθέλομεν περιμείνει ἐωσότου ἡ θεία Πρόνοια ἐξοικονομήσῃ ταῦτα ἄλλοθεν. Πλὴν ἤδη ὑπομονή· ὁ γέγονε, γέγονεν. Εἶπέ μοι ὁμως καὶ τοῦτο· ἐδέχθησαν ἄρά γε οἱ γεννήτορες τὴν τῆς ἀγορᾶς βιβλίων πρόφασιν ἀνυπόπτως, ἢ μήπως ἐφάνησαν διστάζοντες;

ΙΩ. Κατ' ἀρχὰς μὲν προθύμως μάλισα συγκατετεθησαν· περὶ μεσημβρίαν ὁμως τῆς χθὲς μοὶ ἐφάνησαν ἀκριβολογούμενοι κρύφα τὰ καθ' ἡμᾶς μετὰ τοῦ θείου μου Εὐθυμένους, καί....

ΠΑΦΝ. Τοῦ Εὐθυμένους;

ΙΩ. Μάλιστα.

ΠΑΦΝ. Συνεργία τοῦτο τοῦ μισοκάλου, τέκνον. Ὁ τῆς τῶν ψυχῶν ἡμῶν σωτηρίας πολέμιος, ὁ τὰ πάντα πρὸς τὴν τούτων ἀπώλειαν τεχναζόμενος, παρενέθετο ἐν τῇ ἐδῶ ἡμῶν ἀνίσχυρον πρόσκομμα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. Γνωρίζω ἐγὼ τὰς τοῦ θείου σου ιδέας ἐκ φήμης· εἶνε ἐκ τῶν Ἑλληνιζόντων. Ὁ τῆς πλάνης ἀρχηγὸς καὶ μωρόσοφος Σατάν ἐνέπλησε τὴν κεφαλὴν τῶν ἀντιθέων τούτων ἀλλοκότων καὶ βλασφημῶν τινῶν ιδεῶν. Δοξάζουσιν οὗτοι, ὦ τῆς μωρίας! ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἕτερόν ἐστι, ἢ τὸ ἐλεεινὸν τοῦτο σαρκίον, γεννώμενον ἐπὶ τῆς γῆς οὐχὶ δι' ἄλλο τι, εἰμὴ ὅπως μετ' ὀλίγον παραδοθῆ τοῖς σκώληξι καὶ τῇ σήψει. Δοξάζουσιν ὅτι, τὸ νὰ περιφρονήσῃ τις τὴν ὕλην καὶ γενόμενος ἀνώτερος αὐτῆς διαβιώσῃ μοναδικῶς ἐν παρθενίᾳ, ἐν ἀγνεΐᾳ, ἐν πνεύματι τέλος, εἶνε πράξις ἀντικοινωνική. Οἰκτείρουσιν ἐπομένως καὶ περιφρονοῦσιν ὡς σαλοὺς τοὺς διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος κεκοσμημένους.

Οὐχί, Εὐθύμενες, ὁ πνευματικὸς βίος, ἀλλ' ἔμπαλιν ὁ ὑ-

λισμὸς ἀποσυντίθησι τὰς κοινωνίας. Καὶ πράγματι, εἰπέ μοι, τίς κατέστρεψε τὰς ἑλληνιζούσας κοινωνίας; Οὐκ αὐτὸς οὗτος ὁ ὕλισμὸς ᾧ ἐδούλευον; Ἐπειτα αἱ τῶν ἀϋλοφρόνων ἡμῶν ἀρχαὶ δὲν ἀποκηρύττουσιν ὡς ἀπολύτως ἐναγῆ τὸν συζυγικὸν καὶ ἐπομένως τὸν κοινωνικὸν βίον· μηδαμῶς. Πεποιθήσαμεν ὁμῶς, ὅτι κοινωνία τις, ὅπως στηριχθῆ ἐν τῇ ἀρετῇ, εἶν' ἐπάναγκες νὰ ἐξουθενίσῃ σχεδὸν τὸν σαρκικὸν ἄνθρωπον. Συνεπῶς δὲ θεωροῦμεν τὸν ἀναχωρητικὸν βίον ὡς τὸ ἅγιον, ὡς τὴν ἄκραν ἔκφρασιν τῶν ἀνθυλικῶν τῆς κοινωνίας τάσεων. Ἄλλ' ἐάσωμεν, φίλτατον μαθήτευμα, τοὺς τῇ φιλοσοφικῇ ἀφροσύνῃ ἐπομένους ἐν τῇ τοῦ ὕλισμοῦ πλάνῃ ἢ προείλοντο, ἡμεῖς δὲ διὰ τῆς ἰσαγγέλου πολιτείας ἐπαρθώμεν εἰς σφαῖρας ὑψηλοτέρας. Γενώμεθα δηλαδὴ ὅλοι πνεῦμα, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν καὶ παρεκτροπῶν, αἵτινες εἰς οὐδὲν ἕτερον φέρουσιν ἐπὶ τέλους, εἰμὴ εἰς ἀλγεινὸν μετᾶμελον, βύοντες τὰ ὧτα εἰς τὰς τυχῶν τῶν ἑλληνιζόντων σοφιστικὰς εἰσηγήσεις.

ΙΩ. Αἱ ἀπὸ τοσοῦτου σοφώταταί σου διδασκαλίαι, ἀξιάγαστε Πάτερ, ἐδραίωσαν ἤδη ἀρκούντως ἐν τῷ πνεύματί μου τὴν τῆς σωτηρίας μου ἰδέαν, ὥστε τοῦ λοιποῦ οὐδεμίᾳ ἄλλῃ εἰσηγήσει δύναται, θεοῦ σκέποντος, νὰ εὔρη λαβὴν τινα ἐπ' αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τοὺς γονεῖς μου ὁμῶς ἢ τοῦ θεοῦ μου ἐπιρροή μ' ἐμβάλλει εἰς ἀμηχανίαν.

ΠΑΦΝ. Οἱ γονεῖς σου, τεχνίον, παιδιόθεν ἀνετράφησαν ἐν τῇ εὐσεβείᾳ, ὥς ἤδη ἐν ἡλικίᾳ διατελοῦσιν οὐδεὶς φόβος μὴ παραπεισθῶσιν.

ΙΩ. Δὲν ἐννοῶ τοῦτο, ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως τῇ ἐκείνου εἰσηγήσει μᾶς διαχωρίσωσιν.

ΠΑΦΝ. Καὶ ἐπὶ τίνων διδομένων στηρίζεται ἡ τοιαύτη σου ὑπόνοια;

ΙΩ. Σοὶ εἶπον ὅτι χθὲς περὶ μεσημβρίαν καὶ τὴν δεξιὴν ἐφαίνοντο συνδιασκεπτόμενοι μετὰ τοῦ θεοῦ μου Εὐθυμένους, σήμερον δὲ τὸ πρῶτ' αἴφνης παρήγγειλαν εἰς τὸν παῖδα, ὅστις συνήθως μὲ συνοδεύει. Ἔως ἐδῶ καὶ ἔπειτα ἀναχωρεῖ, νὰ μὴ ἀπομακρύνηται ἀπ' ἐμοῦ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

ΠΑΦΝ. Αἶ, αἶ, ἐνόησα· σημεῖον τοῦτο τῆς ἐσχάτης πρὸς ἡμᾶς δυσπιστίας.

ΙΩ. Ὡς δὲ νὰ μὴ ἤρκει ἡ τοιαύτη κατασκόπευσις, ὅτε πρὸ ὀλίγου ἐξηρχόμην τῆς οἰκίας ὅπως ἔλθω ἐδῶ, συνήντησα κατευθυνόμενον πρὸς ταύτην—πρᾶγμα δι' αὐτὸν κατὰ τοιαύτην ἐωθινὴν ὥραν ἀσύνητες—τὸν ῥηθέντα θεῖόν μου, ὅστις χαιρετίσας με, « Εἰς τὸ σχολεῖον Ἰωάννη; » μοὶ εἶπεν· ἀποκριθέντος δ' ἐμοῦ καταφατικῶς, « Πρόλαβε, παρακαλῶ, ἐπρόσθεσε, νὰ φθάσῃ παρὰ τῷ σεβασμίῳ Ἀββᾶ, ὅπως ἀσπασάμενός μοι αὐτὸν τὸν εἰδοποιήσης, ὅτι ὅσον οὔπω θέλω λάβει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἔλθω πρὸς ἐπίσκεψίν σου » ὥστε ἴσως ἤδη καὶ οὗτος ἤψατα τῆς πρὸς τὰ ἐδῶ.

ΠΑΦΝ. Μηδὲν δέδιθι, τέκνον· τοὺς τοιοῦτους τριβόλους ἐγκατασπείρει πάντοτε, θεοῦ παραχωρήσει, τὸ τῆς πονηρίας πνεῦμα ἐν τῇ τῆς ἀρετῆς ὁδῷ, ὅπως δοκιμασθῆ ἢ ἡμετέρα εὐστάθεια. Καλῶς νὰ ἔλθῃ λοιπὸν ὁ θεὸς σου. Τί ποτε οὗτος δυνήσεται καθ' ἡμῶν, ἐνόσω ἡμεῖς ἐμμένομεν ἀκράδαντοι εἰς τὰς ἀποφάσεις μας;

ΙΩ. Ἡ τοῦ θεοῦ μου ἐπίσκεψις μ' ἐμβάλλει εἰς ἀνησυχίαν, καθόσον εἰμὶ βέβαιος ὅτι, ἐὰν οὗτος ἐλθὼν ἐδῶ ἀποπειραθῆ τῆς γνώμης σου, ἢ δσιολογιότης σου, ὡς ἄνθρωπος φιλαλήθης, εἶσαι ἰκανὸς νὰ τῷ ἀποκαλύψῃς ἄντικρυς τὰ πάντα.

ΠΑΦΝ. Καὶ τί πρὸς τοῦτο; Μήπως ὁ θεὸς ἐγκατέλιπέ ποτέ τινα ἀνακηρύξαντα ἀφόβως τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταῦτόν εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν;

ΙΩ. Τοῦτο εἶνε βεβαίως ἀδιαφιλονείκητον. Καὶ ὁμῶς ἐὰν καταγγείλωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τοῦ θεοῦ μου πρὸς τοὺς γονεῖς τὰ τεκταινόμενα, θέλει ἄρα γε ἡ θεία σύνεσις ἐπιδοκιμάσει τὴν ἀπερισκεψίαν ἡμῶν ταύτην, ἢ θέλει μᾶς ἐγκαταλείψει πρὸς ποινὴν ἐκτεθειμένου; εἰς τ' ἀποτρεπτικὰ μέτρα, ἅτινα θέλουσι σπεύσει νὰ λάβωσιν ἐν τῷ ἅμα καθ' ἡμῶν οὗτοι;

ΠΑΦΝ. Ἐκεῖνος ὅστις ἐλέγχει πολλάκις τὴν ἀνθρώπινον περίσκεψιν ὡς ἀνόνητον, ὅταν αὐτὴ ἀντιστρατεύηται τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ, εἶνε πάντῃ ἀπίθανον ὅτι θέλει ἐγκαταλείψει ἡμᾶς, οἵτινες ἀπροκάλυπτοι καὶ τῇ Προνοίᾳ αὐτοῦ ἀφοσιούμενοι μᾶλλον, ἐπιχειροῦμεν νὰ βαδίσωμεν εἰς τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ἐπειτα, μήπως οἱ γονεῖς δυνήσονται ποτε

να προλάβωσι σπεύδοντες τὴν τῆς Ἐκείνου ἀντιλήψεως ταχύτητα ;

ΙΩ Πείθομαι εἰς ταῦτα, διδάσκαλε. Λοιπὸν δὲ παρακελεύομαι σοὶ νὰ προλαμφθῆς, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ ἀντεπεξέλθῃς ἐρρωμένως ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀρχῶν κατ' ἀνθρώπου δεινῶς διχλεκτικοῦ παρ' ἡμῖν φημιζομένου, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον γλῶσσαν Ἀρείου (1) ἔχοντος.

ΠΑΦΝ Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο, τέκνον μου, ἀπεκδέχου τὰ νικητήρια οὐχὶ παρὰ τῆς ἐμῆς μετριότητος, ἀλλὰ παρ' Ἐκείνου ὅστις τοὺς μὲν ἀσόφους πολλάκις σοφίζει, τοὺς δὲ σοφοὺς κκταισχύνει.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ΜΑΘΗΤΗΣ.

ΜΑΘ. Ὁ κυρὸς Εὐθυμένης, θεῖος τοῦ Ἰωάννου, ἐπιθυμεῖ, διδάσκαλε, νὰ σοὶ ὁμιλήσῃ κατὰ μόνος.

ΠΑΦΝ. Προσελθέτω. Ἰωάννη, τεκνίον ἐμὸν, ἀνάγκη νὰ μᾶς ἀφήσῃς μόνους.

ΙΩ. (ἀποσυρόμενος). Παρακαλῶ σε, διδάσκαλε, νὰ δεχθῆς τὸν θεῖόν μου προσηνῶς, καὶ ν' ἀποφύγῃς, εἰ δυνατόν, ἐν τῇ μετ' αὐτοῦ συνδιαλέξει πᾶσαν τραχεῖαν ἢ πᾶσαν, σύγγνωθι τῇ δειλίᾳ μου, παρταστολμημένην ἔκφρασιν.

ΠΑΦΝ. Ἐπαναπαύου ὡς πρὸς ταῦτα, υἱέ μου κατὰ πνεῦμα, εἰ, τὸν χαρκτηῖρά μου προπάντων δ' ἔλπιζε ὅτι τὰς ἔκφράσεις μου θέλει μοὶ τὰς ὑπαγορεύσει ὁ πάσης μετριοπαθείας καὶ συνέσεως ἔρμηνεύς.

(1) «Γλῶσσα Ἀρείου» καὶ «ἤνοιξε τὸν Ἀρειὸν του» (τὸ ὡς τοῦ Ἀρείου στόμα του δηλ.), δημῶδεις περιφράσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει φαντάσθητε ὅποια γλῶσσα νὰ ἦτον ἡ τοῦ Ἀρείου, ὥστε ὑστερον ἀπὸ τόσους αἰῶνας δὲν δύναται εἰσέτι ὁ λαὸς νὰ τὴν λησμονήσῃ.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ καὶ ΕΥΘΥΜΗΝΗΣ.

ΕΥΘ. Χαίροις, διδάσκαλε!

ΠΑΦΝ. Κύριος χαροποιήσαι ἡμᾶς, τέκνον! Κάθισον, παρακαλῶ.

ΕΥΘ. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ὁ Ἰωάννης σὲ εἰδοποίησε περὶ τῆς ἐπιθυμίας ἣν εἶχον νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν τῆς γνωριμίας καὶ συνομιλίας σου.

ΠΑΦΝ. Μάλιστα τὸ πιθητὸν τέκνον μὲ εἰδοποίησε μὲν περὶ τούτου, πλὴν μ' ἄφησε διαποροῦντα τὸ αἷτιον, φίλιον πέποιθα, ὅπερ προῦκάλεσεν ἐν σοὶ τὴν δι' ἐμὲ ὄσω ἀπροσδόκητον, τόσω καὶ εὐχάριστον ἐπιθυμίαν ταύτην.

ΕΥΘ. Τὸ αἷτιον εἶε τοῦτο· ἐπόθουν νὰ διαφωτισθῶ ὡς πρὸς ζήτημά τι, περὶ τοῦ ὁποίου ἔκρινα, ὅτι μόνη ἡ τῆς αἰδουσιμότητός σου θρυλουμένη ἐπιστήμη ἠδύνατο νὰ μοὶ παράσχη πειστικὰς διασαφήσεις.

ΠΑΦΝ Πᾶσα ἀνθρώπινος σοφία, τέκνον μου, εἶνε φύσει ἐπισφαλεστάτη· ἔδει τοίνυν νὰ παρακαλέσῃς μᾶλλον τὸν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης κάτοχον, ὅπως εὐδοκήσας σὲ διαφωτίσῃ δι' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου. Καὶ ποῖον εἶνε, παρακαλῶ, τὸ ζήτημα τοῦτο ;

ΕΥΘ. Εἶνε τὸ περὶ ὀρθότητος ἢ οὐ τῆς τοῦ ἀναχωρητισμοῦ δοξασίας. Ζήτημα περὶ τοῦ ὁποίου εἰς μάτην ἀπετάθην μέχρι τοῦδε πρὸς διάφορα πρόσωπα ἄτινα, ὡς σὺ, ἦσαν θιασῶται τοῦ ῥηθέντος δόγματος, ὅπως οἰκοδομήσωσι κάμῃ· διότι ταῦτα μοὶ ἀπήντησαν ἀεὶ ποτε διὰ κρινῶν τινῶν τόπων, ἢ διὰ φαντασιοκοπιῶν οὐδόλως ἱκανοποιουσῶν τὸ λογικόν. Ἐδέησεν ὅθεν νὰ ἐμμείνω εἰς τὰς περὶ τῆς δοξασίας ταύτης, πεπλανημένας ἴσως, πεποιθήσεις μου ἀμετάπειστος.

ΠΑΦΝ. Τὰς ποίας δηλαδή ;

ΕΥΘ. Ἐὰν ἐξέθετον ταῦτα μετὰ παρρησίας, δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὅτι δὲν θέλεις σκανδαλισθῆ ἢ μοὶ ἀχθεσθῆ, πάτερ.

ΠΑΦΝ. Παντᾶ πασι. Καθόσον ἡ σὴ παρρησία θέλει μ' ἐν-

θαρρύνει ν' ἀπαντήσω, οὐδόλως, τὸ ἐπ' ἐμοί, φειδόμενος τυ-
χὸν τῶν σῶν πεποιθήσεων ἢ κολακείων ταύτας.

ΕΥΘ. Φρονῶ λοιπὸν, ὅτι ὁ ἀναχωρητισμὸς εἶνέ τι ἀν-
τιστρατευόμενον τοῖς χριστιανικοῖς δόγμασιν· διότι οἱ κα-
λόγηροι ἀντικαθιστῶσι μὲν μισογαμοῦντες τὴν ἐντολήν,
« Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε », διὰ τῆς, « Ὀλιγοποιεῖσθε
καὶ μὴ πληθύνεσθε », παρεισάγουσι δὲ φυγοπονοῦντες ἀντὶ
τοῦ νόμου, « Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν
ἄρτον σου », τὸν « Ἐν ἰδρωτί τοῦ τῶν ἄλλων προσώ-
που φαγῆ τὸν ἄρτον σου », ἢ κατ' ἀσκητικὴν ἔννοιαν, τὸν
« Αἰρετώτερον νὰ μὴ φάγῃς παρὰ νὰ ἰδρώσῃς. » Προσέτι
λησμονοῦντες ὅτι δύνανται ποτε νὰ ἐρωτηθῶσιν, ὡς ἄλλοι
Καὶν: « Ποῦ εἶνε ὁ ἀδελφός σου; » φεύγουσι τὸν πλησίον
αὐτῶν, ἀπαρνούμενοι πᾶσαν μετ' αὐτοῦ συναδελφότητα καὶ
ἀλληλεγγύην.

ΠΑΦΝ. Ἐπειδὴ μὲ προειδοποίησας, ὅτι θέλεις νὰ σοὶ ἀ-
παντήσω οὐχὶ διὰ κοινῶν τόπων ἢ φαντασιοκοπιῶν, ἀλλὰ
συλλογισματικῶ τῷ τρόπῳ, ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῶμεν πρό-
τερον περὶ τοῦ τί ἐστὶ λογικόν. Σ' ἐρωτῶ λοιπὸν, τί ἐν-
νοεῖς διὰ τῆς λέξεως, λογικόν;

ΕΥΘ. Λογικόν εἶνε τὸ φῶς ἐκεῖνο, ὅπερ διὰ τοῦ συλλο-
γισμοῦ ὀδηγεῖ ἐκάστοτε τὸν ἄνθρωπον.

ΠΑΦΝ. Ὡστε, ἐάν, π. χ., παραθέσω σοὶ δύο βρώματα,
ἐξ ὧν τὸ μὲν εὐχυμον, τὸ δὲ ἀνούσιον, ἀπαιτεῖται ἄρα γε
μακρὸς τις φυσιολογικὸς συλλογισμὸς, ὅπως μεταξὺ αὐτῶν
ἐκλέξῃς;

ΕΥΘ. Οὐχὶ βεβαίως· ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα ἡ γεῦσις ἀρκεῖ.

ΠΑΦΝ. Ἐάν δὲ δύο ἀντικείμενα διαφόρου καλλιτεχνικῆς
ὀρέξεως, δυνήσεται τι ἄρα γε ὁ συλλογισμὸς, ἢ ἀνενεχθήσῃ
μᾶλλον εἰς τὸ τῆς φιλοκαλίας σου αἴσθημα, ὅπως τοῦτο ἀ-
ποφασίση;

ΕΥΘ. Εἰς τοῦτο μᾶλλον.

ΠΑΦΝ. Ἐξ ἄλλου πάλιν, ἐάν ὑπ' ἀκαριαίου τινὸς κινδύ-
νου ἐπαπειληθῆς, θέλεις ἄρα γε δώσει καιρὸν εἰς τὸν συλλο-
γισμὸν νὰ σὲ φωτίσῃ ἢ θέλεις προφυλαχθῆ ὡς ἐξ ἐμφύτου
ὀρμῆς;

ΕΥΘ. Θέλω πράξει τὸ δεύτερον.

ΠΑΦΝ. Ἐπεταὶ λοιπὸν, ὅτι τὸ λογικὸν δὲν εἶνε ὁ μόνος
ἐν ἡμῖν γνῶμων, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῆς γεύσεως αἴσθημα ἢ
τὸ τῆς φιλοκαλίας ἢ τὸ τῆς αὐτοσυντηρήσεως, καὶ ἀπροσ-
διορίστως εἰπεῖν, τὸ αἴσθημα, εἶνέ τις τοιοῦτος.

ΕΥΘ. Φαίνεται.

ΠΑΦΝ. Ἐάν ἤδη ἐρωτήσῃς τὸν συλλογισμὸν, τί ἐστὶ κα-
λὸν καὶ τί κακόν, θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ, ὅτι καλὸν μὲν ἐστὶ
πᾶν ὅ,τι εἶνε οἶον ἔδει νὰ ἦνε, ὅπως μὴ ἦ φευκτὸν, κακόν
δὲ τάνάπαλιν. Ἐάν δ' ἐρωτήσῃς περὶ τῶν αὐτῶν τὸ αἴσθη-
μα, θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ, ὅτι καλὸν μὲν εἶνε πᾶν ὅ,τι τῷ
ἀρέσκει, κακόν δὲ ὅ,τι τῷ ἀπαρέσκει. Ὡσθ' ἐκατέρωθεν, εἰ
καὶ κατὰ τύπον διάφορον, λήψῃ ὅμως τὴν αὐτὴν κατ' οὐ-
σίαν ἀπάντησιν· ὅπερ δηλοῖ, ὅτι τὸ αἴσθημα δύναται ν' ἀν-
τικαταστήσῃ τὸν συλλογισμὸν. Ἐάν δ' ἐξῆς μερικέων τὸ
ζήτημα ἐρωτήσῃς τὸ τε λογικὸν καὶ τὸ αἴσθημα περὶ ῥη-
τοῦ τινος ἀντικειμένου, πότερον, καλὸν ἢ κακόν εἶνε τοῦτο,
ὁ μὲν συλλογισμὸς θέλει σοὶ ἀπαντήσῃ, εἰ γε δυνηθῇ ταῦ-
το, ἠτιολογημένῳ μὲν τῷ τρόπῳ, βραδύς ὅμως καὶ ἐφεκτι-
κός, ἐνῶ τὸ αἴσθημα ἀναιτιολογήτως μὲν, θέλει ὅμως ἐκ-
φέρει τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτοῦ, πρῶτον μὲν προχειρότερον,
δεύτερον δὲ λεπτότερον καὶ τρίτον ἀνευδοιάστως. Δὲν ἔ-
χουσι ταῦτα οὕτω, τέκνον Εὐθύμενες;

ΕΥΘ. Ἐπιφυλάσσομαι συμπλήρωσίν τινα ἐν τῇ περὶ συλ-
λογισμοῦ γνώμῃ ἣν ἐξήνεγκας.

ΠΑΦΝ. Τὴν ποίαν;

ΕΥΘ. Πρὸς τὸ παρὸν ἀδιάφορον· ἐπιφυλάσσομαι.

ΠΑΦΝ. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ αἴσθημα δύναται ν' ἀντικατα-
στήσῃ τὸν συλλογισμὸν, εἶνε δίκαιον οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργοῦ-
μενοι νὰ κατακριθῶσιν ἐπὶ αὐτοματισμῷ;

ΕΥΘ. Οὐδόλως.

ΠΑΦΝ. Καὶ ἀφοῦ ἐξ ἄλλου τὸ αἴσθημα εἶνε λεπτότερον
τι καὶ ὀξύτερον, δὲν εἶνε δίκαιον οἱ δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦντες
νὰ θεωρῶνται ὡς λεπτοφρονέστεροι καὶ ὀξυνοότεροι;

ΕΥΘ. Ἀναμφισβόλως.

ΠΑΦΝ. Μάθε τοίνυν, φίλη κορυφή, ὅτι ἡ τῆς τοῦ ἀνα-
χωρητισμοῦ δοξασίας ὀρθότης εἶνε ζήτημα αἰσθήματος καὶ
οὐχὶ συλλογισμοῦ, ὅπερ ἐξ αἰτίας λεπτότητος διαφεύγει τοῦ-

τον. Διὰ τοῦτο οἱ ἐκ τῶν καλογήρων ὄσους ἠρώτησας περὶ αὐτοῦ δὲν ἠδύναντο ποτὲ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὸ λογικόν σου δι' εἰκοτολογίας συλλογισμῶν. Ἴσθι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καθὼς οἱ ἐθισθέντες νὰ βλέπωσι τὰ πάντα διὰ τοῦ τῆς συλλογισματικότητος πρίσματος εἶνε ψυχροὶ πρὸς τὸ αἶσθημα, οὕτω καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦς αἰσθηματίας ὁ συλλογισμὸς εἶνε πάντῃ ἀδιάφορος.

ΕΥΘ. Ἦδη ἐννοῶ τίνος ἔνεκα καλογηρικοί τινες βίβλοι, τὰ συναζάρια, π. χ., εἶνε γεγραμμένα οὕτως, ὡς εἰ ἔμελλον ν' ἀναγνωσθῶσιν ὑπ' ἀνθρώπων πρὸς οὓς ἡ συλλογισματικὴ ἀκριβολογία εἶνε τι ἀδιάφορον. Πράγματι τὰ ἐν αὐτοῖς βιογραφικὰ διηγήματα βρίθουσιν ὀνθυλευμάτων, ἅτινα παρακρούουσι καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν ἔτι τὴν κατ' ἐπιφάνειαν πιθανολογίαν. Οὕτω, μεταξὺ παιμπόλλων ἅτινα ἐπέρχονται μοι πρὸς γέλωτα, λησμονῶν ποτε ὁ βιογράφος, ὅτι ἐν μακρῷ καταλόγῳ, ἐξ οὗ ἀπεκλείοντο τὰ ὄσπρια, ἀπῆρθε προηγουμένως καὶ μετὰ μεγάλης λεπτομερείας ἅπαντα τ' ἀντιγαστριμαργικὰ εἶδη ὑφ' ὧν ὀσιός τις ἐκ περιτροπῆς, κατὰ ῥητὰς τῆς ἡλικίας του περιόδου, ἐτρέφετο, παρεισάγει αἴφνης, θέλων νὰ διηγηθῆ χάριέν τι ἐπεισόδιον, ὃ περ μὲ διαφεύγει, εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ ἐρεβίνθους, ἀδιαφορῶν ἐὰν δι' αὐτῶν κατεπροδίδετο ψευδόμενος.

ΠΑΦΝ. Βλέπω, ἀγαπητὲ, ὅτι δὲν εἶσαι ἄγευστος καὶ τῶν τοιούτων ψυχωφελῶν ἀναγνωσμάτων. Τὸ περὶ οὗ ἐμνήσθης ἐπεισόδιον εἶνε ἐκ τῶν τεραστίων ἀσκητικῆς τίνος μεγαλωνύμου ὀσιότητος, ἣτις, παρατηρήσασά ποτε εἰς τὸν ὑπερέτην, ὅτι τὸ τῶν ἐρεβίνθων, χλωρῶν τούτων καὶ οὐχὶ ξηρῶν, μαγείρευμα ἀπέφερε κακοσμίαν τινά, ἐπειδὴ οὗτος ἀντέλεγε, διέταξε νὰ παρατεθῶσιν οὗτοι τοῖς κτήνεσιν, ἅτινα ἀμέσως (ὡ τῶν θαυμασίων σου Κύριε!) ἀπέστρεψαν ὑπ' ἀηθίας τὸ ῥύγχος. Καὶ τότε δὴ ὁ μάγειρος ἐννοήσας τὸ τοῦ θαυματουργήματος σημαίνόμενον, ὡμολόγησεν, ὅτι οἱ ἐρεβίνθοι ἦσαν πράγματι δῶρον φιλαργύρου τινός.

ΕΥΘ. Ἐσνότροπος τῶντι ἡ τοιαύτη ὀσφραντικὴ τοῦ ὀσίου δύναμις!

ΠΑΦΝ. Μὴ μυκτῆριζε, νεανίσκε, τὰ καθ' ἡμᾶς· διότι οὐχὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀπορία ὕλης, ἀλλὰ δι' ἔλλειψιν Ἀριστοφα-

νῶν διατελεῖτε ἀπηλλαγμένοι πολλῶν νεφελοκοκκυγιῶν τῆς ὑμετέρας συλλογισματικότητος. Πλὴν πρὸς τί αἱ ἀντεγκλήσεις; Εἰς ὑμᾶς τὰ σκώμματα δέον νὰ ὦσι συγκεχωρημένα, διότι, μὴ τολμῶντες ν' ἀναστηλώσῃτε τὰς δοξασίας ὑμῶν, καθὼς ἀποτελοῦντες ἀσήμαντον ἐν τῇ κοινωνίᾳ μειονότητα, μετέρχεσθε ταῦτα, ἐν τῇ ἀνισχύρῳ ὑμῶν κατ' αὐτῆς ἐχθροπαθείᾳ, καθὼς τὰ παρωρισμένα γύναια τὰς λοιδορίας.

ΕΥΘ. Μειονότητα βεβαίως. Ὑμεῖς, οἱ ὑπὸ τοῦ αἰσθηματος ὡς ὑπὸ τυφλοῦ ὄρμεμφύτου ἀγόμενοι, ἔχετε ἐν πρώτοις ὑπὲρ ὑμῶν φύσει τὸ ἀσθενέστερον, τὸ καὶ αἰσθηματικώτερον ἡμῖς τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὀλομελείας· ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως ἡ ἀκαταλόγιστος πλειονότης τῶν ὀχλῶν σᾶς ἀνήκει. Ὡς ἐπίμετρον δὲ τῆς τοιαύτης συναγωγῆς ἔχετε τοῦς ἀδιαφόρους ἢ ὑποκριτάς, καὶ ὡς ἄνθος αὐτῆς τοῦς κουφόνοας καὶ βλάκας. Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ πλὴν τὸ εὔ. Ἡμεῖς, ἀριθμοῦμεν ὀλίγους μὲν, λογάδας ὁμως.

ΠΑΦΝ. Συγχαίρω ὑμῖν, θαυμάσιε λογάδες! Ἄλλὰ τότε, ἀφοῦ εἴσθε τόσο ὀλίγοι ὄσους δύναται νὰ περιλάβῃ ἀνέτως ἀεροβάμον τι μηχανήμα, μεταβῆτε, παρακαλῶ, εἰς τὴν σελήνην, καὶ ἐκεῖ εὐρήτετε ἅπαντα τὸν χῶρον ἐλεύθερον, ὅπως ἐγκταστήσῃτε τὴν ἰδιόρρυθμον ὑμῶν κοινωνίαν. Ἄφετε δὲ καὶ ἡμᾶς τὴν ἀνθρωπότητα νὰ διαγῶμεν ἐνταυθὶ κατὰ τὰς ὁμάς τῆς καρδίας μας, ἥτοι κατὰ τρόπον μᾶλλον συνάδοντα τῇ ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ἀπεργασθείσῃ ἡμῖν φύσει.

ΕΥΘ. Ἐγὼ, πάτερ μου, οὐκ ἀντιμέμομαι σοι, οὐδ' ἀντιμετρῶ σοι τὴν σὴν εἰρωνεῖαν ταύτην, διότι μοὶ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορος. Τοῦτο δὲ μόνον θέλω νὰ σ' ἐρωτήσω, δὲν ὑπάρχει ἄρά γε τρόπος, ἀφείς τὴν τῆς αἰσθηματικότητος ἀοριστολογίαν, νὰ μὲ διαφωτίσῃς περὶ τῆς τοῦ καλογηρισμοῦ χρησιμότητος δι' ἐπιχειρημάτων κατηγορικωτέρων;

ΠΑΦΝ. Ἡ τοῦ καλογηρισμοῦ χρησιμότης ταυτίζεται μετὰ τῆς ὀρθότητος αὐτοῦ ὡς δόγματος· ἀλλ' ἀφοῦ σὺ, εὐθύμενες, δὲν δύνασαι ν' ἀντιληφθῆς τῆς ὀρθότητος αὐτοῦ ὡς δόγματος, οὐδὲ τὴν χρησιμότητά του θέλεις δυνηθῆ ποτὲ νὰ κατανοήσῃς.

ΕΥΘ. Διατί τάχα φρονεῖς, ὅτι ἡ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δόγματος ἄρθότης δὲν δύναται νὰ μοι ᾔνε καταληπτὴ;

ΠΑΦΝ. Καθὼς ἡ ἰκανότης ὀργάνου τινὸς τῶν σωματικῶν τούτων ἀμβλύνεται, ὅτε καὶ καθόσον αἱ λειτουργίαι αὐτοῦ ἐκτελοῦνται καθ' ἕξιν ὑφ' ἑτέρου τινὸς τῶν ῥηθέντων ὀργάνων, οὕτω καὶ ψυχολογικῶς, ὅταν αἱ τῆς αἰσθητικότητος λειτουργίαι ἐκτελῶνται, ὅπως παρὰ σοί, ὑπὸ τῆς συλλογισματικότητος, τὸ αἶσθημα ἀποβαίνει νωθρόν. Διὰ τοῦτο εἰμὶ βέβαιος, ὅτι τὸ τοῦ καλογηρισμοῦ δόγμα, δόγμα ὅπερ μόνη ἡ τεθηγμένη αἰσθητικότης δύναται ν' ἀντιληφθῆ, ἔσεται σοι διαπαντὸς ἀκατάληπτον. Ἐξεναντίας δὲ, ἐὰν τὸ αἶσθημά σου ᾔτον ἐπίσης ἀκμαῖον καὶ ὑπὸ τῆς συλλογισματικότητος ἀλύμαντον, ὅπως ᾔτο τὸ ἐμὸν, ὅτε διετέθη νὰ γείνω καλόγηρος, τότε ἤθελες ἀντιληφθῆ ἐξάπαντος τὸ τοῦ καλογηρισμοῦ δόγμα, καὶ ἐπομένως τὴν τούτου πρακτικὴν χρησιμότητα, ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ἐναργείᾳ.

ΕΥΘ. Δὲν μοι λέγεις, παρακαλῶ, ποῖοι λόγοι σ' ὤθησαν ν' ἀσπασθῆς τὴν μοναδικὴν βιοτήν;

ΠΑΦΝ. Καὶ ἄνευ τῆς σῆς προτροπῆς εἰς τοῦτο ἔδει νὰ μὲ περιεγάγη ἡ τοῦ λόγου ῥύμη. Ἐγὼ, ἐγκαταλελειμμένος κατ' αὐτὸ τὸ τῆς ἡβῆς ἄνθος, καθὸ ὄρφανός, ὑπὸ συγγενῶν ἐγωιστῶν εἰς τὰς ἰδίας μου δυνάμεις, ὅπως διανοίξω ἐμαυτῷ ὁδὸν τινὰ ἀποκαταστάσεως ἐν κοινωνίᾳ, ἔνθα τὸ τὰ πάντα ἄγον καὶ φέρον ἰδιότροπον τῆς τύχης διαστρέφει τὰς καρδίας πλουσίων τε καὶ πενήτων μέχρις ἀποκτηνώσεως, ἀφοῦ ἐπὶ μακρᾷ ἐτῶν περιόδῳ πολλὰ ἔκαμον ἀνωφελῶς ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἀγῶνι, ἀπεδυσπέτησα τέλος. Ἐν τινι ὅθεν ἐωθινῇ ἀπέλπιδι ἐξεγέρσει μοι ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ μετατοπισθῶ ἀλλαχοῦ, ἵσως ἐκεῖ εὖρω κοινωνίαν εὐμενεστέραν. Ἐπεχείρησα τοίνυν, πεζῆ καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἐλαφρότατος, τὴν τυχοῦσαν ὁδὸν πρὸς ἣν οἱ πόδες μου μ' ἔτρεψαν, καὶ οὕτως ἀπεπλανήθην μακρὰν ἐν τῇ ἀκαλλιεργήτῳ φύσει.

Καθόσον δὲ προὔχώρουν, ἡ γαλήνη, ἡ ἡρεμία ἦν ἀνεῶρων, διακεχυμένην ὑπὸ τῆς τοῦ Δημιουργοῦ παναγάθου χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἀκατοικήτου κόσμου, ἐνέπλησε τὴν καρδίαν μου μελαγχολικῆς μὲν, πλὴν ἀμβροσίου ἡδονῆς, ἧς ἤμην τέως ἐν τῷ κοινωνικῷ κυκεῶνι ἀπείρατος. Βαθμηδὸν ἄμως αἶσθημά

τι σφοδρότερον, ὁ τοῦ ἀναχωρητισμοῦ ἔρωσ, ἀνήφθη ἐν τῇ ψυχῇ μου, ὥστε καταλιπὼν πᾶσαν πεπατημένην διεύθυνσιν ἐτράπην τὴν τῶν ὀρέων, ζητῶν σπήλαιόν τι ἔνθα, εἰ δυνατόν, νὰ καταφύγω αὐτοσχέδιος ἐρημίτης. Ὑπὸ τοιοῦτου τοίνυν πόθου ἐλαυνόμενος διεσκέλιζον ὄρη καὶ φάργγα, ὅτ' ἐξαπίνης καὶ ὡς διὰ μαγείας μοι παρουσιάζεται ὀπισθεν καμπῆς, πορφυρούμενη ὑπὸ τοῦ δύνοντος ἡλίου, ἡ γραφικωτάτη ἀποψὶς μικρᾶς τινος ἀρχαίας μονῆς.

ΕΥΘ. Εἰς Ἄθω ταῦτα;

ΠΑΦΝ. Ὅχι· ἔπειτα ὑπῆγα εἰς τὸ Ὅρος. Σημείωσον ὅτι, οἱ παλαιοὶ κτίτορες, ὅπως καταστήσωσι τὸ τῶν ἀναχωρητηρίων γόητρον ἰσχυρότερον, καὶ τὰ πλήρη αἰσθηματικότητος θέλγητρα τῶν τοιοῦτων διαιτημάτων ἐπαγωγότερα, ἐξέλεγον πρὸς ἀνδρῶσιν αὐτῶν θέσεις ὅσῳ ἐνδέχεται ἐπιβαλλούσας (1). Σπεύσας λοιπὸν ἀφικνοῦμαι ὅσπινος ἤδη, πεινῶν καὶ κατάκοπος, παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἐν λόγῳ καταγωγίου, ζητῶν ἄσυλον διανυκτερεύσεως, καὶ παραχρῆμα μοι ἀνοίγεται αὕτη φιλόξενος. Ἴδου δὲ πῶς, κλεισθεῖσα ἐξῆς ὀπισθὲν μου, περιέλαβεν ἐν τῷ καλογηρικῷ ἐρκίῳ, ἔνθα οὐκ ὀλίγους διήνυσσα εὐδαίμονας ἐνιαυτούς, ἐν ἔτι πλάσμα τοῦ θεοῦ, ὅπερ ἐν τῇ ἀπειροκάλῳ αὐτῆς σκαιοτήτι ἀπέκρουε (2)

(1) Πάμπολλαι Μοναὶ ἔσχον ἰδρυτὰς ἀπλοῦς τινὰς ἐρημίτας. Οἱ τοιοῦτοι ἐξέλεγον κατ' ἀρχὰς ὡς κατοικητήριον θέσιν τινὰ ἀπρόσδοτον, ἧτις διὰ τὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἰδιορρυθμον ἐφαίνετο ὡσεὶ δημιουργηθεῖσα ἐπίτηδες δι' αὐτούς. Πράγματι δὲ, καθὼς τὰ ὑψηλὰ τέρεμνα ἐξαίρουσι παρὰ τῷ λαῷ τὸ τῆς βασιλείας γόητρον, οὕτω καὶ τὸ παράκρημνον διαίτημα τοῦ ἐρημίτου συνέβαλλεν οὐκ ὀλίγον νὰ ὀσιοποιήσῃ τοῦτον ἐν τῇ τοῦ λαοῦ φαντασίᾳ, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ὁ ἀναχωρητὴς εἴλκυε πρὸς ἑαυτὸν τὴν κοινωνίαν τὴν ὁποῖαν ἐφαίνετο φεύγων. Περιεκυκλοῦτο λοιπὸν ἐν βραχεῖ ὑπὸ τινων μιμητῶν, ὧν τινων πολλαπλασιαζομένων βαθμηδὸν τὸ ἐρημητήριο μετεβάλλετο εἰς Μονήν. Φαντάζομαι ἤδη, ὅτι ἐὰν ὑπῆρχε συλλογὴ τῆς εἰκονογραφημάτων τῶν τοιοῦτων θέσεων. ἤθελεν αὕτη εἶσθαι δημοσίευμα περιεργότατον.

(2) Ἐν ταῖς κοινωνίαις ἔνθα ἡ ἀμάθεια ἔχει ἐγκαθιδρωμένα τὰ ἑαυτῆς βασίλεια, ἐὰν τις διὰ κόπου πολλοῦ καὶ χρόνου μακροῦ καὶ τύχης λαμπρᾶς καὶ δαπάνης οὐ μικρᾶς προσπορισθῆ ἐπιστήμην τινὰ ἢ τέχνην, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ὠφελῆθῃ ὠφελῶν,

συστηματικῶς ἢ τῶν ἀνθρώπων κοινωνία. Σ' ἐρωτῶ ἤδη ἐξακολουθεῖς φρονῶν, ὅτι ὁ ἀναχωρητισμὸς εἶνε ἀπλῆ τις φαντασιοπληξία;

ΕΥΘ. Βεβαίως, ὁπόταν μὴ ἔχων λόγον ὑπάρξεως ἐλέγχεται οἰκοθεν ὡς τοιοῦτος.

ΠΑΦΝ. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐμῇ τουλάχιστον περιπτώσει, δὲν φρονεῖς ἄρά γε, ὅτι ἡ περὶ τοῦ Ἄβελ ἐρώτησις ἦτο δικαιότερον ν' ἀποταθῇ τῇ κοινωνίᾳ;

ΕΥΘ. Ἐν τῇ σῇ ἐννοεῖται ἄλλ' ἐν τῇ σῇ σχεδὸν μόνη.

ΠΑΦΝ. Ἀμέλει καὶ τὸν ἄρτον οὐ μόνον ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων οὓς ἐδεχόμεθα, ἐποριζόμεθα ἡμεῖς ἐν τῷ ἰδρῶτι τοῦ ἰδίου προσώπου· καθότι εἰργαζόμεθα ἐν τῇ μικρᾷ μας κυψέλῃ, ὡς φιλόπονοι μέλισσαι.

ΕΥΘ. Ἀποτελοῦντες οὕτως ἐπαινετέαν ἐξαιρέσιν.

ΠΑΦΝ. Αἱ καταχρήσεις δὲν εἶνε κανῶν τοῦ δόγματος. Ἡ σαρκικὴ τέλος ἐγκράτεια, ἣν ἐξησκοῦμεν, ἴσως δὲν ἦτο ἀνωφελὴς ὡς ἐμφανῆς ὑπογραμμὸς κατὰ τῆς ἀκολασίας.

ΕΥΘ. Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον· ταῦτα πάντα ὁμοῦ δὲν εἶνε ὁ ὑπὸ τῶν πείσεων τῆς ἑαυτοῦ θεοβλαβείας, ὡς ὑπ' ἐρινύων οἰστρηλατούμενος καλογηρισμὸς. Ὁ ἐν τῷ παροξυσμῷ τοῦ οἰκείου ἠθικοῦ νοσήματος ἐγειρόμενος, ὅπως καταπνίξῃ τὴν κοινωνίαν καλογηρισμὸς. Ὁ ταύτην ἐγκαταλιμπάνων, ὅπως, ἐν τῇ ἀνακολουθίᾳ τῆς ἑαυτοῦ ἀρνησινοίας, ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῆς ἀπνηέστερος καλογηρισμὸς. Ὁ τυφλὸς τέλος τοῦ αἰσθήματος λάτρης καλογηρισμὸς, ὅπερ εἶνε τόσῳ μισαλλόδοξον, ὅσῳ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῇ ἐφεκτικότητι αὐτοῦ εἶνε ἀνεκτικὸς.

ΠΑΦΝ. Ἐγὼ ἀφηγήθην τινὰ, ἵνα ὑποδείξω τὴν μόνην αὐτοῦ ἐποψίν ἣν δύνασαι ν' ἀντιληφθῆς.

ΕΥΘ. Ἀναμφιβόλως, καθόσον αἱ παραδοξότητες εἰς ἃς

δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἴδῃ, κατ' ἀρχὰς μὲν μετ' ἐκπλήξεως, προϊόντος δὲ μετὰ βαρυθυμίας, ὅτι ἐν αὐταῖς δύο μόνῃ εἴδῃ ἐπαγγελμάτων χωροῦσι, τὰ βάνασα δηλαδὴ καὶ τ' ἀγυρτικά. Πράγματι δὲ θέλει βλέπει τοὺς μὲν βαναύσους διαβιοῦντας ἐν σχετικῇ εὐπορίᾳ, τοὺς δὲ ἀγύρτας ἀγομένους ἐν τιμῇ, ἑαυτὸν δὲ πενόμενον, παρῶμενον, συμβουλευόμενον, χλευαζόμενον, οἰκτειρόμενον κτλ.

οὗτος, ἄλλοιὸς τὸ κατ' ἀρχὰς, ὠθούμενος μέντοι ὑπὸ τῶν τῆς αἰσθηματικότητος παραφόρων ρευμάτων κατ' ὀλίγον ἐξώκειλε, εἶνε πάσης ἐννοίας ὑπέρτεροι. Εὐκαιρον εἶνε νὰ σ' ὑπενθυμίσω νῦν, πάτερ, τὴν περὶ συμπληρώσεως ἐν τῇ περὶ συλλογισμοῦ σῇ γνώμῃ ἐπιφύλαξίν μου. Ὅτε πρὸ μικροῦ διετάθης, ὅτι τὸ αἶσθημα εἶνε τὸ προχειρότερον, λεπτότερον καὶ ἀνευδοίαστον μέσον δι' οὗ ὁ νοῦς ἡμῶν ἀντιλαμβάνεται, παρέλειψας νὰ προσθέσῃς ὅτι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ συλλογισμὸς εἶνε ἀσφαλέστερος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ αἶσθημα ἐπισφαλέστερον, μέχρι βαθμοῦ ἀπιστεύτου. Καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ αἰσθήματος τοιαύτης ιδιότητος σοὶ καθυποβάλλω τὸ παράδειγμα λαῶν ὀλοκλήρων, οἵτινες ἐπὶ αἰῶνας, ἐξ αἰτίας διαστροφῆς τῆς καλλιτεχνικῆς ὀρέξεως, ὑπελάμβανον ὡς τὸ τοῦ καλοῦ ἐπίλεκτον πλεῖστα ὅσα μορφώματα τερατωδῶς δυσειδῆ.

ΠΑΦΝ. Τί πρὸς τοῦτο; Μήπως ἡ κεφαλὴ εἶνε πλασμένη οὕτως, ὥστε νὰ παραπαίῃ ὀλιγώτερον τῆς καρδίας;

ΕΥΘ. Ἐν γένει καὶ συγκριτικῶς ὀλιγώτερον. Ὁ Θεὸς, πάτερ, ἠννόησε τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ τὰ κτήνη, καθόσον εἰς ἐκεῖνα μὲν ἐδωρήσατο ἀπλῶς τὸ αἶσθημα, ἐνῶ εἰς τοῦτον ἀπένειμε διπλοῦν τὸ χάρισμα, προικίσας αὐτὸν διὰ τε τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὅπως μετέρχεται ἀμφότερα ὡς τοὺς δύο τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς. Ἐπεταὶ λοιπὸν, ὅτι τὸ νὰ κλείῃ τις ἐκουσίως τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν τούτων, ὅπως βλέπῃ διὰ μόνον τοῦ ἄλλου, καθὰ οἱ καλόγηροι, εἶνε ἀντιχριστιανικόν.

ΠΑΦΝ. Διαμαρτύρομαι κατὰ τῆς κατηγορίας ἀντιχριστιανισμοῦ προσαπτομένης εἰς ἡμᾶς.

ΕΥΘ. Διαμαρτυρήθητε μᾶλλον, ὦ καλόγηροι, κατὰ τῆς διαγωγῆς ὑμῶν, ἣτις προσάπτει ὑμῖν ταύτην.

ΠΑΦΝ. Δικαστὴν τῆς ἡμετέρας διαγωγῆς οὐδένα ἄλλον παραδεχόμεθα, πλὴν τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΘ. Ὅστε ἐμμένεις εἰς τὰς ἀρχὰς σου, καθ' ἃς ὁ καλογηρισμὸς εἶνε ἀνεπιφυλάκτως ψυχοσωτήριος;

ΠΑΦΝ. Ἄνεπιφυλάκτως ψυχοσωτήριος· ναί.

ΕΥΘ. Καὶ ἐπομένως ἐπιδιωκτέος ὑπὸ πάντων;

ΠΑΦΝ. Ἐπιδιωκτέος ὑπὸ πάντων.

ΕΥΘ. Καὶ κατηχητέος τοῖς πᾶσιν;

ΠΑΦΝ. Καὶ κατηχητέος τοῖς πᾶσιν.

ΕΥΘ. (ἐγειρόμενος). Ὑγίαινε, ἀββᾶ. Ἡ εἰδοποίησις εἶνε σύμφορος, καὶ θέλομεν προσπαθῆσαι νὰ ἐπωφεληθῶμεν ταύτην.

ΠΑΦΝ. Ὁ Θεὸς φωτίσαι καὶ ὁδηγήσαι ὑμᾶς τε καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ ἐπωφελέστερον.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ καὶ ΙΩΑΝΝΗΣ.

ΙΩ. Καὶ λοιπὸν, διδάσκαλε;

ΠΑΦΝ. Λοιπὸν, Ἰωάννη μου, ὁ θεῖός σου οὗτος εἶνε τῶντι θρέμμα τοῦ Σατανᾶ.

ΙΩ. Ἀπὸ τοῦ σαρκαστικοῦ προσμειδιάματος, ὅπερ, ἰλαρῶ βλέμματι, ἐν εἶδει χαιρετισμοῦ ἀναχωρῶν μοὶ ἀπέτεινεν, ἐνόησα, ὅτι ἤτον ἡδύχαρις ἡμενος ἐκ τῆς μετὰ σοῦ συνδιαλέξεως.

ΠΑΦΝ. Ὅστις εἶπη, Σατανᾶ, λέγει τὴν προσωποποίησιν τῆς ἰσχυρογνώμονος καὶ ἀμετανοήτου πλάνης.

ΙΩ. Καὶ ποῖον ἦτο τὸ τῆς συνδιαλέξεως θέμα;

ΠΑΦΝ. Τὸ περὶ καλογηρισμοῦ· περὶ τούτων πλήν δυνάμεθα νὰ διαλεχθῶμεν ἄλλοτε ἐν ἀνέσει, διότι ἤδη δὲν εἶνε καιρὸς ἀργολογιῶν. Βλέπω, φιλότης, ὅτι οἱ σκοποὶ μας κατεπροδόθησαν· ἐπεθύμουν ὅθεν νὰ μοὶ εἶπης τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Μήπως σὲ διέφυγε κἀνεὶς λόγος;

ΙΩ. Εἰς ἐμέ; Ἄλλ' οὐδὲ γρῦ. Ἐκ τῶν εἰσηγήσεων ἴσως τοῦ θεοῦ μου οἱ γονεῖς μου συνέλαβον ὑπόνοιάν τινα καὶ οὐχὶ βεβαιότητα, καθόσον εἰς τὸν ὑπηρέτην προσέταξαν νὰ μένη παρ' ἐμοὶ, ἐπὶ τῇ ἀνωδύνῳ προφάσει τοῦ τῆς ὑγείας μου ἀκροσφαλοῦς.

ΠΑΦΝ. Δεδόσθω οὕτω· πλήν, οὐχ ἦττον, μεταξὺ ὑπονοίας καὶ δυσπιστίας, ἥτις δι' ἡμᾶς ἔσεται ὀλέθριος, μόλις ὑπάρχει διάστασις ἑνὸς βήματος. Ἀνάγκη λοιπὸν ἤδη ἐρ-

γων. Ἐργων, Ἰωάννη· διότι τὰ καθ' ἡμᾶς ἴστανται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς.

ΙΩ. Σὺ μέχρι πρὸ μικροῦ, πάτερ, ἦσο ἀπτόητος, ἔνθους δὲ μᾶλλον· καὶ νῦν, διατί κατέστης αἴφνης περίτρομος;

ΠΑΦΝ. Ἦμην καὶ εἰμὶ πεπορθῶς ἐπὶ τὴν θεῖαν ἀρωγὴν· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, τοὺς καθ' ἡμῶν ἐχθρικοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ θεοῦ σου ἐκλαμβάνων ὡς θεῖαν εἰδοποίησιν, κατέστην ἐγρηγορῶς, ὅπως μὴ καταλάβῃ ἡμᾶς ἀνετοίμους, ὡς τὰς μωρὰς παρθένους, ἢ ἀντίληψις αὕτη. Ἀνάγκη ὅθεν νὰ τρέξω ἀπνευστὶ εἰς τὸν λιμένα καὶ συνεννοηθῶ μετὰ τοῦ κυβερνήτου, μεθ' οὗ ἤδη συνεθέμην νὰ ἦνε ἔτοιμος πρὸς ἀπόπλουν, ἵνα φύγωμεν αὐθωρεί.

ΙΩ. Πρὸς Θεοῦ, πάτερ, μὴ σπεῦδε· ἔχομεν εἰσέτι καιρὸν. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑπάρχει, ἐὰν ὑπάρχη, εἰμὴ ἀπλῆ τις ὑπόνοια, ἥτις εἶνε βεβαίως ἐντύπωσις τῆς στιγμῆς, καὶ δὲν θέλει βραδύνει νὰ διασκεδασθῇ.

ΠΑΦΝ. Ἀπατᾶσαι, Ἰωάννη. Ἦδη ὅτε ὁ θεῖός σου κατῶρθωσεν ἅπαξ νὰ δεσπόσῃ τοῦ τῶν γεννητόρων σου πνεύματος, δὲν θέλει λείψει νὰ ὑπεκκαύσῃ δι' ὅλης τῆς σήμερον τὰς ἐναντίον μας ὑπονοίας αὐτῶν. Ἐπειτα, τίς οἶδε τί τέξεται ἢ ἐπιούσα; Ἀρκεῖ στιγμιαία τις ἰδιοτροπία τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός σου, ὅπως ἀνατρέψῃ ἄρδην τὰ ἡμέτερα σχέδια, καὶ διαχωρίσῃ ἡμᾶς ἐς αἶι, ἐμὲ μὲν στεροῦσα οὕτω τοῦ ἀξίου μαθητοῦ, σὲ δὲ ρίπτουσα αὐθις εἰς τὸν ἠθικὸν βόρβορον, ἐξ οὗ εἰς μάτην ἢ θεῖα χάρις ἠθέλησε νὰ σ' ἀπαλλάξῃ δι' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου. Στάθμισον καλῶς, τέκνον μου, τὰς συνεπείας αἵτινες δύνανται νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ἀνανδρον ἡμῶν ταύτην μέλλησιν καὶ χρονοτριβὴν. Σκέφθητι, ὅτι πολλάκις ἢ ἀπώλεια ἀκαριαίας τινὸς εὐκαιρίας ἀρκεῖ, ὅπως τὸν μὲν παρόντα ἡμῶν βίον καταστήσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς κακοδαίμονα, τὸν δὲ προσδοκώμενον, ἅπαγε, Θεέ μου, εἰς αἰῶνας ἀπεγνωσμένον. Ἡ ἀναβολὴ ἄλλως τε ἦν ζητεῖς, τί ἄλλο δηλοῖ, εἰμὴ ὅτι τὸ πνεῦμά σου ταλαντεύεται εἰσέτι μεταξὺ φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας, μᾶλλον δ' εἰπεῖν θεοῦ καὶ δαίμονος;

ΙΩ. Σύγγνωθι, πάτερ, ἐὰν ἢ τοῦ χαρακτῆρός μου ἀσθένεια δὲν μοὶ ἐπιτρέπει ν' ἀτενίσω ἄνευ δέους τὴν προσεγγίζου-

σαν στιγμήν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ διαρρήξω δι' ἐνὸς κινήματος τοὺς τόσους, οἴμοι, δεσμοὺς οἵτινες συσφιγγουσί με μετὰ τῶν περὶ ἐμέ. Σύγχνωθι, ἐάν ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς καὶ τρέμη τὸ γόνυ νὰ πολμήσῃ τὸ ἄλμα, ὅπερ πρόκειται νὰ με μετατοπίσῃ ἀφ' ἐνὸς κόσμου εἰς ἕτερον. Μὴ νομίζε ὅμως ὅτι διστάζω. Ἡ ἀπόφασίς μου ἐλήφθη τόσῳ βραδέως, ἐνεδυναμώθη ὑπὸ τοσοῦτων προσευχῶν καὶ δακρύων, ὥστε κατέστη πολλῶ ἐδραιοτέρα ἢ ὅσῳ φαντάζεσαι. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶνε ἀκράδαντος. Ἐάν οὖν νομίζης τὸν καιρὸν κρίσιμον, πράξον ὅπως ἡ θεία βούλησις σὲ φωτίσῃ.

ΠΑΦΝ. Εὖγε, τεκνίον. Εὖγε, κλητὸν τοῦ Κυρίου ἀρνίον! Τοιαύτην μεγαλεπήβολον γνώμην προσεδόκων παρά σοῦ. Σήμερον ἐξομοιοῦσαι με τοὺς ἁγίους μάρτυρας, οἵτινες, νεώτεροί σου πολλάκις τὴν ἡλικίαν, περιεφρόνησαν ὅμως ὑπὲρ τῆς τοῦ πνεύματος σωτηρίας, οὐκέτι τῶν δεσμῶν μόνων ὦν τέως ἐμνήσθης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου σώματος. Οὕτω δὲ καὶ σὺ αὐτὸς, παραδίδων ἀπ' ἄρτι τὸ σῶμά σου τῇ ἀσκήσει, σώζεις τὴν ψυχὴν· διότι καθὼς τὸ ὀστεῶδες κέλυφος προφυλάσσει τελεσφορώτερον τὸν ἐν αὐτῷ καρπὸν, οὕτω καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀσκήσεως τραχυνθὲν σῶμα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν τοῦ ἀλάστορος προσβολῶν. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἤδη πορεύομαι, καὶ δὲν θέλω χρονίσει, διότι ὁ τοῦ Βουκολέοντος ἔθλα ἡ δλκὰς ἐλλιμενίζει δὲν εἶνε, ὡς γνωρίζεις, μακρὰν· σὺ δ' ἐν τοσοῦτῳ παραδόθητι, μέχρις οὗ ἐπιστρέψω, τῇ προσευχῇ, ἢ κατὰ γινε περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἱερᾶς τινος βίβλου ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἵνα μὴ εὐρών καιρὸν ὁ δόλιος ταραξῆ τὸ πνεῦμά σου. Ὅταν δὲ, σὺν Θεῷ, ἐπιστρέψω, τότε σκεπτόμεθα πῶς ν' ἀπομακρύνωμεν τὸν ὀχληρὸν ὑπηρέτην. Σοὶ εὐχομαι.

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ μόνος.

ΙΩ. Οἶω δεσμῶ συνέδεσας, Θεέ μου, τὴν ὕλην μετὰ τοῦ πνεύματος. Τοσαύτην συμπάθειαν ἐγκατέστησας μεταξὺ ἐκείνης καὶ τούτου, ὥστε εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον τῷ θνητῷ ν' ἀποσπάσῃ, διὰ μόνων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων καὶ ἄνευ τῆς σῆς ἀντιλήψεως, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς δέ. Οὕτως, ἐγὼ ὅστις πρὸ πολλοῦ ζῶ ὡς ξένος ἐν μέσῳ τοῦ περικυκλοῦντος με ὄγκου πολυτελείας, καὶ τοῦ περιέποντός με συγγενικοῦ φίλτρου, ἐγὼ ὅστις πρὸ πολλοῦ διεζεύχθην ἠθικῶς τὴν ὕλην, ἤδη ὅτε ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ἐπισφραγίσω τὸ ἔργον διὰ τῆς σωματικῆς ἀποδημίας, δειλιῶ καὶ τρέμω. Διατί;

Γιγνώσκεις, Θεέ μου, ὅτι οὐδ' ἡ τῆς διαίτης ἀβρότης μοὶ εἶνε δυσἀπόσπαστος, οὐδ' αἱ κακουχίαι εἰς ἃς μέλλω νὰ ἐκτεθῶ με πτοοῦσι, καθότι ἡ παννύχιος ἀγρυπνία καὶ προσευχῆ, μεθ' ὧν ἀφ' ἱκνοῦ ἤδη ἐν τῷ κρυπτῷ συνωκειώθην, ἐδάμασαν ἀρκούντως τὰς σωματικὰς μου αἰσθήσεις. Ἡ ἰδέα ὅμως, ὅτι μέλλω ν' ἀπαλλοτριώσω ἑμαυτὸν τῆς τῶν γονέων μου περιπαθοῦς πρὸς με στοργῆς, μόνη ἡ ἰδέα αὕτη ἐξισᾷ τὸ πνεῦμά μου, ἐκνευρίζει τὴν καρδίαν μου, παραλύει τὰς δυνάμεις μου. Ναί, Θεέ μου· οὐδὲν ἄνευ τῆς σῆς ἀντιλήψεως δυνήσομαι. Ἡ ἰδέα, ὅτι μέλλω νὰ ἐγκαταλείψω ἀδελφὴν, σὲ Ἑλένη μου, μεθ' ἧς νηπιόθεν συνανετράφην, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας τρέφω, Θεέ μου! . . . αἶσθημα τηξικάρδιον, ἡ ἰδέα αὕτη . . . Ὅχι, δὲν φεύγω! Δὲν ἐγκαταλιμπάνω τοὺς γονεῖς, δὲν ἐγκαταλιμπάνω τὴν ἀδελφὴν μου!

Ἡμαρτον, Θεέ μου· παραλογίζομαι. Μήτοι οὐχὶ σὺ ἔση μοι τοκεύς; Μήτοι οὐχὶ ἡ σὴ ἀγάπη ἔσεται μοι παρήγορος ἀδελφή; Πλὴν, τίς μοὶ ὑπόσχεται, ὅτι δυνήσομαί ποτε νὰ λησμονήσω τοὺς γονεῖς, νὰ λησμονήσω τὴν Ἑλένην; Τίς μοὶ ὑπόσχεται, ὅτι ὅπου καὶ ἂν μεταβῆ τὸ σῶμα, ἡ καρδιά δὲν θέλει συναποκομίσει τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς, τὸ πρὸς

τὴν φιλότιμὴν αἴσθησιν, συνταράττουσα οὕτω τὴν τοῦ πνεύματος ἡρεμίαν, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ μοναστικὸς βίος εἶνε αὐτόχρομα ὑλισμὸς;

Καὶ ὁμως δεῖν νὰ τοὺς λησμονήσω, διότι ἡ ἀγάπη δὲν μερίζεται, ἀλλ' ἀπονέμεται φύσει ἢ ἅπασα τῷ Θεῷ ἢ ἅπασα τοῖς ἀνθρώποις. Πράγματι, ἐάν δὲν λησμονήσω τοὺς οἰκείους, εἰ καὶ σωματικῶς ἀπὼν, νοερῶς πλὴν ἔσομαι ἀείποτε ἐν μέσῳ αὐτῶν ὡν δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἔσομαι ἐν μέσῳ τῆς ὕλης, ἐν μέσῳ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ δ' ἀναχωρητικὸς βίος ἔσται τότε ἀπλοῦς τύπος· τύπος, δεσμεύων μὲν τὸ σῶμα, οὐχὶ ὁμως καὶ τὴν ψυχὴν. Τύπος τότε ἀνωφελῆς. Ναι, δεῖν νὰ τοὺς λησμονήσω.

Σύγγνωτε, γονεῖς πολυαγάπητοι! Ἐν πράγματι κήδεσθε τῆς τοῦ υἱοῦ ψυχῆς μᾶλλον τοῦ σώματος, ἐάν τίθεσθε τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν τιμιωτέραν τῆς σωματικῆς, σύγγνωτε. Καὶ σὺ, ἀδελφὴ, σύγγνωθι. Τί ὠφελήσει σοὶ ἡ πρόσκαιρος αὐτὴ ἐν τῇ ὕλῃ, ἐν τῇ φθορᾷ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ συμβίωσης; Προελοῦ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀθλιότητα, πανευδαίμονα τῆς μελλούσης ζωῆς συναρμογὴν. Θύσον τὴν πρώτην, ὑπὲρ τῆς δευτέρας.

Καὶ ἤδη, Ἰωάννη, ἐλεύθερος παντὸς κοινωνικοῦ δεσμοῦ, παράδος τῷ Θεῷ σου σεαυτὸν ἀμέριστον. Γενοῦ ὅλος πνεύμα. Ναι, Κύριε! Ἡ καρδιά μου ἀγάλλεται καὶ τρυφᾷ, προγευομένη ἀπὸ τοῦδε τῆς μετὰ σοῦ καὶ μόνου συμβιώσεως. Ἡ σὴ ἀγάπη, Δέσποτα, δὲν ὁμοιάζει τὰς ἀνθρωπίνους ἡμῶν συμπαθείας, τὰς μεστὰς μὲν ἀείποτε πάθους καὶ συγκινήσεων, ἐπωαζούσας δὲ πολλάκις τὸ ἄλγος καὶ τὴν πικρίαν. Ἡ σὴ ἀγάπη εἶνε διαυγὴς καὶ ἡρεμὸς· πληροὶ ἅπασαν τὴν καρδίαν, καὶ διαμένει πάντοτε ἡ αὐτή. Ἐπουλοῦσα δὲ τὰς ἀλγηδόνας ἡμῶν καθίσταται γενέτειρα τῆς μακαριότητος.

* Ἄφρον, ἄφρον, Ἰωάννη! Λησμονεῖς, ὅτι τὸ πνεῦμά σου ἐν τῇ ἐπιγίῳ ταύτῃ ὑπάρξει πέφυκεν ἀδιασπάρως ὑπὸ τῆς θείας Σοφίας μετὰ τῆς σαρκὸς συνδεδεμένον, ὥστε, κατὰ τὸ χρεῶν, τοῦτο δουλεύσει ἐκείνη καὶ ἐκείνη τούτῳ. Μολονότι δὲ εἶνε εὐχερέστατον τὸ νὰ εἴπη τις ἐν μιᾷ ἐνθουσιασμοῦ στιγμῇ, οὐχ ἄφομαι διὰ βίου σίτου καὶ πόματος, οὐ γεύσομαι ὕπνου

ὅπως ἀποταγῶ παντάπασιν τῇ ὕλῃ, οὐ διὰ μακροῦ πλὴν πείραν λήψεται, ὅτι ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια εἰσὶν ἀδύνατα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. ὦ γονεῖς μου, γονεῖς μου! ὦ Ἐλένη! Ποτὲ δὲν θέλω δυνηθῆ νὰ σὰς λησμονήσω!

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ καὶ ὁ ἀνωτέρω.

ΠΑΦΝ. Χαῖρε, Ἰωάννη, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, τέκνιον! Τὰ πάντα ἡμῖν βαίνει κατ' εὐχὴν· τὰ πάντα ἡμῖν εἰς δεξιὸν τέλος ἤγαγεν ὁ Κύριος. Καὶ τὸ πλοῖον ἔτοιμον, καὶ ἡ αὐρα ἡμῖν οὐριος προσμειδία. Μικρὸν ἔτι, καὶ ἰδοὺ ὀψόμεθα τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν λυκαυγὲς ὑποφῶσκον, τὸν δὲ γνόφον τῆς πλάνης διαλυόμενον. Παρήγγειλα τοῖς ναύταις νὰ ἔχωσιν ἀνεσπασμένην τὴν ἄγκυραν, ὥστε ἅμα ἐπιβῶμεν ἡμεῖς τοῦ σκάφους, λύσαντες τὰ πρυμνήσια καὶ ἐλκύσαντες τὴν ἐπιβάθραν ν' ἀναχθῶσιν πύραυλα εἰς τὸ πέλαγος. Ἀλλὰ, διατί, μαθητὰ μου, ἴστασαι περίλυπος;

ἸΩ. Σοὶ βεβαιῶ, πάτερ, ὅτι οὐδὲν μὲ κωλύει τοῦ νὰ συμμερισθῶ τὴν χαρὰν σου, πλὴν ἐνὸς καὶ μόνου. Τὰ πλοῦτη; Τὰ περιφρονῶ. Τὰ ἀξιώματα, ἅτινα ἐν τῷ μέλλοντι ἴσως μὲ ἀναμένουσιν; Καὶ ταῦτα ἐρρέτωσαν. Ἡ τοῦ βίου ἡδυπάθεια; Ἡδυπάθεια τοῦ λοιποῦ ἔστω μοι ἢ τῆς σαρκὸς ἀπονέκρωσις. Τοὺς γονεῖς μου ὁμως, τὴν ἀδελφὴν ἐκείνην, τῆς ὁποίας τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀγνὴν πρὸς με ἀφοσίωσιν πολλάκις σοὶ περιέγραψα, μοὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ τοὺς ἀπαρνηθῶ. Εὐσπλαγχνίσθητί μοι, πάτερ! Τὰ φίλτατά μοι ταῦτα ὄντα μοὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ τὰ ἐγκαταλείψω.

ΠΑΦΝ. Ἐχεις δίκαιον, τέκνον μου. Καὶ ἐγὼ ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σου, ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἤθελον ἐμφορεῖσθαι. Διανοήθητι ὁμως, ὅτι ὅσα μεγαλητέρα εἶνε ἡ θυσία

ἦν ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Κύριος, τοσούτῳ ἀδρότερος ἔσεται καὶ ὁ ταύτης μισθὸς ὃν ἡμῖν ἐπαγγέλλεται. Πράγματι, ἐὰν ἦσο γέννημα σκληρῶν τινῶν καὶ ἀρνησιτέκνων γονεῶν, περιφερόμενον ἐν ταῖς ἀγυιαῖς ἡμίγυμνον καὶ πειναλέον, καὶ οὐδὲν πλάσμα ἐπὶ γῆς ἔχον, ὅπερ νὰ συμπαθῇ ὑπὲρ σοῦ, ἐν δὲ τοιαύτῃ ὑπάρξεως καταστάσει ἐνεστερνίζεσο τὸν μοναδικὸν βίον, νομίζεις τάχα, ὅτι ἡ ἀπόφασίς σου ἤθελε βαρύνει τότε ἐξίσου ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τῆς τοῦ θεοῦ ἀκριβοδικίας, ὅσω θέλει βαρύνει νῦν, ὅτε πρόκειται νὰ πράξῃς τοῦτο διὰ τῆς αὐτῆς θυσίας;

Καὶ τί; Νομίζεις ἄρα γε, υἱέ μου, ὅτι οὐ ζῆ Κύριος; Ναι μὲν, ὁ Θεὸς κατ' ἀρχὰς δὲν ἀναμιγνύεται, διότι θέλει ἡ θυσία νὰ προέλθῃ ἐξ ἰδίας ἡμῶν πρωτοβουλίας· διότι θέλει ν' ἀφοσιωθῶμεν αὐτεπάγγελτοι. Ὅταν ὅμως ἅπαξ ἀφοσιωθῶμεν, νομίζεις ὅτι δὲν ἔχει ἀρκοῦσαν δύναμιν, ὅπως μᾶς προστατεύσῃ; Νομίζεις, ὅτι τότε ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη του οὐχ ἔξει ἐπαρκὲς ἔλεος, ὅπως δι' αὐτοῦ πληρώσῃ ἅπαντας τοῦς τῆς καρδίας ἡμῶν κευθμῶνας; Ἐὰν τοιαῦται τυγχάνωσι, φίλε μου, αἱ περὶ τοῦ θεοῦ ἐλέους ἰδέαι σου, ἡ πρὸς τὸν Σωτῆρα πίστις σου εἶνε σαθρά.

Ω. Φαντάζεσαι λοιπὸν, πάτερ μου, ὅτι ἐὰν σήμερον καταπνίξῃς ἐν ἐμοὶ πᾶν στοργῆς αἶσθημα σοὶ ἀκολουθήσω, φαντάζεσαι, λέγω, ὅτι ἡ τῶν φιλημάτων μου ἀνάμνησις δὲν θέλει παρίστασθαι ὡς ἀλγεινὸν φάσμα διηνεκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, χειμάζουσα ἐκάστοτε τὴν ἀθλίαν ψυχὴν μου, καὶ καθιστῶσα τὸν ἀσκητικὸν μου βίον, ἀπλῶς εἰπεῖν, μάταιον καὶ ἀτελέσφορον μαρτύριον;

ΠΑΦΝ. Φαντάζομαι, λέγει! Ἄλλ' εἰμὶ ἐντελῶς περὶ τούτου πεπεισμένος· διότι, τέλος, οὐδεμίαν ἠθικὴν πληγὴν, ὅσω βαθεῖα καὶ ἂν ᾖ αὕτη, ἔξ ὃ χρόνος, θεῖα συνάρσει, ἀσυνούλωτον.

Ω. Πλὴν καὶ τούτου δοθέντος, δὲν φαντάζεσαι αὕτις, ὅτι ὁ λαθραῖος καὶ αἰφνίδιος δρασμὸς μου θέλει κατενέγκει καίριον τραῦμα εἰς τὴν τῶν γεννητόρων μου καρδίαν, τραῦμα ὅπερ φοβοῦμαι, φεῦ, μὴ καταβιδάσῃ αὐτοῦς προώρως εἰς τὸν τάφον;

ΠΑΦΝ. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι οἱ γονεῖς σου θέλουσι μὲν τὰ

πρῶτα θλίβῃ καὶ πιθανῶς πενήθῃσι, οἱ γονεῖς σου ὅμως, θεοδιδασκτόν μου τέκνιον, δὲν εἶνε ἐθνικοὶ, ὥστε νὰ παραδουθῶσι τυφλῶς εἰς ἀπόγνωσιν. Οἱ γονεῖς σου ἐξεναντίας ὡς ἄνθρωποι εὐλαβεῖς, ἐπιζητήσουσι μᾶλλον ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ εἰς τὸ θεῖον θέλημα ὑποταγῇ ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν. Ὡστε οὕτως ἔξουσι κλεῖνοι ἐξάπαντος τὸν θεὸν ἀντιλήπτορα καὶ ἐπιεικῆ παρήγορον.

Ω. Ἐὰν μοὶ ὑπόσχεσαι πάντα ταῦτα, διδάσκαλε, σ' ἀκολουθῶ καὶ τὸν τεῦθεν σὺ, μετὰ Θεὸν, ἔση προστάτης καὶ κηδεμῶν μου. Ἐπίτρεψόν μοι ὅμως νὰ ἐπιστείλω τοῖς φιλητάτοις δύο λέξεις, ὅπως προσαγορεύσας τὸ ὕστατον πληροφορήσω αὐτοῦς συνάμα περὶ τοῦ θεακρέστου σκοποῦ ὃν ἡ φυγή μας προτίθεται.

ΠΑΦΝ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, Ἰωάννη, οὐδένα ἐξῆς περισπασμῶν σοὶ ἐπιτρέπω ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου ἱεροῦ ἐγχειρήματος. Ἀνάτεινον, τέκνον, ἀπάσας τὰς τε τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας σου δυνάμεις πρὸς τὸν καλοῦντά σε Σωτῆρα, ἵνα μήποτε ὁ ἀντικείμενος ἐπωφεληθεῖς ἀκαριαίαν σοῦ τινα ῥαθυμίαν, εἰσπηδήσῃ αὕτις ἐν τῷ πνεύματί σου καὶ ταραξῇ αὐτό. Πληροφορῶν ἄλλως τε θετικῶς τοῦς γονεῖς περὶ τοῦ τῆς ἀναχωρήσεώς μας σκοποῦ, οὐδὲν ἀνύσεις ὅπως μετριάσῃς τὴν θλίψιν αὐτῶν· ἐξεναντίας δὲ θέλει καταστήσει αὐτοῦς διὰ μιᾶς ἀπέλπιδας, ἐνῶ ἄνευ τούτου, οὐδὲν βέβαιον γινώσκοντες, θέλουσι βόσκεισθαι ἐπὶ πολὺ ὑπὸ διαφόρων ἐλπίδων. Προσέτι, ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὴν ὁδὸν ἣν ἐτρέπημεν, διευκολύνεις οὕτω τὴν καταδίωξιν καὶ συνεπῶς καθιστᾷς προβληματικὴν τὴν ἐπιτυχίαν. Μὴ ἀπασχολεῖτωσάν σε λοιπὸν, ἀγαθὲ, αἱ τοιαῦται ἰδέαι, ἀλλὰ βοήθησον με μᾶλλον ν' ἀπαλλχθῶμεν τοῦ κατασκοποῦ οἰκέτου. Ποιὸς τις τὸν χαρακτῆρα εἶνε, εἰπέ μοι, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος;

Ω. Εἶνε ἀγαθὸς τις νεανίας, πιστὸς τοῦ πατρός μου θαλαμηπόλος.

ΠΑΦΝ. Ἐχει καλῶς. Δέον ἤδη νὰ τὸν ἐξετάσω μόνος μου καὶ ἀναλόγως ὀδηγούμεθα. Πλὴν ἰδοὺ ἐτοίμη πρόφασις, οἰκονομηθεῖσα ἡμῖν πάντως· θεόθεν. Προχθές, ὅτε ἐπιστρέψαμεν ἐκ τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, δὲν μοὶ εἶπες, νομίζω, ὅτι εἶχες λησμονήσει ἐκεῖ τὴν σύνοψίν σου;

ΙΩ. Μάλιστα χθές όμως ἀπεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν τῆς Μο-
νῆς πατέρων.

ΠΑΦΝ. Ὑποθέτομεν ὅτι δὲν ἀπεδόθη, καὶ τὸν στέλλω
ὅπως ζητήσῃ ταύτην· οὕτω δὲ κερδαίνομεν ὑπὲρ τὴν ἡμί-
σειαν ὥραν. Ἐπειτα παραγγέλλω ἐδῶ νὰ τῷ εἴπωσιν ἐπι-
στρέψαντι, ὅτι ἐξήλθομεν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων καὶ νὰ μᾶς
περιμένῃ, ὡς μέλλοντας δῆθεν νὰ ἐπανακάμψωμεν μετ' ὀλί-
γον· ὥστ' ἐν τῷ μεταξὺ θέλουσι παρέλθει δύο ἢ τρεῖς ὥ-
ραι τοῦλάχιστον, καὶ μέχρις οὗ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ συσχεθῶσιν
ὑπὸ εὐλογοφανοῦς τινος φόβου, καὶ κινηθῶσι καθ' ἡμῶν
σπουδαίως, ἐπελεύσεται ἡ ἐσπέρα, λοιπὸν δὲ μόλις δυνήσον-
ται αὔριον τὸ πρῶτ' νὰ ἐξαποστείλωσι τυχὸν καθ' ἡμῶν διὰ
θαλάσσης, ὁπότε ἡμεῖς, μετὰ εἰκοσάωρον πλοῦν, ἐσόμεθα
ἀκατάφραστοι.

ΙΩ. Ταῦτα πάντα, εἰ καὶ εὐφυᾶ, μοὶ φαίνονται ὅμως
χαλκεύματα τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου, οὕτινος καὶ ἡ ἀπάτη
ἦν ἐγὼ μετῆλθον, ὅπως ὑπεξαίρεσῶ τὰ τοῦ ναύλου ἀργύ-
ρια, καὶ ἦν μοὶ ἐμέμφθης αὐστηρῶς.

ΠΑΦΝ. Ὁ σὸς δόλος ἦτον ἀξιόμειπτος, διότι δὲν προ-
ήρχετο ὡς τὸν ἐμὸν ἐξ ἀναποφεύκτου ἀνάγκης, εἰς ἣν εἶνε
ἐφαρμόσιμον κατὰ συγκατάβασιν τὸ ἀξίωμα, « Τὸ τέλος ἐ-
ξαγνίζει τὰ μέσα ».

ΙΩ. Εἶεν· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ σχολῇ δὲν θέλουσιν ἄρα γε ἐνο-
χοποιηθῆ, ὡς διαβουκολήσαντες τὸν ὑπηρέτην;

ΠΑΦΝ. Οὐδόλως· διότι τάχιστα θέλει ἀποδειχθῆ, ὅτι
οὗτοι ἐνήργουν εἰλικρινεῖ τῇ πίστει. Ἄρκοῦσι πλὴν, τέκνον
μου, αἱ λογοτριβαί· κάλεσόν μοι τὸν ὑπηρέτην.

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΔΗΜ. Εὐχου μοι, διδάσκαλε!

ΠΑΦΝ. Ἐσο εὐλογημένον, τέκνον μου. Διατί (μευλιχίως),
υἱέ μου, δὲν ἔρχεσαι ἐδῶ νὰ καθήσῃς πλησίον τοῦ αὐθεντο-

πούλου, διὰ νὰ προσέχῃς καλῆτερα μήποτε λάβῃ ἀνάγκην
τῆς ὑπηρεσίας σου; Καὶ πῶς ἐνομάζεσαι, τέκνον μου;

ΔΗΜ. Δημήτριος, δούλος τῆς αὐθεντίας σου.

ΠΑΦΝ. Σεμνὸν ὄνομα ἔχεις, ἀγαθὸν τέκνον· εἴθε ἡ χάρις
τοῦ τροπαιοφόρου νὰ σὲ σκέπη! Καὶ πόσων ἐτῶν εἶσαι;

ΔΗΜ. Δὲν γνωρίζω, πάτερ μου, δηλαδὴ ἀκριβῶς· ἴσως εἶ-
μαι ἕως εἰκοσιδύο, ὅχι ὅμως κλεισμένα· ἀνοικτὰ ἀκόμη.

ΠΑΦΝ. Ἐστῶ· δὲν βλάπτει. Ἄλλ' εἶπέ μοι, ἐκτελεῖς ὡς
καλὸς χριστιανὸς τὰ θρησκευτικά σου χρέη; Συχνάζεις δη-
λαδὴ εἰς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας; ἐξομολογεῖσαι; Μεταλαμ-
βάνεις;

ΔΗΜ. Μάλιστα, πάτερ. Ὅταν ἡ δέσποινα πηγαίῃ εἰς
τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀκολουθῶ, στέκομαι δὲ ἀπ' ἐξῶ ἕως οὗ
γεῖνῃ ἀπόλυσις, καὶ τότε τὴν συνοδεύω πάλιν μέχρι τῆς οἰ-
κίας. Ἀλλὰ καὶ τὰς ἀμαρτίας μου, ὅσαι συναχθῶσιν ἀπὸ
τὴν μίαν ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἐξομολόγησιν τὰς λέγω ὅλας,
δηλαδὴ ὅσας προφθάσω· διότι ὁ ἅγιος πνευματικὸς, ὅταν
ἐξομολογῇ ἡμᾶς τοὺς ὑπηρέτας, βιάζεται.

ΠΑΦΝ. Τὴν δὲ προσευχὴν σου, τέκνον μου; Ἀναγινώ-
σκεις κάθε πρῶτ' καὶ ἐσπέρας τὴν προσευχὴν σου;

ΔΗΜ. Ποῦ τόσα γράμματα, δέσποτα, διὰ νὰ τὴν ἀνα-
γνώσω; Ὅταν ὅμως ἡ δέσποινα προσεύχηται, κάμνω καὶ
ἐγὼ τὸν σταυρὸν μου.

ΠΑΦΝ. Δὲν ἠξεύρεις διόλου ν' ἀναγνώσῃς τὴν προσευχὴν
σου;

ΔΗΜ. Ὅχι δὰ ὅλως διόλου, συλλαβίζω ἀνάμεσα μερικά.

ΠΑΦΝ. Καλὸν καὶ τοῦτο, υἱέ μου, καὶ χρήσιμον. Ἰωάν-
νη, δῶσε, παρακαλῶ, εἰς τὸν Δημήτριον τὴν σύνοψίν σου
ν' ἀναγνώσῃ ὀλίγον, διὰ νὰ ἴδῳ τὰς δυνάμεις του.

ΙΩ. Μάλιστα, νὰ τὴν δώσω (ἐρευνᾷ μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς
τραπέζης βιβλίων).

ΠΑΦΝ. Τί ζητεῖς ἐκεῖ; Τὴν σύνοψίν σου δὲν τὴν ἐλη-
σμονήσαμεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου προ-
χθές ἤμεθα; Καὶ βλέπε, Ἰωάννη, πόσον ἀνευλαβεῖς εἶμεθα!
Τρεῖς ἡμέρας ἤδη νὰ ἦσαι χωρὶς σύνοψιν, καὶ νὰ μὴ φροντί-
σωμεν νὰ τὴν ζητήσωμεν! Νὰ εἴχομεν τοῦλάχιστον κἀνένα
νὰ στείλωμεν, ὅπως μᾶς τὴν φέρῃ!

ΔΗΜ. Ἐγὼ, ἐὰν οἱ αὐθένται δὲν μοι παρήγγελον νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶ διόλου ἀπὸ τὸ ἀρχοντόπουλον, ὑπήγαινα τώρα ἀμέσως καὶ τὴν ἔφερον.

ΠΑΦΝ. Καὶ τί φοβείσαι, εὐλογημένε; Ἐχάθη τάχα ὁ κόσμος διὰ εἴκοσι λεπτά τῆς ὥρας; Δι' ἐσὲ ὅστις ἔχεις πτερὰ εἰς τοὺς πόδας, ἀπὸ ἐδῶ ἕως εἰς τὸν Παντοκράτορα οὐδὲ δέκα λεπτῶν δρόμος δὲν εἶνε. Ἐπειτα, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐδῶ διὰ πᾶσαν ἀνάγκην τοῦ αὐθεντοπούλου;

ΔΗΜ. Σὲ παρακαλῶ, δέσποτα, νὰ τὸ προσέχης· πηγαίνω (ἐξέρχεται).

ΠΑΦΝ. Δόξα τῷ θεῷ, ἀπηλλάγημ...

ΔΗΜ. (ἐπιστρέφων). Ἐλθσμόνησας, δέσποτα, νὰ μοι εἴπης, ἀπὸ ποῖον νὰ ζητήσω εἰς τὴν Μοῦνην τὴν σύνοψιν;

ΠΑΦΝ. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν θυρωρὸν, τέκνον μου. Εἶπε εἰς τὸν θυρωρὸν, ὅτι ἢ εἰς τοῦ Προηγουμένου ἢ εἰς τοῦ Οἰκονόμου ἢ εἰς τοῦ Σκευοφύλακος τὸ κελλίον, εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία τὴν ἐλθσμονήσαμεν.

ΔΗΜ. Μείνατε ἀμέριμνος, δέσποτα· θέλω σὰς τὴν φέρει (ἀναχωρεῖ).

ΠΑΦΝ (βλέπων ἀπὸ τῆς θυρίδος). Ἐφυγεν! Τέλος πάντων, Ἰωάννη ἤγγικεν ἡ ὥρα! Οὐδὲ στιγμὴν ἔχομεν νὰ χάσωμεν! Ἀνδρίζου, Ἰωάννη· προσεύχου! (λαμβάνων αὐτὸν τῆς χειρός). Κλῖνον γόνυ καὶ ἐγκατέρει ἐδῶ τῆ δεήσει, ἕως οὗ ἐγὼ παραγγείλω τοῖς ἐν τῇ σχολῇ, νὰ κρατήσωσι τὸν Δημήτριον ἐπιστρέψαντα.

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΙΩΑΝΝΗΣ μόνος.

ΙΩ. (γορυπετής).

ὦ πάτερ καὶ σὺ μητέρα μου, ὧ δύστεκροι γοεῖς μου,
Τὸν θρήνον ἐτοιμάσατε, τὸ πένθος τῆς θανάτου μου!

Πατέρα μου, τί με ζητεῖς με τόσην παραζάλην,
Ἐπὶ τὴν τράπεζαν, ἔς τὴν κλῖνην μου, ἔς τὴν μητρικὴν
[ἀγκάλην;

Τὸ ὅτι μάθε σήμερον σκληρῶς ἀπετεκνώθης,
Τὸ ὅτ' ὑπὸ τοῦ τέκνου σου αὐτοῦ κατεπροδόθης.

Τὸν ζῶντανόν μου θάνατον, μητέρ' ἀφοῦ θρηνησῆς,
Πῶς ἔχεις γένναν ὄρφανὴν ποτὲ μὴ λησμονήσης.

Τὴν γῆν πῶς θάχω κλῖνην μου, τὸ ράσον ἐνδυμά μου,
Παρηγοριὰν τὰ δάκρυα τ' ἀπαρηγόρητά μου,
Αὐτὰ καὶ αὐτὰ, μητέρα μου, συχνὰ ἀναπολοῦσα,
Εὐνάζου με τὰ δάκρυα καὶ ὄρθρευε θρηνοῦσα.

ὦ πάτερ καὶ ὦ μητέρα μου, γοεῖς μου εὐτυχεῖτε!
Τὸ τελευταῖόν μου αὐτὸ (*) φίλημ' ἀφοῦ δεχθῆτε!
Ἀνεξιτήλωσ ὅσῳ ζῶ ἐδῶ (**) τετυπωμένη
Θὰ μέρη ἢ εἰκῶν ὑμῶν, γοεῖς πεφλημένοι!

Καὶ σὺ, Ἐλένη, σὺ πρὸς ἡν ποτὲ προσεμεύετα
Τὸ πνεῦμά μου ὡς τις χρυσῆ γὰ ἦσο ὀπτασία,
Ὡς ὑστατόν μου ἀσπασμόν αὐτὸ τὸ ἄχ! μεν ἔχε
Αὐτὸ τὸ δάκρυ καὶ μ' αὐτὸ τοὺς λογισμοὺς σου βρέχε!
Καθὼς ἐγὼ μαραίνομαι, Ἐλένη, ν' ἀπαρθῆς.

Ἐλένη, ὑποσχέθητι γὰ μὴ με λησμονήσης.
Οὐχί! ... δὲν θέλω ἀνεχθῆ... ποτέ! Φρικτὴ ἰδέα!
Ἐλένη, θέλω... Ἐρροεῖς; ... Νὰ γείνης καλογραῖα!
(Ἀριστάμενος ἑξαλλος καὶ ἀπειλητικός).
Σοὶ τὸ προστάζω!...

(*) Χειρονομῶν.

(**) Δεικνύων τὴν καρδίαν.

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄.

ΠΑΦΝΟΥΤΙΟΣ και ο άνωτέρω.

ΠΑΦΝ. (Εισερχόμενος μετά σπουδῆς). ὦ φρίκη! Τί ἔχεις, Ἰωάννη; Σύνελθε, τέκνον μου! Αἱ στιγμαὶ εἶνε πολύτιμοι. Ἄγωμεν (τὸν σύρει), ἀκολουθεῖ μοι.

ΙΩ. (καταβεβλημένος). Θεέ μου! Τὰ γόνατά μου παραλύουσιν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ μόνος. Ἀναγινώσκει βιβλίον καθήμενος παρά τινα λυχνιοφόρον τράπεζαν.

ΕΥΘ. (ἀναγινώσκει). «Ἔως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ ξυμπεφυρμένη ἢ ἡμῶν ἢ ψυχὴ μετὰ τοῦ τοιούτου κακοῦ, οὐ μὴ ποτε κτησόμεθα ἱκανῶς οὐ ἐπιθυμοῦμεν· φαμέν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. Μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δὲ ἂν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν. Ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπύπλησιν ἡμᾶς πολλῆς, ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν. Καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι. Διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτήσιν πάντες οἱ πόλεμοι ἡμῖν γίνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ πάντα ταῦτα. Τὸ δ' ἔσχατον πάντων ὅτι, εἴαν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσιν αὐτῶν πανταχοῦ παραπίπτον, θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τ' ἀληθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι, εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἶσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα⁽¹⁾.»

(1) Πλάτ. Φαίδων.

(*Ἀριστάμενος*) Ἐχεις δίκαιον, σοφὲ Σώκρατες. Τὸ σῶμα τοῦτο, ἡ ὕλη, εἶνε βεβαίως ἡ αἰτία πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀθλιότητων. Θέλων τις ὁμως ν' ἀπαρνηθῆ τὴν ὕλην, νὰ ζήσῃ δηλ. ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς ἄυλος, τί ἄλλο πράττει, εἰμὴ ἀρνεῖται τὸν νόμον ἐκείνου ὅστις, ἐν τῇ ὑπερανθρώπῳ αὐτοῦ σοφίᾳ συνέδεσεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ πνεῦμα ἡμῶν μετὰ ταύτης; Ἡ θρησκεία, τοῖς τοῦ νόμου τούτου θεσπίσμασιν συμμορφουμένη, ἀπαγορεύει τὴν αὐτοκτονίαν· καὶ ἐντοσοῦτω ὁ τὴν ὕλην ἀπαρνούμενος οὐδὲν ἄλλο πράττει ἢ αὐτοκτονεῖ. Ἀποσπᾶ δηλαδὴ βία τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς ὕλης, μεθ' ἧς τοῦτο πέφυκε θεῖα νεύσει νὰ συνδιάγῃ. Ἀλλὰ, θὰ μοι εἴπητε, ὡς ἐκ τούτου τί θέλεις; νὰ παραδώσωμεν τὸ πνεῦμα ὑποχείριον τῇ ὕλη; Ἀπαγε· οὐχὶ ὁμως καὶ ν' ἀρνηθῶμεν παντάπασι ταύτην χάριν τοῦ πνεύματος. Ἀλλ' οἱ ἀσκηταί, ἐπιφωνεῖτε, δὲν ἀρνοῦνται τὴν ὕλην· περιορίζουσιν ἀπλῶς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον. Καὶ τίς εἶνε, ὦ ἀγαθοί, ὁ ἐλάχιστος οὗτος ὅρος; Τὸ νὰ διατραφῆ τις, λ. χ., δι' ἐνὸς διπύρου καὶ ἄνευ ὄψου; Οὐδαμῶς· διότι ἐλαχιστότερος ὅρος εἶνε τὸ νὰ τραφῆ διὰ βάλανων καὶ χόρτων. Τὸ νὰ φορέσῃ ἀντὶ παντός ἐνδύματος τὸ τραχὺ κιλίκιον; Οὐδαμῶς· διότι τὸ δέρμα, δεόντως ἐθισθὲν, εἶνε φύσει ἐπαρκὲς τοῦ σώματος περιβόλαιον. Ἀλλὰ τότε ὁ ἄνθρωπος θέλει καταντήσῃ εἰς τὴν κτηνωδίαν, καὶ ἔπειτα, παραμελῶν βαθμηδὸν, κατ' ἀνάγκην τῆς τοιαύτης καταστάσεως, πᾶσαν τοῦ νοός καὶ τῆς καρδίας καλλιέργειαν, θέλει καταντήσῃ εἰς τὴν ἀποθηρίωσιν, προϊόντος δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τοῦ θείου ὄντος ἐπίλησιν.

Ὅχι· δὲν εἶνε αὕτη ὁδός. Ἀλλ' οὔτε πάλιν τὸ νὰ παραδοθῆ τις δλόψυχος εἰς τὸν ὕλισμόν· διότι καὶ τότε καταντᾶ εἰς τὴν ἀποκτίνωσιν καὶ τὴν ἐσχάτην ἠθικὴν διαφθοράν, ὥστε τὸ πρέπον κεῖται ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων ἄκρων. Ἐνταῦθα πλὴν γεννᾶται αὐθις τὸ ζήτημα, ποῖον εἶνε τὸ μέσον τοῦτο; Τὸ μέσον τοῦτο εἶνε σχετικόν· πράγματι δὲ, ἄνθρωπός τις, π. χ., δύναται νὰ χαρίζηται πολλῶ πλειότερον εἰς τὸ σῶμα, ἀφ' ὅτι ἕτερός τις χαρίζεται, καὶ ὁμως ὁ πρῶτος νὰ λογίζεται σῶφρων ἀπέναντι τοῦ δευτέρου, διότι ἐκεῖνος μὲν χαρίζεται ὀλιγώτερον παρ' ὅσον τὰ ὕλικὰ αὐτοῦ

μέσα τῶ ἐπιτρέπουσιν, ἐνῶ οὗτος τυχὸν πλειότερον. Ἐπειτα οὖν, ὅτι ἡ τῆς μέτρου διάγνωσις, ἐν ᾧ πᾶς τις ἐκάστοτε ἀναλόγως τῆς εὐπορίας ἢ ἀπορίας του δέον νὰ ἴσταται, ἔγκειται ἐν τῇ τοῦ πνεύματος σωφροσύνῃ.

Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι ἡμῶν προσεπάθησαν νὰ λύσωσι θεωρητικῶς τὰ ὅσα δυσεπήβολα τόσῳ καὶ ζωτικὰ διὰ πᾶσαν κοινωνίαν ζητήματα ταῦτα, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψαν διάφοροι δοξασίαι, καὶ ἐπομένως διάφορα φιλοσόφων συστήματα, ἐξ ὧν καὶ τὸ τῶν κυνικῶν. Κατὰ τούτους ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν ἔγκειται ἐν τῇ λιτότητι, ὥστε πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον εἶνε περιττόν, μέχρι καὶ τοῦ σκαφιδίου αὐτοῦ, καθόσον δυνάμεθα νὰ πίνωμεν ὕδωρ, χρώμενοι τῇ φύκτῃ ἀντ' ἐκείνου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη φιλοσοφία ἦτον οὐχὶ μόνον εὐχερῆς ἀλλὰ καὶ ἐπαγωγός, καθόσον διὰ ταύτης ἠδύνατο πᾶς τις ἄνευ οὐδενὸς διανοητικοῦ, ἠθικοῦ ἢ ὑλικοῦ κεφαλαίου ν' ἀπαλλαγῆ πάσης κοινωνικῆς ὑποχρέωσως, διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ ἔσχατος τῶν θητῶν, ἄνθρωπος ἀνάγωγος καὶ ὀκνηρός, ἔστι δ' ὅτε καὶ διεφθορός, οὐδὲν ἔχων ν' ἀπολέσῃ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆς, πολλὰ δ' ὑπὸ τῶ φιλοσοφικῶ προσχῆματι νὰ κερδήσῃ ὕλικῶς τε καὶ ἠθικῶς, ἀσμένως περιεβάλετο τὸ τριβώνιον. Οὕτω δ' ἐν βραχὺ ἐνεπλήσθησαν αἱ πόλεις καὶ ἡ χώρα τῶν τοιούτων καθαρμάτων, ἅτινα ὁ χαριτόγλωστος Λουκιανὸς ἐσατύρισεν εὐφυῶς πάνυ.

Τῆς τοιαύτης τοίνυν καταχρήσεως τοῦ Ἀντισθενείου δόγματος προϊόντα καταντήσαντες οἱ κύνες εὖρον ἀκολούθως, ὡς μὴ ὄφελε, τρόπον, παρεξηγοῦντες ῥήσεις τινὰς τῶν ἡμετέρων θρησκευτικῶν βιβλίων, δι' ὧν ἐλέγχεται ὁ τότε ὕλισμός καὶ ἡ τῶν πλουσίων ἀκολασία, νὰ παρειασφρήσωσιν ἐν τῇ χριστιανικῇ χρεΐᾳ, χωρὶς ν' ἀποβάλωσιν οὐδὲν μήτε τοῦ σχήματος μήτε τῶν ἔξεων αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν ὁ πώγων καὶ ἡ βακτηρία καὶ τὸ ράσον καὶ ὁ πῖλος καὶ ἡ πήρα καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐξωθεν, ἔσωθεν δὲ ἡ μοχθηρία, ἐμφαίνουσι πασιδῆλως δύο ὀνομάτων μορφήν μίαν. Βεξῆς δὲ, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνός μὲν ἢ τῶν ἀρχῶν ταυτότης προσεγγίζει τὰ ἄτομα κατὰ τὸ, « αἰ κολοιδὸς πρὸς κολοιδὸν ἰζάνει », προαγόμενα τότε νὰ συγκροτήσωσι λεληθότως σῶμα ἔχον τὰς

ιδίας ἑαυτοῦ ἀξιώσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅσῳ πλείοτερα εἶνε τὰ ἄτομα ταῦτα τόσῳ ἰσχυρότερον καθίσταται τὸ ἐν λόγῳ σῶμα, ὡς ἐκ τούτων, ἔνθεν μὲν συνεκροτήθη τὸ τῶν καλογήρων σύστημα, ἔνθεν δὲ πληθυνθὲν τοῦτο διὰ χρόνου ἐξ αἰτίας τῆς τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐλαστικότητος ὡσεὶ ψάμμος τῆς θαλάσσης, οὕτως, ὥστε ἐν μόνῃ ἐδῶ τῇ Πρωτευούσῃ ν' ἀριθμῶνται κατὰ μυριάδας οἱ καλόγηροι καὶ καθ' ἑκατοντάδας τὰ μοναστήρια, κατέστη πανίσχυρον καὶ οἶον κράτος ἐν κράτει.

Ἐπιβάλλει ὅθεν σήμερον ἡ φατρία εἰς τὴν κοσμικὴν κυβέρνησιν καὶ ὑποθάλλει τὴν ἀμάθειαν, ὅπως ἀκμάζει ἡ σύμφορος αὐτῇ δεισιδαιμονία. Κατὰ τινα δὲ ὅσῳ προφανῆ τόσῳ καὶ τεραστίαν ἀσυνέπειαν, ἣν ἡ τοῦ λαοῦ παχυλὴ ἀμάθεια ἀτενίζει μετὰ βλακώδους ἀσυναίσθησίας, ὁ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐξουθένισιν ὡς ἀπαρέγκλιτον ὄρον ἀναγράφας καλόγηρος, ἄνωθεν τοῦ ῥάσου ἀμφιέννυται τὴν πορφύραν, ἀντὶ δὲ τοῦ κουκουλίου στέφεται τὴν μίτραν ἢ ἐνιαχοῦ τὴν τῆς σατραπείας κίδαριν, καὶ ἀντὶ τοῦ βάκτρου δράττεται δίκην σκήπτρου τῆς ποιμαντηρίας· ἀντὶ τέλος τῆς πῆρας, παρουσιάζεται κάτοχος τοῦ κορβανᾶ. Ἐνῶ δὲ οὐδὲ ἕως ἐπιτρέπει δῆθεν ἡ μάργος συμμορία εἰς τὰ μέλη αὐτῆς νὰ πλουτῶσιν, οὐ μόνον συγχωρεῖ τοῦτο εἰς τὴν τούτων ὁμάδα, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιώκει ὑπὲρ αὐτῆς τὴν παγκτημοσύνην.

Πρὸς τοῦτο οὖν ἀπορροφᾶ μὲν διὰ τῆς ἠθικῆς βίας τὰς δημοσίας προσόδους, τοῖς δὲ ἰδιώταις βοᾷ· « Ἐὰν δὲν μοὶ δώσητε τὴν οὐσίαν σας κολασθήσεσθε, διότι ὁ πλοῦτος εἶνε ὀλέθριον τι ». Οὐχὶ ὁ πλοῦτος, ὃ ἀφιλοκερδῆς σπεῖρα, ἀλλ' ἡ τούτου κακὴ διαχείρισις ζημιοῖ τὸν ἄνθρωπον· καθότι πλοῦτός ἐστιν ἡ κατάστασις ἐκείνη δι' ἣς περιέρχονται εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου κυριότητα τ' ἀγαθὰ ὅσα ἡ θεία Πρόνοια ἐπεδαψίλευσε περὶ αὐτὸν, ὅπως νέμῃται ταῦτα κοσμίως. Ὡστε ὁ σώφρων πλοῦτος εἶνε θεῖον δῶρημα. Περὶ δὲ τῆς ἀγαμίας ἦν θεωρεῖ ὡς κορωνίδα τῶν ἀνοήτων τῆς ἀρχῶν, οὐδὲν λέγω· διότι ὁ πρεσβεύων ταύτην, οἷῳ τρόπῳ ἡ ῥασένδυτος λεγεῶν, σκέπτεται πάντως, ὅτι ὁ Δημιουργὸς κακῶς ἔπραξε ποιήσας τὸν ἄνθρωπον ἄρρεν καὶ θῆλυ, καὶ συνάγει ὅτι οὗτος δέον νὰ μένη οὐδέτερος.

Ἄλλ' ἰδοὺ κινεῖται ἡ τῶν ἀνησυχῶν ἡσυχαστῶν εἰδεχθῆς σκολόπενδρα, καὶ οἱ μυριοπληθεῖς αὐτῆς πόδες ἀναξέουσι τὴν κοινωνίαν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐκαστος δὲ τῶν ποδῶν τούτων ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ἑαυτῷ διάκρισιν· οὗτος μὲν μετὰ σατανικῆς ἐπιγνώσεως, οὗτος δὲ δουλεύων τῇ ἰδίᾳ πλάνῃ, καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην νομίζω ὅτι ἀνήκεν ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος, ὁ τὸν ἡμέτερον ἀπαγαγὼν Ἰωάννην. Πράγματι εἶχεν ἄρα γε ὁ Παφνούτιος συναίσθησιν τοῦ ἐγκλήματος ὅπερ διέπραττεν; Ἴσως ὄχι. Ἴσως ἀπεναντίας ἐνεθουσία ὑπὲρ τοῦ ἔργου του, ὡς θεωρῶν αὐτὸ θεάρεστον. Ἴσως ἐσκέπτετο ὅτι, ἐπειδὴ μετὰ τῶν ἀτόμων κοινωνίας τινὸς ὑπάρχει ἠθικὴ ἀλληλεγγύη⁽¹⁾, ὄφειλε καὶ οὗτος νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ μεираκίου ἐκείνου. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτον εἰσέτι αὐτοτελὲς ὑποκείμενον· ἦτον ἀνήλικος. Ἀδιάφορον. Ἐρχεται ἄνθρωπος ξένος καὶ, σφετεριζόμενος τοὺς δεκαεξαετέρας ἀγῶνας καὶ παλμοὺς τῶν γονέων, ἀρπάζει τὸν καρπὸν ὄντινα ὁ θεὸς ὡς ἀμοιβὴν τῶν πατρικῶν μεριμνῶν τοῖς προώρισεν. Κακουργεῖ ἄρα ὁ Παφνούτιος, πρῶτον μὲν ὑποκλέπτων κηδεμονίαν ἣτις δὲν τῷ ἀνήκεν. Κακουργεῖ ἔπειτα καταχρῶμενος τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης γονέων ἀφελῶν. Κακουργεῖ ὑπεξαιρῶν διὰ τῆς ἀπάτης τὰ τοῦ ναύλου χρήματα. Κακουργεῖ ἐξαπατῶν τὸν Δημήτριον, παῖδα ἀπόνηρον, καὶ ἐν τούτοις πάντα ταῦτα τὰ αἴσχη ἀγνίζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸ τέλος ὅπερ ἐπιδιώκει καὶ ὅπερ, κατὰ τὰς τῆς μελαίνης φάλαγγος ἀρχάς, εἶνε ἱερόν.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ εἶνε ἡ τῶν πιλοφόρων σφριγῶσα μурμηκία, οἵτινες τὴν κοινωνίαν ἡμῶν λυμαίνονται, ὅπως διατραφῶσιν ὡς αὐλαὶ ἐν ἔλκει. Κακῆ δὲ μοίρα οὐδεὶς τὸν μέχρι τοῦδε Αὐτοκρατόρων ἀνεδείχθη ἀρκούντως μεγαλεπή-

(1) Ἡ ἀλληλεγγύη αὕτη ἐπιβάλλει ἐνὶ ἐκάστῳ τὸ καθῆκον νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τοῦ πλησίον του σωτηρίας· οὐχὶ ὁμως ἀναγκάζων τοῦτον δι' ὕλικῆς ἢ ἠθικῆς βίας νὰ παραδεχθῇ ὡς ὀρθὰς τὰς τοῦ ἄλλου ἰδέας, διότι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐνδέχεται αὐταὶ νὰ ὦσιν ἐσφαλμένοι, ἀλλὰ προσπαθῶν ν' ἀναπτύξῃ διὰ τῆς παιδείας τὴν διάνοιαν αὐτοῦ οὕτως, ὥστε νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανόν, ὅπως διακρίνῃ τὸ ἐπωφελέστερον μόνος του.

βολος, ἵνα πατάξῃ τὸ θηρίον· ἀλλ' ἔνιοι μὲν τούτων, θελήσαντες νὰ ἐξοντώσωσι τὸ τέρας ὑπὸ τὰ τῆς θρησκείας ἐρείπια, ἀπέτυχον, χαρακτηρισθέντες ὡς ἀσεβεῖς· οἱ δὲ πλείους ἔκριναν φρονιμώτερον νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, ὥστε τὸ ἄθλιον ἡμῶν Βυζαντινὸν κράτος πάντοθεν ὑποβιβρώσκειται καὶ καταρρέει. Καὶ ὡς ἀρχικὸν μὲν αἴτιον τῆς παρακμῆς αὐτοῦ δύναται ν' ἀναγραφῆ ἡ τοῦ λαοῦ ἀμάθεια, ἡ πᾶν τυχὸν ἐξοχὸν καὶ πεφωτισμένον συμπαρασύρουσα, ὡς ἔυμεσος δὲ παράγων ἡ τοῦ ψευδοπνευματισμοῦ ἐξάσκησης. Οὕτω δὲ, ἐὰν ἡ τῆς ἀρχαίας κοινωνίας διάλυσις δύναται ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν τοῦ ὕλισμοῦ ἐπενέργειαν, ἡ τῆς σημερινῆς ἀποδοτέα εἰς φυσικὴν τινα τῶν πάλαι ἡθῶν ἀντίδρασιν, ἐξ ἧς ἐνεκολπώθημεν ἀντίθετον μὲν τῆς πρὶν, ἐπίσης δ' ὀλεθρίαν ὑπερβολήν. Παρίσταται μοι λοιπὸν, ὅτι ἡ μὲν πάλαι κοινωνία κατεστράφη ἐκ τῆς κακῆς οἰκονομίας τοῦ ὕλικου χρήματος, ἡ δὲ νῦν φέρεται πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς τοῦ ἠθικοῦ.

Ἀκούω πλὴν σημαῖνον τὸ ἐγερτήριο, ὥστε εἶνε τετάρτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ὥρα νὰ στείλω τὸν Δημήτριον ἵνα ἴδῃ ἂν ἡ Θεοδώρα ἠγέρθη. Δημήτριε!

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ ὁ ἀνωτέρω.

ΔΗΜ. Πρόσταξον, αὐθέντα.

ΕΥΘ. Εὐγε, Δημήτριε. Χαίρω, ὅτι σήμερον ἠγέρθης προλαβὼν τὸ σήμαντρον, καὶ παρουσιάζεσαι ἔτοιμος, ἐνῶ ἄλλοτε περιέμενα νὰ ἐξυπνήσης καὶ ἤρχεσθαι πάντοτε νυσταλέος.

ΔΗΜ. Γνωρίζεις, αὐθέντα κυρὲ Εὐθύμενες, ὅτι ἐγὼ ποτὲ δὲν κοιμῶμαι, ἀλλ' ὅτι πάντοτε μισοκοιμῶμαι. Ἀπόψε ὁμοῦ καὶ ἐγὼ, ὅπως καὶ σὺ ἀϋπνεῖς πολλάκις, οὐδὲ νὰ μι-

σοκοιμηθῶ δὲν ἠμπόρεσα, ὥστε εἶνε ἤδη πλέον τῶν δέκα λεπτῶν ἀφότου εἶμαι ἐπὶ ποδός.

ΕΥΘ. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτον ἐὰν κάθε ἑσπέρας ἔπασχες ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀμισοῦπνίας. Ἄλλ' ὕπαγε εἰς τὰ δωμάτια τῆς δεσποίνης νὰ περιμένῃς, καὶ ὅταν αὕτη ἐγερθῆ ἔλθε νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς, ὅπως μεταβῶ παρ' αὐτῆ.

ΔΗΜ. Ὅρισμός σου, αὐθέντα.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ μόνος.

ΕΥΘ. Τάλαινα Θεοδώρα! Ἡ ἰδιοτροπία ἐνὸς καλογήρου σὲ ἀπώλεσεν. Ἡ ἰδιοτροπία ἐνὸς ἠθικοῦ ἐξαμβλώματος, ἐνὸς οὐτιδανοῦ καθάρματος, ἡ μᾶλλον ἡ πρὸς αὐτὸ ἀπεριόριστος ἐμπιστοσύνη σου, ἐπέπρωτο νὰ καταστρέψῃ ὀλόκληρον οἶκον. Οἶκον ἔντιμον· οἶκον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπίσημον τέως θέσιν κατέχοντα καὶ ἐπὶ χρῆσταῖς ἐλπίσι τὸ μέλλον ἀτενίζοντα. Ἦτο λοιπὸν τόσῳ ἰσχυρὸς ὁ Παφνούτιος οὗτος, ὥστε νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν ἐκ μέρους ἡμῶν καταδίωξιν, ἡμῶν τῶν τόσα χρήματα δυναμένων πρὸς τοῦτο νὰ δαπανήσωμεν, ἡμῶν οἵτινες πρὸς ἀνίχνευσιν αὐτοῦ διεθέτομεν ἅπαντα τὰ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μέσα; Ναι, ἦτον· διότι ἐνήργει ὑπὸ τὴν αἰγίδα συσσώμου τοῦ καλογηρικοῦ συστήματος. Ἄλλως δὲ, ποῦ ἤθελε δυνηθῆ νὰ καταφύγῃ ὁ Παφνούτιος, καὶ διαβιώσῃ ἡσυχος μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ, ἐὰν ἐγκατελιμπάνετο εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ δυνάμεις; Εἰς ποίαν ὀπὴν τῆς γῆς ἤθελε κρυβῆ; Καὶ εἰς τὰ καταχθόνια αὐτὰ ἐὰν κατέφευγεν, ἠθέλομεν τὸν ἀνακαλύψει καὶ παραδώσει εἰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης. Τὸ νὰ παλαίσωμεν ὁμοῦ καθ' ὀλοκλήρου τοῦ συστήματος, τοῦτο ὑπερέβαινε τὰς ἡμετέρας δυνάμεις. Ὄντως δὲ, ὅπως συλλάβωμεν τὸν ἀπαγωγέα τοῦτον ἔδει νὰ ἐκπορθήσωμεν τὸν Ἄθω, τὸ ἀπαραβίαστον ἔ-

δυτον, ἔνθα ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν τολμᾷ νὰ θέσῃ βέβη-
λον πόδα. Οὐδὲν λοιπὸν ἡμῖν ὑπελείπετο, εἰμὴ ὁ ὄλεθρος
καὶ ἡ καταστροφή ἐν ἧ ἔκτοτε διαβιοῦμεν.

Πράγματι οὐδ' ὄλη τριετία παρῆλθεν ἀπὸ τῆς ἀποφρά-
δος ἐκείνης τῆς ἀπαγωγῆς ἡμέρας, καὶ σὺ μὲν ἡ μόλις πεν-
τηκοντοῦτις Θεοδώρα σύρεσαι περὶ τὰς τελευταίας βαθμί-
δας τεχνητοῦ γήρως, ὅπερ ἡ θλίψις σοὶ ἐδημιούργησε προώ-
ρως. Ἡ δὲ Ἑλένη κρύπτει ὑπὸ τὸ ἀμαυρὸν ῥάσον τὰ τῆς
νεότητος αὐτῆς εὐθαλῆ κρίνα, ὅπως τὰ παραδώσῃ, καθὼς
λέγει, ἄσπιλα μετὰ θάνατον εἰς τὸν περιλημένον αὐτῆς ἀ-
δελφὸν καὶ μνηστῆρα. Εὐδαιμονέστερος πλὴν ἀμφοτέρων ὑ-
ποληπτέος ὁ Εὐτρόπιος, ὅστις ἔσπευσε νὰ εὔρῃ ἐν τῷ τάφῳ
τὴν λήθην τοῦ τῆς ἀποκληρώσεως του πένθους· ἀθλιέστερος
δὲ πάντων ἐγὼ ὅστις μέλλω ἴσως νὰ ἐπιζήσω, ὡς τὸ τε-
λευταῖον τοῦ πολυκλαύστου τούτου θετοῦ μοι οἴκου ναυά-
γιον, καὶ διαβιώσω ἐν τῇ στερήσει τοσοῦτων φιλτάτων
όντων.

Θεωρήσωμεν ἤδη, Παφνούτιε, ἐν τίνι δικαιώματι, δυνά-
μει τίνος θείας ἐντολῆς κατέστρεψας τόσα κοινωνικά ἀκμαῖα
καὶ σφριγῶντα στοιχεῖα, σὺ ὁ οὐχὶ τὸ ἐλάχιστον τούτων νὰ
παραγάγῃς, ἀλλ' ὅστις οὐδὲ κἂν τὴν ἀτομικότητά σου ἠδυ-
νήθης νὰ καταρτίσῃς χρήσιμον τῇ ἀνθρωπότητι σκεῦος; Ἄ-
ρα λοιπὸν, σὺ ὁ σκώληξ ἐνεβάτευσας εἰς τὰς τῆς θείας Προ-
νοίας βουλὰς καὶ εὔρες, ὅτι θέλει μὲν δῆθεν τὸ θεῖον νὰ ἐ-
ξοντώσῃ τὴν κοινωνίαν, ἀπορεῖ ὅμως δυνάμει· ὥστε δὴ,
ἐὰν σὺ τῷ παράσχῃς τὸν βραχίονά σου, τὸν δέξῃ μὲν πρὸς
τὸ ἀνατρέπειν, ἀμβλὺν δὲ πρὸς τὸ οἰκοδομεῖν, τῷ προσάγεις
μεγίστην ὑπηρεσίαν, δι' ἣν θέλει σοὶ εἶσθαι εὐγνωμον! Ἄλλ'
ἀνελογίσθης κἂν, ἄθλιε, τὸ, ποίας εὐθύνης, ἐπιχειρῶν τὰ τολ-
μηθέντα σοι, εἶπετο νὰ ἦσαι ἔναντι τοῦ Κριτοῦ ὑπόλογος, ἐὰν
κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καθ' ὃ οὐδεὶς δύναται νὰ ἦνε ἐντελῶς
βέβαιος περὶ τοῦ τῶν σκέψεων του ἀλαθήτου, συνέβαινε ν'
ἀπατάσῃ ἐν ταῖς θεωρίαις σου; Εὐσπλαγγνε Θεεὶ Πάριδε τὰς
ἀσυνεσίας ἡμῶν καὶ μὴ μνησθῆς αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς σου.

Ἐνίσχυσον δὲ κἀμὲ, Θεέ μου, ἐν τῇ δυσχερεῖ θέσει προ-
στάτου καὶ παρηγόρου τοῦ δυστυχοῦς μας οἴκου ἐν ἧ μ' ἔ-
ταξας. Σόφισόν με ἐν λόγοις, ὅπως καὶ σήμερον, κατὰ τὸ

ἐκάστης πρωίας εἰωθὸς, δυνηθῶ νὰ ἐπιχύσω ὀλίγας σταγό-
νας προσωρινῆς παραμυθίας ἐν ταῖς χαινούσαις πληγαῖς τῆς
ἀθλίας ἀδελφῆς μου, τῆς δυστυχοῦς χήρας, ἴσως οὕτω δυ-
νηθῇ νὰ διέλθῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἡρεμον. Ναὶ, Θεέ μου, διότι
ἐμοῦ τοῦ ἀσθενοῦς ἐξηνητλήθησαν ἐπὶ τέλους ἐν τῇ θλιβεραῖ
ταύτῃ διακονίᾳ αἶτε σκέψεις καὶ αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις.

Ἄλλ' ἴδου ὁ Δημήτριος.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ ὁ ἀνωτέρω.

ΔΗΜ. Εἰς τοὺς ὀρισμούς σου, αὐθέντα· ἡ δέσποινα πρὸ ἱ-
κανοῦ ἤδη ἠγέρθη καὶ σὲ περιμένει.

ΕΥΘ. Τότε λοιπὸν σὺ διατί ἐχρονοτρίβησας τόσον;

ΔΗΜ. Εἰς τὰ καταλύματα τῆς δεσποίνης ἦτον ἡ κυρὰ αὐ-
θεντοπούλα . . . Πῶς μοι εἶπον τὸ καλογηρικόν τῆς ὄνομα;
Ἡ γλῶσσά μου δὲν ἠμπορεῖ νὰ ξεμάθῃ τὸ παλαιόν.

ΕΥΘ. Δι' ἐμὲ ἀδιάφορον· λέγε Ἑλένη.

ΔΗΜ. Μὲ τὴν ἀδειάν σου λοιπὸν, ἦτον ἡ κυρὰ Ἑλένη, ἡ
ὁποία καθὼς γνωρίζεις μᾶς ἦλθεν ἀπὸ τὴν Μοῦνην διὰ νὰ ἐ-
πισκεφθῇ τὴν δέσποιναν· ἐστάθην ὅθεν νὰ τὴν παρακαλέσω
πάλιν ν' ἀναφέρῃ εἰς τὴν κυρίαν μητέρα τῆς τὴν ὑπόθεσιν
περὶ τῆς ὁποίας τῇ εἶχον ὀμιλήσει χθές.

ΕΥΘ. Ποίαν ὑπόθεσιν;

ΔΗΜ. Αἶ, αὐθέντα κυρὲ Εὐθύμενες! Ἐχω καὶ ἐγὼ μίαν ὑ-
πόθεσιν· διατί σοὶ εἶπον, ὅτι ἀπόψε ὅσω θέλῃ ἄς ἐκλεία τὰ
ῤυμάτια διόλου δὲν ἠνόησα ἂν ἐκοιμώμην; Τὴν ὑπόθεσίν
μου πλὴν δὲν τολμῶ νὰ τὴν διηγηθῶ πρὸς σέ, διότι φοβοῦ-
μαι μήπως ὀργισθῆς.

ΕΥΘ. Εἶνε λοιπὸν τόσω κακὴ ἡ ὑπόθεσίς σου αὕτη, ὥστε
καὶ μόνος σου διακρίνεσαι ὅτι δύναται νὰ μὲ παροργίσῃ,
ἐνῶ γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι διόλου δέξυθμος;

ΔΗΜ. Δι' ἐμὲ εἶνε ἀπλῶς λυπηρά· διὰ σὲ ὁμῶς ἐνδέχεται νὰ ᾔνε κακὴ, διότι ἀποστρέφουσι περισσότερον ἀπὸ ὄλους μας τοὺς καλογήρους.

ΕΥΘ. Εἶνε λοιπὸν ὑπόθεσις καλογήρων;

ΔΗΜ. Καθὼς δρίζεις, αὐθέντα· ἐνὸς καλογήρου.

ΕΥΘ. Καλογήρου; Καὶ τολμᾷς ἀνόητε ν' ἀναμινύουσαι αὐθις εἰς ὑποθέσεις καλογήρων, σὺ ὅστις ἐξ αἰτίας τοῦ Παφνουτίου εὐθύς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤθελες εἶσθαι ἤδη ἀπόβλητος τῆς οἰκίας, ἐὰν οἱ καλοκάγαθοι αὐθένται σου δὲν παρέβλεπον τότε τὸ τρομερὸν σφάλμα σου, συγκινηθέντες ὑπὸ τῆς εἰλικρινοῦς θλίψεως ἣν ἔδειξας διὰ τὴν τοῦ δυστυχοῦς μας Ἰωάννου ἀπώλειαν;

ΔΗΜ. Τί νὰ σοὶ εἶπω, αὐθέντα! Ὅλ' αὐτὰ μοῦ ἐβασάνισαν κ' ἐμοῦ πολλὰς τῶρα ἡμέρας τὴν ψυχὴν· ἀλλὰ τέλος πάντων, τί εἶπα; Ἄς σὲ διώξωσι, Δημήτριε, οἱ αὐθένται ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀπ' αὐτὴν τὴν οἰκίαν ἣ ὁποία διὰ σὲ εἶνε ὁ μισὸς κόσμος· ὅταν βλέπῃς τὸν πλησίον σου ν' ἀποθνήσκῃ τῆς δυστυχίας καὶ δὲν δύνασαι νὰ τὸν βοηθήσῃς εἰς τὸ παραμικρὸν, τότε, τί σ' ὠφελεῖ καὶ σὲ ἡ ζωὴ; Καλήτε-
ρα ν' ἀποθίνῃς!

ΕΥΘ. Βλέπω ὅτι ἡ ψυχὴ σου δὲν ἐσκληρύνθη εἰσέτι, Δημήτριε τέκνον μου, ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον ἀχαριστίαν, καὶ ὅτι δικαίως σὲ παρωνυμοῦσι Καλοδημήτριον. Ἔστω σοὶ ἐπιτρέπω νὰ μοὶ εἶπῃς τὴν ὑπόθεσίν σου.

ΔΗΜ. Σοὶ εὐγνωμονῶ, αὐθέντα· ἀκουσον λοιπὸν. Εἶνε τῶρα ἡμέραι τινὲς ὁπότε ἓνα πρωτὶ, δὲν εἶχε φέξει ἀκόμη, μ' ἔστειλες νὰ φέρω τὸν ἰατρὸν διὰ τὴν δέσποιναν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπέλθει ἐξαφνὰ συγκοπή. Μοὶ ἤνοιξε λοιπὸν ὁ θυρωρὸς τὴν ἐξώθυραν, πλὴν ἅμα ἐξῆλθον βλέπω πρὸ αὐτῆς εἰς τὰ σκοτεινὰ ἓνα μαῦρον πρᾶγμα κείμενον χαμαί. Ἀπὸ περιέργειαν ὅθεν ὠθῶ ἐλαφρὰ μὲ τὸν πόδα, καὶ τότε διακρίνω, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ἦτον ἄνθρωπος. Τί κείτε-
σαι αὐτοῦ, χριστιανέ μου; τῷ λέγω, αὐτὸς δὲ, ὀλίγον ἀ-
νασηκώσας τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ φωνὴν ἐσβεσμένην, μοὶ ἀ-
παντᾷ, ὅτι εἶνε καλόγηρος. Ἐγὼ δὲ πάλιν, πῶς εὐρέθης ἐ-
δῶ; Καὶ αὐτὸς· ἐγὼ εἶμαι ξένος καὶ ἄρρωστος, ἔρχομαι δὲ ἀπὸ μακρὰν τριάκοντα πέντε ἡμερῶν δρόμον. Καὶ τί ἤλθες

νὰ κάμῃς ἐδῶ εἰς τὴν Πόλιν; ἐρωτῶ. Ἐχῶ μίαν πτωχὴν μητέρα, ἀποκρίνεται, καὶ ἤλθον νὰ ἰδῶ ἂν ζῇ ἢ ἀπέθανεν. Χθὲς λοιπὸν τὸ ἑσπέρας ἀργὰ κατήντησα τέλος πάντων ἕως ἐδῶ, καὶ κρούσας τὴν θύραν ἐζήτησα παρὰ τοῦ θυρωροῦ ἐ-
λεημοσύνην· πλὴν αὐτὸς μ' ἀπώθησε κακῶς εἰπὼν μοι «Ὁ θεὸς νὰ σ' ἐλεήσῃ. Ἐδῶ, μωρὲ, δὲν ἀγαποῦν τοὺς καλογή-
ρους». Οὕτω δ' ἔπεσα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθενειάν μου δὲν ἤμ-
πόρεσα πλέον νὰ σηκωθῶ, ἀλλ' ἔμεινα. Αὐτὰ μοὶ εἶπεν ὁ καλόγηρος. Ἐγὼ δὲ τὸν ἐπόνεσα καὶ ἠθέλησα νὰ τῷ δώσω μικρὰ πρᾶγματα λειανικὰ ἀπὸ τὸν κόλπον μου· αὐτὸς ὁ-
μῶς δὲν ἐδέχθη, διότι, μοὶ εἶπεν, εἶχεν ὄρκον στάμενα νὰ μὴν ἐγγίση ποτέ. Τόσῳ μόνον μὲ παρεκάλεσε νὰ τῷ δώσω ὀλίγον ψωμί καὶ νερὸν, καθότι ἀπέθνησκε τῆς πείνης.

ΕΥΘ. Καὶ λοιπὸν, δὲν τῷ ἔδωσες;

ΔΗΜ. Ἀμέσως, αὐθέντα μου, ἅμα ὡς ὑπέστρεψα μετὰ τοῦ ἰατροῦ, ἐζήτησα ἀπὸ τὸν κελλάρην ὀλίγον ἄρτον· αὐ-
τὸς ὁμῶς ἀκούσας ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν δώσω εἰς ἓνα κα-
λόγηρον, «Ἵπαγε, μοὶ εἶπεν, πάλιν ἔχεις πρᾶγματα μὲ καλογήρους;»

ΕΥΘ. Ὡ τῆς ἀπανθρωπίης! ὥστε;

ΔΗΜ. Ὡστε, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ποῦ νὰ εὔρω ἄρτον; Ἐδέησε νὰ περιμένω ἕως εἰς τὴν ὥραν καθ' ἣν μᾶς διανέ-
μουσι τὸ πρόγευμα, καὶ τότε ἔκρυφα εἰς τὸν κόλπον μου τὴν μιστὴν τοῦ ἄρτου μερίδα μου, λαβὼν δὲ καὶ ὀλίγον ὕ-
δωρ ὑπὸ κρυφῶ, διὰ νὰ μὴ μὲ ἴδωσιν οἱ ἄλλοι ὑπρέται καὶ μ' ἐμποδίσωσι, καὶ τὰ ἔδωσα εἰς τὸν δυστυχῆ καλό-
γηρον. Καλὰ δὲ καὶ ἐπρόφθασα, διότι ἀκόμη ὀλίγον ἐτε-
λείονεν.

ΕΥΘ. Δύσμοιρον πλάσμα! Ἐπαινῶ, Δημήτριε, τὴν πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην προθυμίαν σου.

ΔΗΜ. Νομίζω, αὐθέντα, ὅτι δὲν ἔπραξα κακῶς καὶ ἂς μὲ κατεγέλων οἱ συνυπηρέται ὅσω ἤθελον. Ἐν τούτοις ἡ ὑ-
πόθεσις δὲν ἐτελείωσεν ἕως ἐδῶ. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης ὁ δυστυχὴς καλόγηρος ἀπεσύρθη ὀπισθεν γωνίας τινὸς τοῦ αὐλοτοίχου, καὶ ἐκεῖ κατάκειται ἐπὶ τοῦ τῆς ὁδοῦ λιθοστρώ-
του, οἰκτρὸν τῶν διαβαινόντων θέαμα, ἀποζῶν διὰ τοῦ ὀ-
λίγου ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ τῷ δίδω καθεκάστην κρυφίως.

ΕΥΘ. Καί, διατί δὲν ὑπάγει πρὸς ἀναζήτησιν τῆς μη-
τρός του;

ΔΗΜ. Πῶς νὰ ὑπάγῃ; Αὐτὸς ὁ ταλαίπωρος μόλις ἴστα-
ται ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ὥστε ἅμα κάμη ὀλίγα βήματα
κλονίζεται νὰ πέσῃ. Νὰ ἴδῃς, αὐθέντα κυρὲ Εὐθύμενες, εἰς
ποῖον βαθμὸν εἶνε κάτισχνος! Τὸ ὑποκείμενόν του συνίστα-
ται ἀπὸ ὀλίγα κόκκαλα ἐντὸς ξηροῦ δερματίνου ἄσκοῦ,
ὅστις ἤθελεν εἰσθαῖ ὠχρὸς ἢ πελιδνὸς εἰάν ἦτο ὀλιγώτερον
ρυπαρὸς. Ἐχει δὲ καὶ θέρμην καὶ βῆχά τινα, ὁ ὁποῖος δὲν
τὸν ἀφήνει νὰ ἡσυχάσῃ· οἱ δὲ πόδες του εἶνε καταπληγω-
μένοι ἀπὸ τὴν ὀδοιπορίαν τόσων ἡμερῶν. Τὸ ῥάσον του τέ-
λος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τὰ παράσιτα ζωῦφια περιφέρονται με-
τὰ μεγάλης οἰκειότητος, εἶνε ὡς νὰ ἐξῆλθεν τοῦ ἐργαλειοῦ,
ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς μακαρίτιδος μάμμης μου· καὶ ὅμως ὁ
φορῶν τοῦτο φαίνεται ὡς καλογεροπαίδι εἴκοσιν ἐτῶν, κα-
θόσον δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἀπὸ τὰ ὀλίγα γένεια τὰ ὁ-
ποῖα ἔχει, διότι τὸ ἥμισυ τῆς ὄψεώς του κρύπτεται ὑπὸ
τὸν σκοῦφον, τὸν ὁποῖον ῥιγῶν πάντοτε ὁ ἄθλιος καταβι-
βάζει πολὺ χαμηλά. Τί τὰ θέλεις, αὐθέντα, φοβοῦμαι μή-
πως καμμίαν νύκτα παραδῶσῃ αἴφνης τὸ πνεῦμα καί, ἕως
ὅτου ἐγὼ τὸ πρῶτ' προφθάσω νὰ ἐξέλθω, σπαράξωσιν οἱ τῆς
ὀδοῦ κύνες τὸ πτώμά του.

ΕΥΘ. Ἄλλ' εἶνε φρικῶδες τοῦτο, Δημήτριε! Καὶ τί τά-
χα νομίζεις ὅτι δυνάμεθα νὰ καμωμεν ὑπὲρ τοῦ ἀποκλήρου
τούτου ὄντος;

ΔΗΜ. Ἐγὼ τῷ ἐπρότεινα νωτοφορήσας νὰ τὸν μετακο-
μίσω εἰς τι νοσοκομεῖον ἢ ξενῶνα, ἀλλ' αὐτὸς μοὶ ἀπήντη-
σεν, ὅτι ἐπρότιμα ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖ ὅπου κείτεται παρηγο-
ρούμενος ὑπ' ἐμοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου συνέλαβε, εἶπε, μεγá-
λην φιλίαν, παρὰ μεταξὺ τόσων ἀγνώστων προσώπων ἐν τῷ
ξενῶνι. Ἐσκέφθην ἔπειτα νὰ λάβω τὴν ἄδειαν, ὅπως τὸν
μεταφέρω εἰς τι δωμάτιον τῆς οἰκίας, ἀλλ' αὐτὸς καὶ ἀπὸ
τούτου μ' ἀπέτρεψεν ἐπιμείνας, ὅτι ποτὲ δὲν θέλει ἀνεχθῆ
νὰ γείνη παραίτιος ἐνοχλήσεως τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Προτιμῶ,
μοὶ εἶπε, νὰ μοὶ ἐπετρέπετο, ὅπως διαμείνω ἐν τινι γωνίᾳ
τῆς αὐλῆς. Ἐκεῖ, ἀγαθὲ Δημήτριε, προσέθεσε, δύνασαι λα-
βῶν ἄδειαν νὰ μοὶ κατασκευάσῃς καλύβην τινὰ ἀπὸ ὀλίγας

σανίδας, αὐτῷ δὲ μὲ προφυλάξῃς ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ
ψῦχος, διὰ τὸ ὁποῖον ἔξεις μισθὸν ψυχικόν. Τεμάχιόν τι
ἄρτου καὶ ἡ καλύβη ἄρκοῦσι διὰ τὰς ἐπιλοίπους μοι ὀλίγας
ἡμέρας, τὰ δὲ περιπλέον εἶνε περιττά.

ΕΥΘ. Καὶ τί σοὶ ἀπήντησεν ἡ Ἑλένη, ὅταν τὴν παρε-
κάλεσας δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν;

ΔΗΜ. Ἡ αὐθεντοπούλα, καθόσον ἐγὼ ἐδικηγούμην, ἐγίνε-
το ὠχροτέρα τοῦ συνήθους, τέλος δὲ, ἀπελθε, Καλοδημή-
τριε, μοὶ εἶπε, καὶ ἐγὼ θέλω μεσιτεύσει νὰ σοὶ δοθῇ ἡ ἄ-
δεια, ὅπως κατασκευάσῃς τὴν καλύβην καὶ περιθάλψῃς τὸν
δυστυχεῖ ξένον ὃν ἠλέησας. Ναί, ἀγγελόμορφος ἐλεημωνή-
τρια! περὶ τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας οὐδέποτε ἀμφέβαλλον.

ΕΥΘ. Ἄλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἐμῆς ἐδικαιοῦσο ποτὲ ν' ἀμ-
φιβάλλῃς, τέκνον μου. Ἐγὼ μυσάττομαι μὲν τὰς ἀρχὰς
ὑφ' ὧν ἡ τῶν καλογήρων μοῖρα ἐμφορεῖται, προκειμένου ὅ-
μως περὶ φιλανθρωπίας, οὐδόλως προσέχω εἰάν ὁ πάσχων
καλύπτηται ὑπὸ ῥάσου ἢ ὑφ' οἰουδήποτε ἄλλου ἐνδύματος,
ὥστε ἀκολουθεῖ μοι παρὰ τῇ δεσποίνῃ, εὐελπὶς περὶ τῆς ἄ-
δείας. Πράγματι, μολοντί εἰς τὴν Θεοδώραν καὶ αὐτὸ τὸ
ὄνομα καλόγηρος ἐμποιεῖ ἤδη, ὡς γνωρίζεις, φρίκην, δὲν
μοὶ φαίνεται ὅμως ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν τῆς Ἑλένης ἰκεσίαν·
εἰάν δ' ἐρωτήσῃ καὶ τὴν ἐμὴν γνώμην θέλω τὴν παρακινή-
σει, ὥστε ἐλπίζω τέλος νὰ κατασκευασθῇ ἡ καλύβη.

ΔΗΜ. (ἀκολουθῶν τὸν Εὐθ.). Νὰ γείνη ἡ καλύβη διὰ
νὰ πλαντάξῃ ὁ ἕξ' ἀπ' ἐδῶ.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΙΩΑΝΝΗΣ μόνος· κατάκειται παρὰ τινα αὐλότοιχον.

ΙΩ. (ἐγειρόμενος βηματίζει νωχελῶς). Θεέ μου, τρέ-

μω! . . . Ὅποῖαν νύκτα διήλθον πάλιν ἀπόψε! Τώρα τὸ μετόπωρον αἱ νύκτες εἶνε ἀτελεύτητοι καὶ παγετώδεις. Ἄλλ' ἀνάτειλον τέλος τὴν ἡμέραν σου, Θεέ μου, ἵσως ὁ ἥλιος θερμάνῃ ὀλίγον τὰ κτεψυγμένα μέλη μου, ἀφοῦ ὁ τῆς ἀρρωστίας πυρετὸς οὐδὲν ἰσχύει κατὰ τοῦ κρύου τούτου, ὅπερ αἰσθάνομαι εἰσδύον μέχρι τοῦ τῶν ὀστέων μου μυελοῦ. Ἡ νόσος μου. . . . Ὅποια ἀδυναμία παραλύει τοὺς τῶν μελῶν μου ἄρμούς! . . . Ἡ μακρὰ, ἡ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μου ὁδοιπορία ἀπὸ Ἄθω ἕως ἐδῶ, κατέστρεψε τέλος τὰς δυνάμεις μου. Ἡ νεότης μου, οἴμοι, σβέννυται ἀδυνατούσα ν' ἀντιπαλαίση κατὰ τῆς δεινωθείσης ἀσθενείας. Καὶ ὅμως δὲν μετανοῶ ὅτι ἐπεχείρησα τὴν ἐναγώνιον ἐκείνην ὁδοιπορίαν, ἀφοῦ τέλος κατώρθωσα νὰ φθάσω, ὅπως διανύσω ἐδῶ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ἡμέρας μεμετρημένας πλέον τοῦ πολυστενάκτου βίου μου. Ἐδῶ, παρὰ τοὺς τοίχους τούτους, τοὺς τῶν εὐδαιμόνων ἡμερῶν τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας μάρτυρας. Ἐὰν μάλιστα ὁ Δημήτριος κατορθώσῃ τὰ τῆς καλύβης, θέλω δύνασθαι ἀπ' αὐτῆς ἐνεδρεύων νὰ ἐντροφῶ, ἀόρατος αὐτὸς μένων, τῇ τῶν οἰκείων εἰσερχομένων ἢ ἐξερχομένων τοῦ μεγάρου ποθεινοτάτῃ μοι θεᾷ. Οὕτω δὲ πραγματοποιεῖται καθ' ὀλοκληρίαν τὸ ἐν τῇ σκῆτῃ ἐφετὸν καὶ τῆς παλινοστήσεώς μου σκοπούμενον ὄνειρον.

Ἐν τούτοις ἔσο δεδοξασμένος, Θεέ μου, ὅτι οὐδεὶς μ' ἀνεγνώρισε, χάρις τῇ ἀλλοιωθείσῃ σωματικῇ μορφῇ μου καὶ τοῖς τετριμμένοις τούτοις ῥάσοις, ἅτινα εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἐμῶν ἔλαβον παρὰ τοῦ βακτροπηροῦ ἐκείνου, ὃν πρὶν φθάσω ἐνταῦθα συνήνησα. Εὐγνωμονῶ σοι ἐκθύμως, καθότι ἂν ὁ Δημήτριος μ' ἀνεγνώριζε, κατεστρέφοντο ἀφεύκτως τὰ σχέδιά μου· πάραυτα δὲ οἱ ἐπιτήδειοι ἤθελον σπεύσειν νὰ με περιλάθωσιν ἔνδον καὶ ἐμπλήσωσι θωπειῶν, ἐδεσμάτων, τρυφῆς, διαφθείροντες οὕτω τὴν ἀσκητικὴν δίαιταν ἐν ἣ ὤμοσα νὰ ἐμμείνω μέχρι τελευταίας μου πνοῆς. Καὶ ταῦτα πάντα ὅπως μετ' ὀλίγον, οὗτοι μὲν αἰσθανθῶσι δριμύτερον τὸ τῆς τελευτῆς μου ἄλγος, ἐμοῦ δὲ καταστήσωσι τὰς ὑστάτας στιγμὰς πλήρεις τύψεων συνειδότος, ἀναλογιζομένου ὅτι θνήσκω λειποτάκτης, ὅτι θνήσκω ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ. Ἐγὼ οὐδέποτε μετεμελήθην διὰ τὴν εὐζωίαν ἣν ἐγκατέλειπον· τοῦ-

το δὲ μόνον ἐνέπλησε τὴν ἐν τῇ σκῆτῃ ὑπαρξίν μου ἀφορήτου ὀδύνης, ἢ τῶν οἰκείων μου στερήσις.

Λέγουσιν, ὅτι ὁ χρόνος συνουλοῖ τὰς ἠθικὰς ἡμῶν πληγὰς, ὅσω βαθεῖαι καὶ ἂν ὦσιν αὐταί. Βεβαίως· διότι οὐ διαλείπει παρειαγῶν ὁσημέραι ἐν τῷ αἰσθητικῷ ἡμῶν κατόπτρῳ διάφορα ἄλλα ἰνδάγματα, ἅτινα ἐπισκιάζοντα ἐξαλείφουσι βαθμηδὸν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, τὰς προγενεσέρας αὐτῶν ἐντυπώσεις. Ὁ χρόνος πλὴν, φεῦ, διέρχεται κενὸς παρὰ τὴν τοῦ ἀσκητοῦ καλύβην, οὐδὲν νεώτερον ἐπεισὸδιον παρειαγῶν ἐν αὐτῇ· διέρχεται ἄχρους, ἄμορφος. Ὡστε, ἐάν τι πάθος φθάσῃ ἅπαξ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ τῷ νοῦ τοῦ τλήμονος ἡσυχαστοῦ, ῥέον, οὕτως εἰπεῖν, ἀσφορητὶ μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀπερισπάστως, ἀενάως ῥέον, ἀποτρίβει τέλος τὰ ὄργανα, καὶ ἡ διὰ τοῦ σωματικοῦ πυρετοῦ ὀδηγεῖ πρόωρως εἰς τὸν τάφον ἢ διὰ τοῦ διανοητικοῦ εἰς τὴν μονομανίαν. Ὅποῖαι ἡμέραι ἐκεῖ ἐν τῇ σκῆτῃ ἀφωνότεραι τῶν νυκτῶν! Τὸ τῆς φύσεως θέαμα εἶνε μεγαλοπρεπὲς τῇ ἀληθείᾳ· εἰς τοιοῦτον πλὴν βαθμὸν μονότονον, ὥστ' ἐπὶ τέλους καταντᾷ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τόσω ἀδιάφορον, ὡς ἐὰν ἦτο πρὸ αὐτῶν ἀναπεπταμένον ἀπέραντόν τι ἄγραφον καταπέτασμα. Καὶ τότε, οὐαί!

Προϊόντος ἄρα οἱ ὀφθαλμοί μου ἐν τῇ τῆς σκῆτης ἐρημίᾳ οὐδὲν ἕτερον ἔβλεπον, εἰμὴ τὴν τῶν φιλτάτων γονέων καὶ τῆς γλυκείας ἀδελφῆς μου εἰκόνα. Οὐδὲν τὰ ὠτά μου ἤκουον, εἰμὴ τὴν ἐκείνων φωνήν. Ἐνεώρων αὐτοὺς πολλάκις ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ πλήρεις θυμηδίας, λαμπρῶς ἡμφιεσμένους, ἠδέως προσμειδιῶντάς μοι, καὶ ἀσμένως ἀνοίγοντας τὰς ἑαυτῶν ἀγκάλας, ὅπως μὲ περιπτύξωσιν· τὴν δὲ λαλιάν αὐτῶν ἤκουον εὐφροσύνως ἐν τῇ ἀκοῇ μου κελαρίζουσας. Ἄλλ' αἰφνης, καὶ πρὶν ἔτι προφθάσῃ νὰ ἐμφορηθῇ ἡ καρδία μου τῆς τοιαύτης ἀπολαύσεως, ἤσθανόμην ἀκούσιον καὶ σφοδρὸν ἐν αὐτῇ σφαδασμὸν, συγχρόνως δ' ἔβλεπον γνοφεράν τινα κηλῖδα, ἣτις ἀπλουμένη ἀκαριαίως ἐπὶ τοῦ πίνακος ἡμαῦρου τὰ πάντα. Διέκρινον δ' ἐξῆς ὑπ' αὐτὴν τὰ προσφιλῆ μοι ὄντα ὠχρὰ καὶ μελανειμονοῦντα, θρηνοῦντα γοερῶς καὶ κοπτόμενα. Εἰς μάτην τότε ἐρριπτόμην, ὅπως τὰ ἐναγκαλισθῶ καὶ παραμυθῆσω· τὸ μέτωπόν μου συνήντα τοὺς ψυχροὺς τῆς σενῆς μου κέλλης τοίχους καὶ ἐπιπτον χαμαὶ ἀναίσθητος.

Ἐσθ' ὅτε πάλιν, ἐνῶ ἤμην βεβυθισμένος εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου, ἔβλεπον ἐναργῶς ἐνώπιόν μου βαρεϊάν τινα ὡσεὶ τάφου πλάκα αὐτομάτως αἰωρουμένην, ὑπ' αὐτὴν δὲ προκύπτουσαν πελιδνὴν τινα καὶ κατσεκληκυῖαν μορφήν πτώματος, τὴν τοῦ πατρός μου δῆθεν μορφήν, ἣτις στρεφομένη πρὸς με μ' ἠτένιζε βλοσυρῶς, ὡς νὰ μοὶ ἔλεγεν· « Ἀνάξιε υἱέ! Σὲ λοιπὸν ἐθεώρουν ὡς ἐλπίδα τοῦ οἴκου μου, ὡς βακτηρίαν τοῦ γήρωσ μου; Πατραλοία! » Προσεπάθουν τότε ν' ἀποστρέψω τὰς ὄψεις ἀπὸ τοῦ φρικώδους ἐκείνου θεάματος, πλὴν ἀνωφελῶς· τὰ βλέμματά μου καὶ ἄκοντος ἔμεινον προσηλωμένα ἐπ' αὐτοῦ. Κατέπιπτε οὖν τὸ ἐργόχειρον ἀπὸ τῶν χειρῶν μου καὶ παρεδιδόμην ἐν συντριβῇ εἰς ἐνθερμον δέσιν, δυνάμει τῆς ὁποίας τὸ φάντασμα βαθμηδὸν διελύετο.

Ἰδίως ὅμως ὁ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν συνδαυλιστῆς ὑποχθόνιος δαίμων ἠσμενίζετο ταραττιῶν τοὺς ὕπνους μου διὰ τῶν ἀπαισιωτέρων ὀνείρων. Οὕτω, μεταξὺ ἄλλων, μοὶ ἐφαίνετο ἐνίοτε, ὅτι ἦτο πρὸ ἐμοῦ ἀναπετῆς ἡ θύρα μεγαλοπρεποῦς καὶ ὑπὸ ἀπλέτου φωτὸς καταυγαζομένης πασάδος, καὶ ὅτι ἐν μέσῳ ταύτης ἴστατο νυμφικῶς ἐσταλμένη ἡ ἀδελφὴ μου, γονυπετῆς δ' ἐνώπιον αὐτῆς εὐπάρυφος τις νεανίας, ὅτι κατεφίλει τὴν δεξιάν, ἣν ἐκείνη τῷ ἔτεινε προσμειδιῶσα. Ἐδοκίμαζον τότε νὰ ὀρμήσω καὶ βυθίσω εἰς τὸ τοῦ τολμητίου στέρνον τὸ ξίφος ὅπερ δῆθεν ἐκράτουν, ἀλλὰ τὰ μέλη μου ἔμεινον ὡσεὶ συμπεπηγότα. Ἐδοκίμαζον αὖθις καὶ μετὰ τῶσδε ἀγῶνος, ὥστε ὁ ἰδρῶς ἔσταζε κρουνηδὸν ἀπὸ τοῦ μετώπου μου, πλὴν εἰς μάτην. Τέλος τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐνόμιζον, ὅτι τὰ μαρμάρια μέλη μου ἐνδίδουσι μόλις εἰς τελευταίαν τινὰ ἀπέλπιδα προσπάθειαν, ἠνοίγοντο οἱ ὀφθαλμοί μου· καὶ μολοντοῦτο παρήρχετο ὦρα, μέχρις οὗ ἀποσεῖσω τὸν τὴν ἐπτοημένην φαντασίαν μου πιέζοντα ἐφιάλτην.

Οὐδ' ὁ χρόνος τοίνυν, οὐδ' ἡ τῶν ὀρέων ἐρημία, ἰσχυσαν ποτὲ νὰ ἐξαφανίσωσι τὰ ψυχικά μου πάθη. Ἐμπης πλὴν ἡ προσευχὴ, ἡ κατάνυξις καὶ τὰ δάκρυα, ταῦτα μόνον κατάρθουν νὰ πρᾶυνωσιν ὀπωσοῦν τὸν τῆς διανοίας μου παροξυσμόν. ὦ προσευχὴ, προσευχὴ! Σὺ εἶ ὁ ἀληθὴς ὄρμος

ἐνθα πᾶσα ψυχὴ ἐν τῷ τοῦ βίου πελάγει χειμαζομένη εὐρίσκει πολλὴν τὴν παραμυθίαν καὶ ἀπαθῆ τὴν παραίνεσιν. Μόνη ἡ διὰ σοῦ ἐν ἐμοὶ ἐγειρομένη τῆς τοῦ καθήκοντος συναισθήσεως φωνὴ ἐνέστησε τοῦς πόδας μου, ὁσάκις ὑπὸ διακαοῦς νοσταλγίας ὠθούμενος ἐγκατελίμπανον τὴν σκῆτην. Πράγματι δὲ, μόλις ἀπεμακρυνόμην ταύτης κατὰ τι διάστημα, ἐπήκουον τῆς φωνῆς ἐκείνης ἣτις, ὡς γαληνιαία σύμβουλος, μοὶ ἔλεγεν· « Ἐπίστρεψον, Ἰωάννη, εἰς τὸν ὄρκον, ἐπίστρεψον εἰς τὴν μετάνοιάν σου. Εἶσαι λοιπὸν τόσῳ ἀσθενοῦς χαρακτῆρος, ὥστε νὰ μὴ δύνῃσαι, ἀφοῦ ἀπέσπασας σεαυτὸν ἀπὸ τῶν τῆς ὕλης ῥυπαρῶν θελγήτρων, νὰ λησμονήσῃς ταῦτα; Εἶνε λοιπὸν ἡ ψυχὴ σου τόσῳ χαμαιζήλος, ὥστε νὰ μὴ δύνῃται, αἰωρηθεῖσα ἅπαξ, νὰ ἐμμένῃ πτερυγίζουσα ἐν τῷ τῆς πνευματικότητος ὕψει; Διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἐξῆς ὑποθηκῶν σωφρονίζουσά με ἡ τοῦ νοός μου πρὸς τὸ θεῖον ἀνάτασις, μ' ἠνάγκαζε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν κέλλαν πρᾶς καὶ ὑποτεταγμένος.

Ἄλλ' ἰδοὺ τέλος ἔρχεται ὁ τῆς νόσου πυρετὸς ὅπως καταξηράνη τὰ ὑπὸ τῆς ἠθικῆς πάλης καὶ τῆς κακουχίας ἠτονισμένα μέλη μου· αἰσθάνομαι ὅθεν ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐμαυτὸν τηκόμενον καὶ φθίνοντα. Καὶ ὅμως θεωρῶ τὴν ἀσθένειαν ὡς εὐεργέτιδα, καθόσον μέλλει αὕτη πιθανῶς νὰ μ' ἀπαλλάξῃ διὰ παντὸς τῆς ἀφορήτου ἐκείνης ἠθικῆς καχεξίας. Οὕτως οὖν ὑπὸ τῆς νόσου σωματικῶς διακειμένου, κατανοῶ ὅτι τοῦ λοιποῦ πᾶσα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κόσμου συνάφεια οἴκοθεν διαλέλυται· διότι εἰς τὸ ἐξῆς οὐδ' ἐγὼ δύναμαι νὰ χρησιμεύσω εἰς τὸν κόσμον, οὐδ' οὗτος εἰς ἐμέ. Ὡστε δύναμαι νῦν νὰ ἐπιστρέψω παρὰ τοῖς οἰκειοῖς ἀνευ τινὸς φόβου μὴ τυχὸν μὲ σαγηνεύσωσι τὰ τοῦ Πονηροῦ τεχνάσματα ἢ μὲ δελεάσῃ τὸ τῆς ὕλης φυκίον. Περισυνάγω λοιπὸν ἀπάσας μου τὰς δυνάμεις, διότι ἀπορῶν χρημάτων ἵνα ἐπιβῶ πλοίου, ἀνάγκη νὰ φθάσω ἐνταῦθα ὀδοιπορῶν αὐτοποδητί· αἱ δυνάμεις μου ἄλλως τε διπλοῦνται ὑπὸ τῆς γλυκειᾶς ἐλπίδος, ὅτι μετ' οὐ πολὺ μέλλω νὰ ἐπανίδω τοὺς φιλάτους μοι. Ἐξῆς δὲ, τὴν ἄνωθεν ἀρωγὴν ἐμαυτῷ προστησάμενος καὶ ταύτη ὀδηγῶ ἐπόμενος, ἄπτομαι τῆς πρὸς τὰ τῆδε.

Ἐν τούτοις, ὅποια ὁδοιπορία! Φρίττω εἰσέτι ἀναπολῶν τὰ κατ' αὐτήν. Ὅποια πάροδοι μεταξὺ ὁρέων ἀπροσπέλαστοι· ὅποια τέλματα νοσοδέστατα· ὅποιοι δρυμοὶ πλήρεις θηρίων ἀνθρωπομόρφων καὶ μὴ· ὅποιοι χεῖμαρροι ἀδιάβατοι πεζῶ καὶ ἐξηντλημένῳ ἀνθρώπῳ· ὅποια ἐκτάσεις ἀτελεύτητοι! Ἡ φρενητιώδης πλὴν ἔφεσις τοῦ νὰ φθάσω ποτὲ, μὲ πληρεῖ τόλμης ἀνευδότου. Οὕτω δὲ εκατοντάκις διαφεύγω τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὅπως ἐσαῦθις τὸν ἀντιμετωπίσω εὐθαρσῶς. Ἀλλ' ἰδοὺ τέλος, Θεοῦ περιέποντος, ἀφικνοῦμαι· ἰδοὺ τὸ Πενταπύργιον, ἰδοὺ ἡ Χρυσῆ, ἰδοὺ αἱ τῆς φίλης πατρίδος ἀγυαί. Ἀφικνοῦμαι πλὴν δαπανήσας καθ' ὁδὸν ἐναιαυτοῦ ἴσως ζωϊκὰς δυνάμεις. Ἀδιάφορον. Εὐχαριστῶ Σοι, Θεέ μου, ὅτι εἰμι ἐδῶ· εὐχαριστῶ Σοι, ὅτι πρὶν παραλάβῃς τὸ πνεῦμά μου, μ' ἀξιοῖς νὰ ἴδω ἅπαξ ἔτι τὰ ὄντα ἐκεῖνα, ἀντὶ τῆς τῶν ὁποίων συνδιατριβῆς προειλόμην ἀμέρισον τὴν μετὰ σοῦ κοινωνίαν. Τὰ ὄντα ἐκεῖνα, πρὸ τῆς τῶν ὁποίων ἀγάπης ἐθέμην τὴν σὴν ἀγάπην· μόνην πλὴν, μόνην ταύτην, Δέσποτα!

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ ὁ ἀνωτέρω.

ΔΗΜ. (εἰσερχόμενος περιχαρῆς). Καλόγηρε, καλόγηρε, ποῦ εἶσαι; Ἐξύπνα. Ἄ, ἠγέρθης ἤδη;

ΙΩ. Ἡ τῆς νυκτὸς δρόσος μ' ἠνώχλησε πολὺ ἀπόψε.

ΔΗΜ. Αἰ, σιώπα, μὴ ἀδημονεῖς καὶ τὰ βάσανά σου πλέον τελειόνοσι, διότι ἡ καλύβη θὰ γείνη. Ἐξ αἰτίας δὲ τούτου δὲν περιέμεινα νὰ ἐξημερώσῃ, ἀλλ' ἔσπευσα ἅμα ἐξυπνήσαμεν νὰ σοὶ φέρω τὴν καλὴν εἶδησιν. Εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλεις ῥιγεῖ. Εἰς τὸ ἐξῆς πλέον καὶ σὺ, ταλαίπωρε, θὰ γείνης οἰκιακός μας. Νὰ χρεωστῆς ὅμως χάριν εἰς τὴν κυρὰν Ἐλένην· θὰ εἶπω εἰς τὴν ἀδελφὴν. . . Πάντοτε λησμονῶ τὸ ἄλλο τῆς ὄνομα, μὲ τὸ ὁποῖον μὲ εἶπαν νὰ τὴν ἀποκαλῶ τῶ-

ρα ὁποῦ εἶνε καλογραῖα. Ἀδελφὴ Παναγία. . . Ὅχι, τὸ ἡῦρα· ἀδελφὴ Πελαγία. Νὰ χρεωστῆς λοιπὸν χάριν εἰς τὴν ἀδελφὴν Πελαγίαν. . . Τί ἔχεις δύστηνε κ' ἔπεςες οὕτως ἐπάνω μου; Σὺ τρέμεις ὅλος.

ΙΩ. Εἶμαι πολὺ ἀσθενής. . . Δὲν δύναμαι νὰ ἴσταμαι ὀρθός· νὰ καθήσωμεν.

ΔΗΜ. Ναι, ἐλθέ νὰ καθήσωμεν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ λιθάρια. Καὶ ἐγὼ θέλω νὰ καθήσωμεν, διότι περιχαρῆς ὢν διὰ τὴν καλύβην, ἔχω νὰ σοὶ διηγηθῶ πολλὰ (κάθηγται).

Λοιπὸν, σοὶ ἔλεγον, ὅτι ἂν δὲν ἦτον ἡ ἀδελφὴ Πελαγία, τίποτε δὲν ἐγίνετο· διότι ἡ δέσποινά μας ἀπὸ τὸ πάθημα ὁποῦ ἐκλεψε τὸν υἱὸν τῆς ἑνας καλόγηρος καὶ τὸν ὑπῆγεν εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος νὰ τὸν καλογηρεύσῃ, μόνον ν' ἀκούσῃ τὸ ὄνομα καλόγηρος ταρασσεται. Κατὰ καλὴν πλὴν τύχην συνέπεσε νὰ ἦνε ἐδῶ ἀπὸ χθὲς ἡ. . . Χάσου, διάβολε, ἴλιγο νὰ μοῦ φύγῃ πάλιν αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἡ ἀδελφὴ Πελαγία, μολοντὲ αὐτὴ ἀργὰ καὶ ποῦ, ἅπαξ τοῦ μηνὸς μόλις, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν Μονὴν διὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς δεσποίνης, τὴν ὁποίαν ἔχει θετὴν μητέρα. Ἐγὼ ὅθεν ἅμα τὴν εἶδον νὰ ἔλθῃ, εἶπον· ὁ Θεὸς μᾶς τὴν ἔστειλε νὰ μεσιτεύσῃ διὰ τὴν καλύβην. Καθότι ἂν αὐτὴ τὸ ζητήσῃ, ἡ δέσποινα ποτὲ δὲν θέλει ἀπορρίψῃ τὴν ἱεσίαν τῆς, ὄχι διὰ καλόγηρον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν ἀκόμη τὸν διάβολον ἂν ἐπράκειτο νὰ γείνη ἡ καλύβη.

ΙΩ. Γενέσθω, ὁ Θεὸς, τὸ θέλημά Σου.

ΔΗΜ. Εἰς πρώτην οὖν εὐκαιρίαν ὁποῦ εὔρον, διηγοῦμαι πρὸς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσίν σου· ὡς ποῦ νὰ τελειώσω δὲ μ' ἐπῆραν τὰ δάκρυα, καὶ ὁ Θεὸς ἠξέυρει ὅτι ἐκλαῖα μὲ τὰ σωστά μου, διότι σὲ λυποῦμαι πολὺ, δύστηνε καλόγηρε, χωρὶς νὰ γνωρίζω διὰ τί ἔλαβα πρὸς σὲ τόσῃ συμπάθειαν. Φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ ἡ κυρὰ ἀδελφὴ σ' ἐσυμπόνεσεν ἅμα ἠκούσε τὰ περὶ τῆς ἀθλίας σου καταστάσεως, διότι ἡ ὄψις τῆς ἔγεινεν ὠχρὰ, ὡσπερ σουδαρίου (1) ὁποῦ λέγουν. Ἄ, νὰ

(1) φράσις ἐν Κωνσταντινίῳ. Τὸ Λατ. sudarium σημαίνει 1) μανδύλιον, 2) ἀσπρόπανον, 3) σάβανον· φαίνεται δὲ ὅτι ἐν τῇ

ἔβλεπες, καλόγηρε, πόσον ὠραία ἦτο τὴν στιγμήν ἐκείνην! Ὁχρὸν καὶ τριγυρισμένον ἀπὸ τὴν κατάμαυρόν της καλύπτραν τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπεν ὡς πανσέληνος ἀνάμεσα εἰς μαῦρα νέφαλα. Τί κάμνεις οὕτω; Ἡξέυρω ὅτι σεῖς οἱ καλόγηροι δὲν θέλετε ν' ἀκούητε αὐτὰ τὰ πράγματα· πλὴν ἐγὼ πάλιν δὲν τὸ λέγω μὲ κακίαν.

ΙΩ. Γενέσθω, ὁ Θεὸς, τὸ θέλημά Σου.

ΔΗΜ. Ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ τὴν ἀδελφὴν Πελαγίαν, διότι οἱ αὐθένται ἐσκόπευον νὰ τὴν κάμουν νύμφην, ἐὰν τὸ ἀρχοντοκόουλον δὲν μᾶς ἄφινε καὶ ἔφευγε, καὶ τῶρα ἠθέλαμεν τὴν ἔχει δεσποينوπούλαν, μία τοιαύτη ἀγαθὴ καὶ πονετικὴ ὁποῦ εἶνε. Τὴν τιμῶ, διότι ἐὰν ἦτο ἄλλη τις εἰς τὴν θέσιν της, νέα κατανέα ὁποῦ ἦτον καὶ παρακαλετὴ διὰ τὴν ὠριότητά της, ὀγλίγωρα ἠθελε τὰ λησμονήσει ὅλα καὶ ὑπανδρευθῆ ἄλλον. Ἄλλ' αὐτὴ ἅμα ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς — σοὶ εἶπον, ὅτι οἱ αὐθένται ἀπὸ μικρὰν τὴν εἶχον ψυχοκόρην, μονουιὸν δὲ εἶχον τὸ αὐθεντόπουλόν μας, τὸν Ἰωάννην, ὥστε οὗτος ἦτον καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀρραβωνιαστικὸς της —, αὐτὴ λοιπὸν ἅμα ἔμαθεν, ὅτι ἐκεῖνος παρητήθη τῶν ἐγκοσμίων, ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος ἔμεινε κλεισμένη ἐντὸς τοῦ εἰς τὸν παρθενῶνα ὅπου ἀνετρέφετο κελλίου της, χωρὶς ποτὲ εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ νὰ θελήσῃ νὰ ἴδῃ κἀνένα, ὡσὰν νὰ ἦτον χήρα, αὐτὴ ἡ ὁποία δὲν εἶχε φορέσει ἀκόμη στεφάνι. . . . Πάλιν ἀνυπομονετεῖς; Πλὴν περίμενε, ἄνθρωπε, νὰ σοὶ διηγηθῶ τὸ τῆς μεσιτείας περιστατικὸν μὲ τὴν τάξιν του! . . . Ἐξαφνα τέλος πάντων μᾶς ἦλθεν ἡμέραν τινὰ μὲ τὰ ὀλομέλανα ῥάσα τὸσω μαραμμένη ἢ πρὶν ῥοδίνη καὶ ζωηρά, ὥστε σχεδὸν δὲν τὴν ἐγνωρίσαμεν.

ΙΩ. Γενέσθω, ὁ Θεὸς, τὸ θέλημά Σου.

ΔΗΜ. Ἄκουε τῶρα νὰ ἴδῃς ἀγαθότητα. Ἄμα ἐγὼ ἐτελείωσα· διὰ τί τὸσας ἤδη ἡμέρας, Δημήτριε, μοὶ εἶπεν αὐτὴ, δὲν ἐφρόντισας νὰ περιθάλψῃς τὸν ἀδελφόν μας τοῦτον

ῥηθῆσιν φράσει ἐκλαμβάνεται ἐν τῇ 2) σημασίᾳ, διότι λέγουσι καὶ «μία ὄψις, πανί». Ἀξιοσημείωτος εἶνε καὶ ἡ περίφρασις οἰκιακοῦ ὕφους ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡσαύτως: «Εἶνε τοῦ φόρου» = πόρνη.

τὸν ἄστεγον; Δὲν ἠξέυρεις ὅτι ὁ χριστιανὸς δὲν εἶνε χριστιανὸς, ὅταν παραμελῇ τὰ χρέη τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης; Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω, κυρά, ἀλλ' ἀπὸ ποῖον νὰ ζητήσω τὴν ἀδειαν ἐδῶ, ὅπου ὅλοι μισοῦσι τοὺς καλογήρους; Αὐτὴ δὲ σὺ ἄς παρεκάλεις, ἄς ἐπέμενες, καὶ ὁ Θεὸς ἠθελε φροντίσει διὰ τὰ λοιπά. Ἄπελθε ἤδη καὶ ἐγὼ θέλω μεσιτεύσει· διότι δὲν εἶνε δίκαιον, προσέθεσεν ἡ μελίστομος, ν' ἀποτίσῃ τὰ τῶν καλογήρων ὀφλήματα ὁ ἰκετικῶς εἰς τὸν τῆς μητρὸς μου οἶκον, ὡς εἰς ἄσυλον, καταφυγῶν ἄνθρωπος οὗτος, ἐπειδὴ συνέπεσε, Κύριος οἶδε πῶς, νὰ φορῇ τὸ ῥάσον. Οὕτω λοιπὸν ἤρχισα νὰ ἐλπίζω ὅτι θὰ κατασκευασθῆ ἡ καλύβη. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ γείνη καὶ ἡ γνώμη τοῦ θεοῦ της, τοῦ κυροῦ Εὐθυμένους.

ΙΩ. Διατί τοῦτο; Μὴ τοι καὶ οὗτος ἦνε ἐκ τῶν οἰκιακῶν, οἵτινες ἰσχύουσι παρὰ τῇ δεσποίνῃ;

ΔΗΜ. Τί λέγεις, καλόγηρε; Ἄλλ' οὗτος εἶνε τὸ πᾶν. Οὗτος σήμερον ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ μακαρίτου αὐθεντὸς μας, αἰωνία του ἢ μνήμη, διότι ἦτον ὁ μοναδικὸς φίλος του, ὥστε θνήσκων ὁ αὐθέντης, ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν του, τοῦτον ἄφησε κηδεμόνα τοῦ οἴκου. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ γείνη καὶ ἡ γνώμη τοῦ κυροῦ Εὐθυμένους· πλὴν πῶς νὰ τοῦ τῷ προτείνω, ὅπου αὐτὸς δὲ μισεῖ περισσότερον παρ' ὅσον ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ὁμοῦ, καὶ πολὺ πρὶντερα παρ' ἀφ' ὅτου ἡμεῖς τὸ σύστημα; Ἐμαθον καὶ ἐγὼ ἀπὸ αὐτὸν νὰ λέγω, σύστημα, καὶ δὲν ἠξέυρω ἂν μ' ἐννοῆς τὸ καλογηρολόγι δηλαδὴ, καταλαμβάνεις;

ΙΩ. Καταλαμβάνω.

ΔΗΜ. Αὐτὸς ἀπὸ τότε ἀκόμη, πρὶν τῆς τοῦ Ἰωάννου ἀπαγωγῆς, ἀπέκναιε τὰ τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν νὰ φυλάγωνται ἀπὸ σᾶς τοὺς καλογήρους· πλὴν ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἤκουσαν, καὶ ἔγεινε τὸ ἔγεινε καὶ τῶρα οὐκ ἀπογίνεται. Πῶς λοιπὸν νὰ τὸ προτείνω εἰς τοῦτον; Ἔως χθὲς δὲν ἐτολμοῦσα· ἀπόψε ὅμως τὴν νύκτα ἐλογίασα τὰ χρυσᾶ τῆς ἀδελφῆς λόγια ὅπου μοὶ εἶπε, νὰ παρακαλῶ, νὰ ἐπιμένω καὶ ὁ Θεὸς φροντίζει διὰ τὸ λοιπὸν, οὕτω δὲ, πατέρα μου, ἔλαβα θάρρος καὶ σήμερον, ἅμα πρὸ ὀλίγου ἠγέρθημεν, τῷ ἐδιηγήθην ὅλην τὴν ὑπόθεσιν. Καὶ αὐτὸς, ποῖος ποτὲ τὸ ἠλπίεις! εὐ-

θὺς σὲ ἠλέησε καὶ μοὶ εἶπεν ὅσα σχεδὸν καὶ ἡ κυρὰ ἀδελφῆ, μόνον ὅτι τὰ εἶπεν ἑλληνικὰ καὶ ὄχι χριστιανικὰ, καθὼς τὸν δασκαλεύουσι τὰ παλαιὰ βιβλία τὰ ὁποῖα νυχθήμερα ἀναγινώσκει.

ΙΩ. Δόξα Σοι, ὁ Θεός!

ΔΗΜ. Τὸν ἠκολούθησα λοιπὸν ἀμέσως, ὅπως μὲ διέταξεν, εἰς τὰ δωμάτια τῆς δεσποίνης, ὅπου ὅλοι συνάζονται κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν διὰ νὰ τὴν παρηγορήσωσι, καθότι ἡ δειλαίη ἐξυπνᾷ πάντοτε τρομάσμενη καὶ καταλυπημένη ἀπὸ τὰ ἄγρια δράματα ὁποῦ βλέπει τὴν νύκτα διὰ τὸν υἱὸν τῆς, καὶ ν' ἀναγνώσῃ μετ' αὐτῆς τὸν ὄρθρον, συχνὰ δὲ καὶ τὸ χαρτί. . . Ἐλησμόνησα νὰ σοὶ διηγηθῶ, ὅτι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἦτον ἡ παρχμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του, οἱ αὐθένται εἶχον χαρίσει εἰς τὸν Ἰωάννην μας χρυσόδετόν τι ἐγκόλπιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐξώδευσαν ὅσα καὶ ἂν εἶπῃς, ἐκεῖνος τάχα διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ, τοῖς ἐπρόσφερε ἄνθη καὶ ἀπὸ ἓνα χαρτί εἰς τὸ ὁποῖον ἔλεγε διὰ στίχου ὅτι φεύγει καὶ ἀφίνει ὑγείαν· οἱ γονεῖς του πλὴν τὴν στιγμήν ἐκείνην τίποτε δὲν ἐνόησαν, διότι τὰ ἔλεγε μὲ τρόπον σκεπαστά. Αὐτὸ δὰ τὸ χαρτί ἀναγινώσκουν ἐνῶστε εἰς τὴν δέσποιναν καὶ τότε νὰ ἦσαι, καλογηρόπουλέ μου, καὶ ν' ἀκούσῃς τὰ μοιρολογεῖ ἡ μογερά· πέτρινη νὰ ἦνε ἡ καρδιά σου, θὰ ραγίσῃ.

ΙΩ. Γενέσθω, ὁ τοῦ Ἰωβ Θεός, τὸ θέλημά Σου.

ΔΗΜ. Τὸν ἠκολούθησα λοιπὸν εἰς τὰ καταλύματα τῆς δεσποίνης, καὶ μετ' ὀλίγον μ' ἐπροσκάλεσαν ἐνώπιόν τῆς. Αὐτὴ τότε, φρόντισον, μοὶ εἶπε, νὰ γείνη ἡ καλύβη κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, τέκνον μου, καὶ περιθαλψὸν ἐν αὐτῇ τὸν δυστυχῆ ἀσθενῆ σου· εἶπέ τω δὲ νὰ δέηται ὑπὲρ τῆς τοῦ μακαρίτου αὐθεντός σου ψυχῆς. Προσέτι, ἄς τῷ δίδῃ ὁ τραπεζοκόμος καθεκάστην, μέχρις οὗ ἀναλάβῃ, τροφὴν ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὴν ἀπὸ τὴν τῆς ἰδιαιτέρας μου τραπέζης· μὲ τὴν συμφωνίαν πλὴν, Δημήτριε, νὰ μὴ παρουσιασθῇ ποτὲ ἐνώπιόν μου ὁ προστατευόμενός σου, διότι, ὡς γνωρίζεις, ἡ τῶν καλογήρων θεὰ μοὶ εἶνε δυσάρεστος. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις· ἐγὼ δὲ εἰς τὴν στιγμήν ἔτρεξα νὰ σὲ εἰδοποιήσω διὰ νὰ δοξάσῃς τὸν Θεόν, ὅτι ἡ καλύβη ἀπὸ τὸ

ἐξημέρωμα ἕως εἰς τὸ μεσημέριον τῆς σήμερον θέλει εἶσθαι κατεσκευασμένη. Τώρα ὅθεν ἔχεις καὶ σὺ χρέος, ἀδελφέ, νὰ παρακλῆς θερμῶς διὰ τὴν ἀγίαν ψυχὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον πρόωρα μᾶς ἤρπασεν ὁ χάρος. Τὸν ἔφραγε τὸν δυστυχῆ ὁ τοῦ υἱοῦ του πόνος, ὥστ' ἕως εἰς τὴν τελευταίαν του στιγμήν τοῦ Ἰωάννου τὸ ὄνομα εἶχεν εἰς τὰ χεῖλη.

ΙΩ. Θὰ τὸν κατηρᾶτο βεβχίως τοιοῦτόν τινα ἀγνώμονα υἱόν.

ΔΗΜ. Τίς νὰ τὸν καταρασθῇ, ὁ αὐθέντης; Ἄλλ' ἐκεῖνος τὸν ἠγάπα τόσον ὡς μονογενῆ ὁποῦ τὸν εἶχεν, ὥστ' ἐξεναντίας ἕως εἰς τὴν τελευταίαν του στιγμήν, καθὼς σοὶ εἶπον, συγχώρησον, Θεέ μου, συγχώρησον, ἔλεγεν, εἰς τὸ τέκνον μου ἐὰν ἔπταισεν. Ἄχ! Δὲν τὸ ἔκαμε καλὰ τὸ ἀρχοντόπουλον ν' ἀφήσῃ ἓνα τοιοῦτον πατέρα. Πλὴν, καὶ αὐτὸ δὲν ἔπταιεν· τὸ σφάλμα ἦτον ἐκεῖνου τοῦ Παφνουτίου, τοῦ καλογήρου δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος τὸ ἐξελόγησε παιδί πρᾶγμα μὲ τὴν καλογηρικὴν. Ἐκεῖνος ἠπάτησε τότε κ' ἐμὲ, τὸν ὁποῖον εἶχον διωρισμένον οἱ αὐθένται· ἄκολουθῶ τὸν Ἰωάννην, λέγωντάς μοι νὰ ὑπάγω διὰ σύνοψιν τινα τὴν ὁποίαν εἶχε λησμονήσει δῆθεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος. Ἔως ὅτου δὲ νὰ ὑπάγω ἐγὼ καὶ ἐπιστρέψω εὖρε καιρὸν καὶ ἔγεινεν ἄφαντος, ὡς νὰ ἐσχίσθη ἡ γῆ καὶ τὸν κατέπιεν· ὥστε τὴν ἐπαύριον ἤθελον μὲ διώξαι ἐξ ἅπαντος οἱ αὐθένται μετὰ καταισχύνης, ἐὰν τὰ δάκρυά μου δὲν τοὺς μετέπειθον. Αἶ, ἔπρεπε νὰ ἦνε τῶρα νὰ μὲ στείλῃς, παμπόνηρε, διὰ σύνοψιν! Τρίχα-τρίχα ἤθελον ἐκβάλλει τὸ γένει' σου.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ τοῦ αὐθεντοπούλου φυγὴ ἔγεινεν αἰτία ὁποῦ κινδυνεύει ἡ οἰκία μας νὰ ἐρημωθῇ ὅλως δι' ὅλου, ἐὰν, ὃ μὴ γένοιτο, καθὼς κατήντησεν ἡ δέσποινα τελειώσῃ κἀμμίαν ἡμέραν ἕξαφνα. Θεέ μου, πόνος ψυχῆς εἶνε νὰ τὴν βλέπῃ τις, ἡ ὁποία μόλις εἶνε, καθὼς λέγει ὁ κυρὸς Εὐθυμένης, πεντήκοντα ἐτῶν, κατήντησε τώρα εἰς τὸ διάστημα τριῶν ἐτῶν ἀφ' ὅτου μᾶς συνέβη τὸ περιστατικόν, ὡς πρεσβυτικὸς ἐβδομηκοντοῦτις. Τὸ σῶμά της ἐκυρτώθη, ἡ κόμη τῆς ἔγεινε βαμβάκι καὶ τὸ πρόσωπόν της κατερρυτιδῶθη· ἡ δὲ ὄρασις τῆς σχεδὸν ἐχάθη ἀπὸ τὰ δάκρυα! Κα-

ταλαμβάνω πλήν, ὅτι ἡ σημερινὴ πολυλογία μου σ' ἔκαμε νὰ νυστάξης, ὥστε δὲν ἠμπορεῖς νὰ κρατήσης τὴν κεφαλὴν σου ὀρθίαν. Ὁρθώθητι, φίλε μου, καιρὸς εἶνε νὰ σ' ἀφήσω (*ἀρίστανται*). Βλέπω ἐκεῖ εἰς τὴν τοῦ εἰκονοστασίου θυρίδα φῶς, καὶ πρέπει νὰ ἤρχισαν τὴν τοῦ ὄρθρου ἀνάγνωσιν ὑπάγω λοιπὸν εἰς τὴν ἀκολουθίαν. Σὺ δὲ, ἀδελφε, μὴ σὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, ἀλλὰ στάσου ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσης τὸν Θεὸν διὰ τὴν χάριν ὁποῦ σοὶ ἔγεινεν, ὥστε ἡμεῖς νὰ προσευχώμεθα ἐπάνω καὶ σὺ ἐδῶ κάτω. Καλὴν ἐντάμωσιν τὸ μεσημέρι.

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ μόνος.

ΙΩ. Θεὸς οἰκτίρμον! Εἶνέ ποτε δυνατόν ν' ἀνθέξῃ χωρὶς νὰ διαρραγῇ εἰς παρομοίους τῆς ψυχῆς κλόνου; ὁ ταύτης μετὰ τοῦ σώματος σύνδεσμος; Δύναται ποτε ἡ ἀνθρώπινος φύσις, ὑπὸ τοιοῦτων τοῦ συνειδότης τύψεων πιεζομένη, νὰ μὴ παρεκτραπῇ τῶν ὁρίων τῆς; Ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς ῥάσοις, τοῖς μέλασι τούτοις σαβάνοις. Ὁ πατὴρ προῶρως ἐν τῷ τάφῳ. Ἡ μήτηρ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἕτοιμοι νὰ τῷ ἀκολουθήσωμεν ὀσονόπως, διὰ θανάτου ἀντιφυσικῶς προκεκλημένου. Τῆς δὲ τετραπλῆς ταύτης μαιφονίας παραίτιος ἐγὼ, ἐγὼ καὶ μόνος! Καὶ ταῦτα πρὸς τί; Ὅπως ἀπομακρύνας τὴν ψυχὴν μου τῆς ὕλης, διατηρήσω δῆθεν ταύτην ἀμόλυτον. Οὕτω πλήν διετηρήθη ἄρα γε αὕτη ἀμόλυτος; Ὅποια πλάνη τῆς ἀνθρωπίνης ἀλλοφροσύνης! Ὅποιοι σαρκασμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων σοφιστευμάτων! Μοὶ ἔρχεται νὰ τρέξω εἰς τὸν τοῦ πατρὸς μου τάφον καὶ ὀλοκαυτώσω ἐπ' αὐτοῦ τὰ ῥάσα ταῦτα, ἴσως οὕτως ἐξιλεώσω τὴν ἀπειλητικὴν αὐτοῦ σκιά. Μοὶ ἔρχεται νὰ τρέξω καὶ προσπεσῶν τοῖς μητρικοῖς γόνασι, καταβρέξω ταῦτα μὲ δάκρυα μετανοίας. Μοὶ ἔρχεται

νὰ τρέξω εἰς τὰς τῆς ἀδελφῆς μου ἀγκάλας. . . . Ἔρρε, μιὰρὲ, ἐναγῆ, ἀποτρόπαιε! Θέλεις λοιπὸν ν' ἀποπλύνῃς τὰ παλαιὰ σου ἐγκλήματα διὰ νέων ἀνοσιουργημάτων;

Ω Πλάστα φιλάνθρωπε! Σὺ ὅστις μόνος δύνασαι νὰ ἐξενέγκῃς ἄπταιστον ἐτυμηγορίαν, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡ τῆς προθέσεως ἀγνότης ἀντισταθμίζει τὸ τῶν πράξεων ἡμῶν κατάκριτον. Σὺ ὅστις μόνος δύνασαι ν' ἀποφασίσῃς, ἐὰν ἡ ἐκούσιος ἄγνοια⁽¹⁾ ἦνε ἐπίσης τιμωρητέα, ὅσω καὶ ἡ ἀκούσιος. Σὺ ὅστις μόνος σύννοισθα διὰ βάθους τὸ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐπισφαλές, Σὺ ἐξέτασόν με. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀλλοῦ δύναται νὰ καταφύγῃ ἐν ὥρᾳ ἀμφισβολίας τοῦ συνειδήτους, εἰμὴ εἰς τοὺς τῆς Σῆς ἀνεξαντλήτου εὐσπλαγχνίας κόλπους; Ἡ Σὴ πρόνοια, προεξέπισταμένη πάντως, ὅτι τὸ πλάσμα Σου συναντήσῃ πλειστάκις ἐν τῷδε τῷ βίῳ τὴν θλίψιν καὶ ἀμηχανίαν, ὠκονόμησεν ὥστε, οὐχὶ μόνον δσάκις ἡ ψυχὴ ἡμῶν δοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ αὐχμοῦ τῆς ἰδίας ἀποπλανήσεως, ἀλλ' ἔτι καὶ ὅταν ταλαντεύηται αὕτη, μὴ δυναμένη ν' ἀποφασίσῃ ἐὰν ἤμαρτεν ἡ οὐκ, ἐὰν διὰ τῆς προσευχῆς καταφύγῃ εἰς τὴν Σὴν ἀγαθότητα, νὰ εὐρίσκη ἄφατον ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν.

Πιστεύω, Θεέ μου, ὅτι τὸ πᾶν δὲν προήχθη τυχαίως, ἀλλ' ὅτι ἐδημιουργήθη ὑπὸ Σοῦ ἐν ἐπιγνώσει· διότι, καθὰ βλέπω, θέλεις τὴν τούτου διατήρησιν. Θέλων δὲ τὴν τούτου διατήρησιν, προτίθεσαι τι ἀναμφιβόλως ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρεσαι ἄρα, ὅπως τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ βαίνωσι κατὰ τοὺς νόμους οὐ; ἔθεσας. Εἶνε ὅθεν βλάσφημον τὸ νὰ εἶπω, ὅτι δημιουργήσας τοῦτον ἅπαξ, μένεις τοῦ λοιποῦ ἀδιάφορος θεατῆς τοῦ ἔργου Σου· πρεσβεύω ἐπομένως, ὅτι διατελεῖς ἐποπτεύων καὶ κηδόμενος αὐτοῦ. Ὅταν τοίνυν ἐν ὥρᾳ ψυχικῆς ἀγωνίας καταφεύγω εἰς τὴν προσευχὴν, ἐκτελῶ φυσικὸν τινα νόμον, καθ' ὃν ὡς προστατευόμενος ἐπιζητῶ διὰ ταύτης τὴν τοῦ προστάτου μου ἀντίληψιν· συνεπῶς δὲ πράττω ἔργον εὐάρεστόν Σοι, ἔργον παρ' οὗ δικαιο-

(1) Ἡ τῶν πραγμάτων δηλ. ὅσα ἐκὼν ἀγνοεῖ ὁ ἄνθρωπος· διότι ἄλλα τινὰ ἀγνοεῖ ἀκουσίως, κατ' ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας.

οὔμαι νὰ προσδοκῶ ἀγαθὰ ἐπακολουθήματα, ἦτοι, δικαιοῦ-
μαι νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ δέησίς μου εἰσακουσθήσεται, ἐάν αἱ
δι' αὐτῆς ἐκφερόμεναι εὐχαὶ δὲν ἀπάδωσι πρὸς τὸ ἴδιόν
μου συμφέρον. Ἄλλ' ἐν τῷ ἐνδοιασμῷ ἐν ᾧ ἤδη ἡ ψυχὴ
μου διάκειται, ποίας εὐχὰς νὰ ἐκφέρω; Συνενῶ λοιπὸν τὴν
στιγμὴν ταύτην τὴν ταπεινὴν μου ἐπίκλησιν μετὰ τῆς τῶν
οἰκείων μου, τῶν τε ἐν τοῖς ζῶσι καὶ τῶν μεταστάντων,
ὅπως Σὲ καθικετεύσωμεν νὰ πράξης ἐν τῇ τῆς ζωῆς ἡμῶν
ἀγωνιώδει ταύτῃ φάσει, ὅ,τι νομίζεις σωτηριωδέστερον ὑπὲρ
τῶν σωματίων, ἰδίως ὁμως ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ναὶ, Κύριε, ὁ δεξιᾶ χειρὶ τὸ πᾶν διέπων,
Ὁ ἔστιν ὅτε ὡς σοφὸς τὸν σάλορ ἐπιτρέπων
Δι' οὗ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς
Λυμαίνεται ἡ καταιγίς,
Ταράττουσα τῆς κτίσεως εὐθέως τὰ θεμέλια,
Ὡ τρόπῳ κλονισθήσονται
Καὶ ἀναμοχλευθήσονται
Ὅποταν ἔλθῃ φοβερὰ τοῦ κόσμου ἡ συντέλεια
Πλὴν ὅστις οὐ χρορίσας, οὐκ, ἀλλ' αὐθις ἐπιστρέψας,
Καὶ πρῶτος κύνκλω τοῦ παντός ὡσεὶ πατὴρ ἐμβλέψας,
Τὴν τῶν στοιχείων ῥάξιν
Τὴν τέως μαριώδη
Μετακοσμεῖς εἰς τάξιν
Φαιδρὰν, ἀρμονιώδη,
Αὐτὸς, Θεὲ, ὁ δεξιᾶ χειρὶ τὸ πᾶν διέπων,
Εἶ καὶ ὁ ἐπιτρέπων,
Ὡσαύτως ἡ βιωτικὴ συχράκις δυσπραγία
Νὰ καταιγίζῃ τὴν ψυχὴν Σὺ νόμῳ καὶ προνοίᾳ.
Εἰς τὴν σοφίαν τίς ποτε ἐρέκλυσε τοῦ Πλάστου;
Μή τίς ποτ' ἔγνω νοῦν αὐτοῦ ἢ οἶδε τὰς βουλάς του;
Τὸ πνεῦμα ἴσως ἐν τῇ γῆ τοῦ Θεοῦ του προσώπου
Ἄρταύγειαν κατέπεμψε ἐν σχήματι ἀνθρώπου,
Τοῦθ' ὅπως γε ἐν συμπλοκῇ καὶ πεισματώδει πάλιν
Ὡς φύσει ἰσχυρότερον τὴν ἕλην καταβάλλῃ
Ὡσθ' ἔως οὗ ὁ ἄνθρωπος τὸν νοῦν καταπαλάσῃ,
Εἰ καὶ παμπόλλοις εἰμαρται δειροῖς νὰ περιπέσῃ,

Οὐχ ἦττον δέον πλὴν ποδὶ στεργῶ νὰ καρτερήσῃ,
Κατὰ τῆς ἕλης τροπαιον εἰς τέλος ὅπως στήσῃ
Τουτέστι κατορθώσῃ
Τὴν ἀγροίαν ἢ μάθησις τελέως νὰ τροπώσῃ.
Καὶ τότε δὴ ἀγέρωχον
Τὸ ὄν μας ὡς ὑπέροχον,
Οὐκέτι σκώληξ ταπεινὸς ἐν τῷ πηλῷ ἐρπύσει,
Ἄλλ' ἀφετον ὑπὲρ αὐτὸν ἀνέτως πτερυγίσει.
Λοιπὸν δὲ, ἐν τοῖς δάκρυσιν ἐξῆς οὐκέτι βάψει,
Ἄλλὰ τὴν αἴγλην τῆς χαρᾶς ὁ ὀφθαλμὸς ἀστράψει!
Οὐκέτι τὴν καρδίαν μας ἡ θλίψις
Νόξει,
Οὐδὲ τὸ συνειδὸς ἡμῶν ἡ τύψις
Θίξει,
Ἄλλ' ὁ θνητὸς ἐν πάσῃ τοῦ πνεύματος τῇ λάμψει
Τὸν διαυλορ τοῦ βίου εὐάθλως περικάμψει.
Ναὶ, Κύριε, ἐλεύσεται ἡμέρα σωτηρίας,
Ἡμέρ' ἀπαλλαγῆς ἡμῶν ἐκ τῆς ταλαιπωρίας!
Εἰ δὲ καὶ τὸ σὸν ἔλεος δοκεῖ ἡμῖν χρορίζον,
Σὺ οἶδας ὁ τὰ τῶν καιρῶν παρσόφως προορίζων.
Οὐ πάντως φεῖδεν ὁ Θεὸς τῆς ἀγαθότητός Του,
Ἄλλ' ἐξοικονομεῖ αὐτὴν συνέσει τοῦ νοός Του.
Ἐλπὶς λοιπὸν, ὑποταγὴ καὶ πίστις ταῖς τοῦ Θεοῦ
Βουλαῖς ἔστε μοι σύντροφοι πισταὶ τοῦ τῆδε βίου.
Πλὴν, Κύριε, τοῦ οἴκτου σου ἀνοίξας τὸν λιμένα,
Τὰ σκάφη δέξαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν πεπονημένα
Τὰ δ' αὖ ὑπόσαθρα αὐτῶν καὶ διερρηκῶτα
Πακτώσας παρασκευάσον τὰ πρὸς τὸν πλοῦν εἰκότα,
Εὐήρης ὅπως ᾶσιν
Εἰς τῆς ἐπαγγελίας σου τὸν βίον ν' ἀναχθῶσιν.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἐν τῷ βάθει τῆς σκηνῆς καλύβη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ *μόνος.*

ΔΗΜ. *(εἰσερχόμενος βραδέως).* Τὸ σκότος εἶνε εἰσέτι βαθύ, ὁ δὲ πλησιάζων ὄρθρος προμηνύει ὅτι σήμερον θὰ ἔχωμεν ἡμέραν συννεφῆ καὶ γνοφώδη. Πᾶ! ὁ λύχνος δὲν καίει ἐν τῇ καλύβῃ, ἐνῶ ἄλλοτε ἕως οὗ ἡμεῖς ἐξυπνήσωμεν ὁ καλόγηρος πρὸ πολλοῦ ἤδη ὄρθριζεν. Κακὸν σημεῖον! . . . μήπως ἐλησμόνησα; Ὅχι! ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὅτι χθὲς τὸν ἐξεχείλισα ἔλαιον. Ἄς ἴδω . . . Θεέ μου, διστάζω . . . ἡ καρδιά μου πάλλει . . . τί νὰ ἐλπίσω; Καὶ ὅμως χθὲς τὸ ἀπόγευμα ναὶ μὲν ἡ κατάστασις του δὲν ἦτο διόλου καλὴ, τὸ τέλος του πλὴν δὲν ἐφαίνετο τόσῳ πλησίον. Ἐν τούτῳ, δὲν ἤξεύρω διατί, ἡ δυστυχία αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου μοὶ ἔγεινε πάθος. Ὅλην τὴν νύκτα ἀπόψε δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἡσυχάσω, καὶ ἰδοὺ ἅμα ἠγέρθη ἤλθον νὰ ἰδῶ, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Ναὶ, ἔχω χρέος νὰ περιποιηθῶ αὐτὸν τὸν ὄρφανόν· διότι ἐὰν δὲν εἶχεν ἐμὲ, δὲν γνωρίζω τί ἤθελε γείνει πρὸ πολλοῦ ἤδη. Ἐπειτα ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι νὰ κάμω καλὸν εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον, καθότι εἶνε τόσῳ δειλός, τόσῳ ὑπομονετικός! Ἴδου τῷ ὄντι πρὸ ἀρκετοῦ καιροῦ κάθηται τρυπωμένος ὡς λαγὼς ἐν τῇ καλύβῃ του, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐνοχλήσῃ κάνα, ὥστε ἐὰν ἐγὼ τῷ φέρω ἔλαιον καὶ νερόν, καλῶς εἶδε μὴ κάθηται σκοτεινὰ καὶ διψῶν. Ἀπὸ δὲ τὰ φαγητὰ τὰ δ-

ποῖα τῷ δίδει ὁ τραπεζοκόμος μόνον ὀλίγον ἄρτον τρώγει, διανεμὸν τὰ λοιπὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ζήσῃ χωρὶς τροφήν, διὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι τὸν περιγελώσιν. Ἐγὼ ὅμως δὲν τὸν ἔχω διὰ σαλόν, διότι οἱ λόγοι του εἶνε ταπεινοὶ καὶ γνωστικοὶ ὡς γέροντος. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ποτὲ δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα του νὰ μοὶ εἴπῃ διὰ τόσας χάριτας ὅπου τῷ ἔχω κκωμένας ἕνα εὐχαριστῶ, πλὴν τί μὲ τοῦτο; Ἐγὼ καταλαμβάνω ἀπὸ τὸν τρόπον του, ὅτι μ' ἀγαπᾷ ὡς ἀδελφόν, ὥστε μοὶ εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ μοὶ ἔλεγε χίλια εὐχαριστῶ. Διὰ τοῦτο ὅσω πηγαίνει αὐξάνει ἢ πρὸς αὐτὸν συμπάθεια καὶ συμπόνεσις μου.

Ἰδίως ὅμως τὸν λυποῦμαι ὅταν οἱ ὑπηρεταὶ τὸν βασανίζωσι μὲ τοὺς ἀκαίρους χαριεντισμοὺς καὶ τὰ ἀηδῆ σκώματα των, διότι τότε μὲ κυττάζει λυπητερά, ὡς νὰ μοὶ λέγῃ — Προστάτευσόν με σὺ, ἀδελφε, ἀπὸ αὐτὰ τὰ θηρία, ἐπειδὴ δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σὲ ὑπερασπιστήν. — Ὁ θεὸς ἠξέυρει, δείλαιε καλόγηρε, ὅτι ἐγὼ σὲ ὑπερησπίστην πάντοτε καὶ φανερά καὶ κρυφίως· σωστὰ δὲ, διότι πολλάκις παραπονοῦμαι πρὸς τὸν αὐθέντην διὰ τὸ πρὸς σὲ φέρισμόν των, τοὺς ἔκαμα ὅλους ἐχθρούς. Θηρία τῷ ὄντι! Ποσάκις ὁ κυρὸς Εὐθυμένης δὲν τοὺς ἐπέπληξεν! Ποσάκις δὲν τοῖς εἶπεν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἡμεῖθα ἀδελφοί, καὶ ὁποῖος λυπεῖ τὸν ἀσθενέστερόν του, θέλει λάβει καὶ αὐτὸς θλίψιν ἀπὸ τὸν δυνατώτερόν του· ὅτι δὲν εἶνε ἄνθρωπος μὴ ἔχων τὸν ἰσχυρότερόν του. Τοῦ κακοῦ ἀπερνοῦσιν ὀλίγαι ἡμέραι, αἱ νοθεσῆσαι λησμονοῦνται καὶ πάλιν ἔχομεν τὰ αὐτά. Διὰ τοῦτο μοὶ ἔρχεται ἐνίοτε νὰ εἴπω — Ἐπαρέ τον, Θεέ μου, ἀπὸ τὸ μέσον διὰ νὰ γλυττώσῃ καὶ μὴ ταλαιπωρηθῆται. — Τὸ λέγω πλὴν μὲ τὰ χεῖλη, διότι πάλιν ἀνατριχῶ, φανταζόμενος νὰ τὸν ἴδω ἐξηπλωμένον ἔμπροσθέν μου νεκρόν. Εἶνε ὅμως καὶ αὐτὸς ὀλίγον πεισματάρης. Καὶ μίαν καὶ δύο τῷ εἶπον — Φρόντισε νὰ υγιάνῃς καὶ τότε ἐβγάξεις τὰ ράσα, ἐγὼ δὲ θὰ προσπαθῆσω νὰ διορισθῆς ἢ παραμάγειρος ἢ κοπέλλι τοῦ σταύλου, νὰ τρώγῃς, πτωχέ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀρχοντικὸν ψωμί νὰ συγχωρῆς. — Ποῖον πλὴν τὰ λέγεις! Αὐτὸς μῆτε κἂν τὸν ἱατρὸν παρεδέχθη ποτὲ νὰ τῷ φέρω, ὡσὰν νὰ προσπαθῆ ἐπίτηδες ν' ἀποθάνῃ. Δυστυχία! . . . ἤθελον καὶ ἐγὼ ἔ-

χει ένα συνυπνρέτην τῆς γνώμης μου, πλὴν τώρα τὰ πάντα ἔτελειώσαν.

Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ μόνος τοῦ συναισθάνεται πῶς τὸ τέλος τοῦ εἶνε σιμὰ, διὰ τοῦτο χθὲς ἐζήτησε τὸν πνευματικόν. Πράγματικῶς περίεργον εἶνε νὰ διαρκέσῃ ἡ ἐξομολόγησις τοῦ ἐπὶ μίαν δλόκληρον ὥραν. Τόσον πολλὰς λοιπὸν ἀμαρτίας ἔχει αὐτὸς ὁ καλόγηρος; Εἶμαι περίεργος νὰ ἤξευρα. . . . Κάπως ὁμῶς ὁ πνευματικὸς τοῦ τὰ ἐσυγχώρησεν ὅλα, διότι ἄλλως δὲν ἤθελε τῷ δώσει νὰ μεταλάβῃ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, μὲ πόσῃ εὐλάβειαν ἔκαμε τὰ χριστιανικά του χρέη! Γονατιστὸς καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὰ ὄμματα! . . . Ἄς εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι εἶμεθα χριστιανοί! . . . Τῷ ὄντι ἀγίαν ψυχὴν θὰ παραδώσῃς, μακάριε ἄνθρωπε! Πῶς ἠμπόρσες σὺ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν μόλις δύνασαι ν' ἀνάδυσῃς τὰ χεῖλη σου ὄμιλῶν, νὰ ἐξομολογήσῃς ἐπὶ τόσῃν ὥραν καὶ ἐπὶ τόσῃν ἔπειτα νὰ κάμῃς μετανοίας, πράγματα τὰ ὁποῖα ὑγιὲς ἄνθρωπος εἰάν ἔκαμνε ἤθελε κουρασθῆ; Διὰ τοῦτο δὲ τελειώσας ἔπεσας πλέον ὡς ἡμιθανῆς ὥστε ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἐκπτύσης (1).

Καὶ μόλοντοῦτο ἅμα ἀπομεσήμερα ἤκουσεν ἐν τῇ αὐλῇ τὸν θόρυβον τοῦ ὀρχήματος καὶ τῆς συνοδίας, πῶς ἐκατόρθωσεν — περίεργος ἡ κρασις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου! — νὰ συρθῆ ἕως τὴν θυρίδα τῆς καλύβης τοῦ διὰ νὰ περιεργασθῇ κρυφὰ - κρυφὰ, καθὼς συνειθίζει κάθε φορὰν, τὴν παράταξιν, ὅπου ἡ δέσποινα μεταβαίνει εἰς τὸ Παλάτιον προσκαλουμένη ἀπὸ τὴν Αὐγούσταν· τόσον ὀρέγεται ὁ δειλαιὸς τὰ θεάματα! Μὴ συλλογίζεσαι ὅθεν, Δημήτριε, καὶ μὴ φοβείσαι, ἀλλ' ὕπαγε νὰ ἴδῃς, διότι ἕνα νὰ ἔτελειώσῃς καὶ δέκα εἶνε πιθανώτερον νὰ ζῆσῃ ἀκόμη ἡμέρας. Ἐντοσοῦτῳ ἂν ἔτελειώσῃς πῶς ἔχω νὰ ἐξοικονομήσω τὰ τῆς θανῆς, ἐνῶ δὲν δύναμαι νὰ περιμένω βοήθειαν ἀπὸ κανένα; Πλὴν θάρρος ὕπαγε καὶ ὁ Θεὸς βοηθός.

(1). — ἀποχρέμψη.

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ ΙΩΑΝΝΗΣ.

ΔΗΜ. (κρούων τὴν τῆς καλύβης θύραν). Καλόγηρε . . . καλόγηρε . . . ἀνοιξὸν ἐγὼ εἶμαι. (Συγράπτων τὰς παλάμας ἀπελπικ.) Τίποτε! . . . ὦ τῆς συμφορᾶς! (Ἐπανακρούει) Καλόγηρε . . . (Παραβάλλει τὸ οὖς) . . . (Γονυπετῆς ὁ Ἰωάννης μόλις ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ πίπτει πρηγῆς πρὸ τῶν τοῦ Δημητρίου ποδῶν). Θεὲ καὶ Κύριε! . . . Ἐγέρθητι, ἀδελφέ (τὸν ὑποβοηθεῖ, ὅπως ἐγερθῆ). Τί ἔπαθες; τί ἔχεις; ἔλειποθύμησας;

ΙΩ. (Ἐγειρόμενος δυσκόλως, ἐρείδει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Δημητρίου). Πρόφθασον . . . ἀδελ... φέ, θνήσκω (προχωροῦσι βήματά τινα). Σπεῦσον νὰ . . .

ΔΗΜ. (Κρατῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τὸν Ἰωάννην). Θεὲ καὶ Κύριε! . . . Ἐχε θάρρος, ἀδελφέ μου, πρῶτα ὁ Θεὸς δὲν εἶνε τίποτε ἢ ἀπεράση. Φαίνεται ὅτι ἔλειποθύμησας.

ΙΩ. Ὅχι, δὲν ἔλειποθύμησα . . . Σπεῦσον νὰ εἴπῃς εἰς τὴν δέσποιναν, ὅτι . . . θνήσκω . . . Εἶπέ τη, νὰ καταβῆ ἀμέσως ἐδῶ . . . Ὁ καλόγηρος, εἶπέ τη, πρὶν ἐκπνεύσῃ ἐπιθυμεῖ νὰ σοὶ δείξῃ σημείον τι ἀπὸ τὸν . . . υἱόν σου.

ΔΗΜ. Ἀπὸ τὸν υἱόν της; τί εἶπες; . . . (Καθ' ἑαυτὸν). Ὁ δυστυχής! φαίνεται ὅτι τὰ ἔχασεν!

ΙΩ. Ναι, ἀπὸ τὸν υἱόν της . . . Ἐξεύρω τί λέγω· ἀλλὰ σπεῦσον . . . Καὶ ἡ ἀδελφὴ . . . Πελαγία . . . εἰάν ἦνε ἐδῶ . . . καὶ αἱ δύο νὰ καταβῶσιν.

ΔΗΜ. Ἡ ἀδελφὴ Πελαγία δὲν εἶνε ἐδῶ· ἡ δὲ δέσποινα . . .

ΙΩ. Ὡ, σπεῦσον! . . . εἰάν θέλῃς νὰ μὲ προφθάσῃ ζῶντα (Κάθηται καταπεσών).

ΔΗΜ. Σπεύδω, ἀδελφέ μου· πλὴν θὰ θελήσῃ ποτὲ ἡ δέσποινα νὰ πλησιάσῃ εἰς ἕνα καλόγηρον, ἔστω καὶ ἐκπνεόντα;

ΙΩ. Ἄμα τῇ εἴπῃς ἐκ μέρους τοῦ . . . υἱοῦ της θὰ καταβῆ . . . πάραυτα.

ΔΗΜ. Τὸ λέγω· ἐντοσοῦτῳ ἔχε θάρρος. Ἀκόμα, πρῶτα ὁ

Θεός, ἔχεις ζωήν. Ἀκούεθσον ὀλίγον ἐδῶ κατὰ γῆς (τὸν ἐ-
ξαπλοῦ ἡρέμα), καὶ ἐγὼ τώρα ἀμέσως, θελήσῃ ἢ δὲν θελήσῃ,
ἐπιστρέφω πρὸς σὲ νὰ σὲ περιποιηθῶ (Ἄναχωρεῖ ἐσπεν-
σμένως).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΦΑΣΜΑΤΑ καὶ ΙΩΑΝΝΗΣ.

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὁ θεός τῶν Σκυθῶν,
Θεός ἀπανθρωπίας,
Διέκειτο ποθῶν
Τὰς ἀνθρωποθυσίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ θεός
Θεός τῶν καλογήρων,
Οὐδὲ τῶν ἀσκητήρων.

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Υπάρχει πλὴν θεός τις,
Ὁ τῆς φιλανθρωπίας,
Θεός πατήρ καὶ ὄστις,
Ὡς τέκνα του φιλῶν ἡμᾶς,
Τὰς ἀδελφοκτορίας
Ἐχθαίρει τὰς τας ὡμάς.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ὅν καὶ γεραίρει εὐλαβῶς
τῶν καλογήρων ἡ ὡμάς.

ΦΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Θεός τις ἄλλος, ὁ θεός
Τῆς δεισιδαιμονίας
Ἐθνῶν τιῶν, ἀρηλεῶς
Σπαράττων τὰς καρδίας
Καὶ διαφθείρων τῆς στοργῆς
Τὸ αἶσθημα, πρὸς ἰλασμόν
Τῆς θηριώδους του ὀργῆς
Ἀπῆται αἵματος δασμόν,
Ὡστ' ἀνεδείκνυε φονεῖς
Φιλτάτων τέκνων τοὺς γονεῖς
Καὶ τοὺς ἐκγόρους ἐραγεῖς
Τῶν γεννητόρων του σφαγεῖς.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Οὐαὶ ὑμῖν, θεοστυγεῖς
Γονεῖς, υἱοὶ τ' αἰμοσταγεῖς!

ΦΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἄλλ' ὁ θεός τῶν καρδιῶν,
Θεός φιλοστοργίας,
Τοιούτων δὴ τραγωδιῶν
Τὰς ἀθεμιτουργίας
Ὁρᾷ βεβαίως φρικιῶν.
Καὶ τᾶλλο, οὐχ ὡς οἱ βροτοὶ
Ἐκείνος δυσάρασχετεῖ,
Ὡσθ' ἰλασμούς τε ἢ ἀπαιτῆ
Δι' ὧν νὰ εὐμενίζηται
Ὅποταν παροργίζηται,
Ἄλλὰ, γαλήνιος κριτῆς
Τὰ ἴσα νέμων τοῖς θνητοῖς
Τὰς πράξεις των δικάζει,
Βραβεύει καὶ κολάζει.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ὁ οἶκτος οὐκ οὐρ τὴν ὄργην
τοῦ Θεοῦ κατενιάζει;

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Θεός τις ἄλλος μυθικός,
Οὐχί τις τόσω Σκύθης,
Ἄλλ' οὗτος μᾶλλον χοϊκός
Καὶ ἐπομένως χρήζων,
Καθὸ ἀρθρωποήθης,
Κλινῶν καὶ ἐνδυμάτων
Καὶ στέγης καὶ βρωμάτων,
Ἐτέρπετο βροχθίζων
Τὴν κρίσσαν τῶν θυμάτων
Καὶ ἄδην ἐμφοροῦμενος
Λοιβῶν, θυμιαμάτων,
Χρυσῶ τε ἀγαθοῦμενος,
Εὐπάρυφα ἀμπέχων
Καὶ κατοικήσεις ἔχων
Κεδροστεγῶν κτισμάτων.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Διότι οὗτος πλάσμα ἦν
τῶν τοῦ Θεοῦ πλασμάτων.

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἦ καὶ ἐν ὑπογείοις
Ἔσθ' ὅτε κατερχόμενος
Καὶ μυστικοῖς ὄργιοις
Τισί πως συμφυρόμενος,
Καθὰ θεὸς ἀργήτων

Τινῶν μυστικοτήτων
Προσεῖχε λατρυνόμενος.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Σατανικῇ λατρείᾳ
θεὸς γὰρ ἦν τιμώμενος.

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὁ ἀληθής,
Οὐχ οὗτος εἰ σαρχοπαθής,
Τοιαῦτα ὥστε τὰ ποθής.
Οὐ χρήσεις σὺ ἀμφίωρ,
Ὁ τοὺς δρυμῶνας
Θαλερᾶ
Τοὺς δὲ λειμῶνας
Χλοερᾶ
Περιβολῆ ἐνδύων.
Οὐ χρήσεις διαδήματος,
Ὁ ἐπιστέφων τὰς παρτοῦ
Κενὰς ἐκτάσεις διὰ τοῦ
Ἀστροφεγγυῶς εἰλήματος.
Οὐ στέγης, ὁ πυκρορεφεῖ
Τὴν γῆν στεγάζων ὄροφῆ.
Οὐδὲ σιτίων χρήσεις,
Σὺ ὅστις τροφοδότης
Πᾶν στόμ' αὐτὸς ψωμίζεις
Παλάμαις ἀκενώτοις.
Οὐδ' ἀρωμάτων δήπου,
Ὁ ἐμπιπλῶν ἡδείας
Τοσαύτης ἀποπνοίας
Τὰ ἀρθη τὰ τοῦ κήπου.
Οὐδὲ λαμπάδας θέλεις,

Σὺ δὲ τὸν τῆς ἡμέρας
Ὅς καὶ τὸν τῆς ἐσπέρας
Φωστῆρα ἀνατέλλεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ναὶ, πλήρ' αἰνετηρίαις
Ἀρέσκειται λατρείαις,
Εἰς δὲ τὰ ὄψα του οὐχὶ
Ἀπρόσδεκτος ἢ προσευχῇ
Φρόν' ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ
Ἀγνῶς προσεύχεται, ἤχει.

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Προσέτι λίαν προσαυγῆς,
Οὐ χρῆζων δ' αἰνιγμάτων
Καὶ σκοτεινῶν δογμάτων
Τοῖς πᾶσι κεῖσαι ἐναργῆς
Τοῖς πᾶσι κεῖσαι αἰσθητός
Καὶ μοιουροῦ ψηλαφητός.
Τὸ ὄρομά σου βροντερὸς
Ὁ κεραυρὸς σαλπίζει,
Ἐρῶ τὸν ροῦν σου ἐμφερῶς
Ἡ φύσις ἐροπτρίζει
Καὶ οὕτω τοῦτον καθαρῶς
Ἡμῖν διευκρινίζει.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Νομίζω πλήρ' δυσνόητος,
Ὅτ' εἶνε καὶ κρυφία
Ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία.

ΦΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὁ δὲ θεὸς τῶν κυριῶν,

Ὁ καὶ τῶν ρασειμόνων,
Ἀσύζυγα καὶ ἐνικόν
Τὸν ἄνθρωπον καὶ μόνον
Καὶ μελαραιομοῦντα,
Ὡσεὶ τὸ ζῆν περθοῦντα,
Κ' ἐν τάφῳ ὡς, ἐν κέλλῃ,
Κατάκλειστον τὸν θέλει.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Διάγοντα ὡς ἄλλον
τὸν θέλει ἐν τῇ ὕλῃ
Καὶ γὰρ ῥυποῦσι τὰς ψυχὰς
τοῦ ὕλισμοῦ οἱ σκίλοι.

ΦΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἄλλ' ὁ τὰ ἄτομα διχῆ
Τῇ φύσει ὀργανίσας,
Σοφῶ δὲ νόμῳ τοκετῶν
Διὰ τῆς μίξεως αὐτῶν
Διαδοχὰς θεσπίσας,
Καὶ οὕτω δὴ ἐνδελεχῆ
Τὰ γένη καταστήσας,
Οὐ θέλει τὸν συνδυασμὸν
Τῆς φύσεώς του, μήτε
Ἐρτεῦθεν τὸν ὀργανισμὸν
Αὐτοῦ τις ἢ ἀπαρῆται.
Ἄλλ' ὁ τὴν τάξιν τῶν μερῶν
Ἐκάστων προορίσας
Καὶ οὕτω τὸν σοφὸν χορὸν
Τοῦ κόσμου συγκροτήσας,
Ἐν τῷ τοιούτῳ δὲ ἄρθμῳ
Ὁ θέλων τὰ ἐμμένωσι

Τὰ πάντα, ὥστε ἐν ῥυθμῷ
 Κινούμενα τὰ βάρωσι,
 Μηδεὶς ποτ' ἀτιμωρητὴ
 Προστάζει τὰ λειποτακτῆ,
 Τουτέστ' ἀποσχιρτήσας
 Καὶ πάντ' ἀπολακτίσας,
 Νὰ φεύγη τοὺς ἀνθρώπους
 Ὡς μοιῶς εἰς τόπους
 Ἀκατοικήτους ὅπως
 Διὰ γ' ἰδιοτρόπως.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Λοιπὸν ὁ καλογηρισμὸς
 Ἐπίμεμπτός ἐστι δρασμὸς
 Ἐπεὶ περ τοῦ ἀνθρώπου
 Εἶν' ἄλλος ὁ προορισμὸς!

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὁ οὖν Θεὸς ὁ ἀληθὴς
 Ὁ μὴ ἀδελφοκτόρους
 Φιλῶν καὶ μαιφθόνους,
 Ἄλλ' οὔτε ὦν σαρχοπαθῆς,
 Ὡστ' ἐξ ἀνάγκης τὰ ποθῆς
 Σιτία καὶ ἐνδύματα
 Καὶ θρόνους καὶ ἰδρύματα,
 Οὐδὲ μυστηριώδης,
 Κρυπτός τις καὶ γριφώδης,
 Οὐδ' ὁ τῶν ῥασενδύτων
 Θεὸς ὁμοιοτήτων,
 Προδήλωσ Σὺ ἀντίς εἰρημῶν,
 Ψευδολατρίας καὶ βωμῶν,

Σφαγίων
 Καὶ ὀργίων,
 Ὡδῶν,
 Σπουδῶν
 Καὶ ὀλοκαυτωμάτων,
 Ἄρῶν, ἀναθημάτων,
 Λαμπάδων, ἀρωμάτων ⁽¹⁾
 Καὶ τῆς λοιπῆς γελοίας
 Τοιαύτης τραγωδίας, ⁽²⁾
 Πρὸς δὲ καὶ μυστηρίων ⁽³⁾
 Σκητῶν, μοραστηρίων,
 Τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς,

ΦΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Δελογιαμένης ἀρετῆς!

(1) Τὸ ἔθιμον τοῦ ν' ἀνάπτωμεν λαμπάδας ἐπεκράτησε πάντως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ χριστιανοὶ ἐκκλησιαζόν νύκτωρ ἢ ἐν κατακόμβαις. Τὸ δὲ θυμῶν εἶνε μέτρον ἀντιμιασματικὸν καὶ ἐν γένει εὐπρεπείας.

(2) Ἐννοῶ τὴν κατάχρησιν τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας, τὴν ὁποίαν τινὲς μετέρχονται ἀντὶ πάσης θρησκείας. Ἡ θρησκεία εἶνε ἀνάλογος τῆς τοῦ λαοῦ διανοητικῆς καταστάσεως, ὥστε πολλὰκις οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι εἶνε τὸ πᾶν αὐτῆς. Μὴ θέλε ὀθεν νὰ καταστρέψης παρὰ καιρὸν τοὺς τύπους, ἵνα μὴ συγκατασπάσης οὕτως ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα. Πάταξον ὅμως τοὺς ὑποκριτὰς, οἵτινες ἀμφιλαφῶς ἐχόμενοι τούτων, ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν εἰσὶ πᾶν ἄλλο ἢ χριστιανοί.

(3) Διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως προάγονται ἀποτελέσματα τινα, ἅτινα ὀνομάζομεν μυστήρια, οὐχὶ ὡς ἀπόρρητα, ἀλλ' ὡς ὑπερφυσία. Ἐγὼ μεταχειρίζομαι τὴν λέξιν εἰς τὴν σημασίαν ἀπόρρητον καὶ μέμφομαι τὸν θρησκευτικὸν mysticisme, τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα», ἅτινα ἐκμεταλλεύονται τινες, ὑποθάλλοντες τὴν δεισιδαιμονίαν. Ὅχι, ἐρεύνα· διότι ἡ πίστις ἡμῶν δὲν φοδεῖται τὴν ἐρευναν, ἣν ὅμως τρέμουσιν αἱ καταχρήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἄνυποκρίτου ἀρετῆς!

ΦΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

*Τὸ μόνον τοῦτο ἀπαιτεῖς
Παρὰ τῶν σῶν πλασμάτων!*

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ καὶ ΙΩΑΝΝΗΣ.

ΔΗΜ. (*Εἰσερχόμενος δραμαίως*). Ἔρχονται, ἔρχονται, καλόγηρε, θάρρει! Ἡ δέσποινα, ὁ κυρὸς Εὐθυμένης, ὅλοι ἔρχονται· ἀλλ' ἀνακάθησον ὀλίγον (*τὸν ὑπεγείρει*), διὰ νὰ μὴ τρομάξωσι βλέποντές σε οὕτως ἐξηπλωμένον. Ἄμα εἶπον πρὸς τὴν Δέσποιναν, «*Σημεῖον ἀπὸ τὸν υἱόν σου*», ἐκινδύνευσε νὰ λειποθυμήσῃ, ἀλλὰ συνελθοῦσα μετ' οὐ πολὺ ἠγέρθη διὰ μιᾶς καὶ ἰδοὺ ἔρχονται. Μὴ τὸ λέγεις ὁμως, ἀδελφὲ καλόγηρε, ὅτι θὰ μᾶς ἀφήτης, διότι μὲ κινεῖς εἰς δάκρυα.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΘΕΟΔΩΡΑ *χειραγωγουμένη ὑπὸ τοῦ ΕΥΘΥΜΕΝΟΥΣ*
καὶ οἱ ἀνωτέρω. Ἀκουλουθία ὑπηρετῶν
λαμπαδηφόρων.

ΘΕΟΔ. (*Πρὸς τὸν Ἰωάννην βιάσθη*). Τί εἶπας, καλόγηρε; «*Σημεῖον ἀπὸ τὸν υἱόν μου*»; Ὁμίλει, ὁμίλει ταχέως.

ΙΩ. (*Ἐρειδόμενος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου μετὰ φωνῆς ἐκλειπούσης*). Ἐδῶ . . . (*ψάβων τὸν κόλπον του*) ἐδῶ εἶνε τὸ . . . τὸ σημεῖον.

ΘΕΟΔ. (*Ἐρευνῶσα ἐσπευσμένως ἐν τῷ τοῦ Ἰωάννου κόλπῳ*). Δὸς, δὸς ἀμέσως. (*Ἀποσπῶσα αὐτὸ βιαίως ἀπὸ τὸν τοῦ Ἰωάννου τράχηλον*). Θεέ! τὸ τοῦ τέκνου μου ἐγκόλπιον! Τὸ τοῦ Ἰωάννου μου χρυσοῦν εὐαγγέλιον! (*Τὸ ἀσπάζεται περιπαθῶς*). Πλὴν πῶς εὐρέθη τοῦτο ἐπὶ σοῦ; Διατί τὸ ἀφήρεσας ἀπὸ τὰ τοῦ υἱοῦ μου στήθη, ἄθλιε; (*Ἀπειλητικῶς*). Θέλω νὰ εἶπης τὴν ἀλήθειαν!

ΙΩ. (*Ἀσθμαίνων ἀγωνιωδῶς*). Σὺ δὲν μοὶ τὸ . . . περιέβαλες . . . τὴν τῆς ἀναχω . . . ρήσεώς μου . . . προτεράϊαν, μῆ . . . τερ . . . μου;

ΘΕΟΔ. Θεὲ μέγιστε! . . . (*Ὁρμᾶ ἐπὶ τὸν Ἰωάννην καὶ περιπτύσσεται αὐτόν*).

ΕΥΘ. ὦ τοῦ φρικώδους ὄνειρατος! . . . ὁ Ἰωάννης!

ΔΗΜ. (*Ἀρίσταται ἐξεστηκώς*). Τὸ αὐθεντόπουλον! . . . Ναι, τώρα ἀναγνωρίζω τὴν ὄψιν του καὶ τὴν γλυκεῖάν του λαλιάν . . . Οἴμοι (*γοερῶς*), πολὺ ἀργά!

(*Οἱ τῆς ἀκολουθίας σχηματίζονται ὡς ἐν πίνακι*).

ΕΥΘ. Ποῖος νὰ τὸ φαντασθῆ ποτε! Ὁ Ἰωάννης διαβιῶν ἐν τῇ καλύβῃ ταύτῃ! Ὁ Ἰωάννης θνήσκων ἐπὶ τοῦ τῆς αὐλῆς ταύτης λιθοστρώτου! Ὁποία στωϊκότης! Ὁποία ἀσκητισμοῦ ἔξαλσις! (*Πρὸς τὴν Θεοδώραν, λαμβάνων αὐτὴν τῆς χειρός*). Θεοδώρα, ἀδελφῆ μου, ὑποτάγηθι ταῖς τοῦ Ὑψίστου βουλαῖς. Μιμήθητι τὴν Παναγίαν Θεοτόκον, τὴν τοῦ ἑσταυρωμένου υἱοῦ μητέρα. (*Βοηθεῖ τὴν Θεοδώραν, ἥτις ὑποκάθεται καὶ ἐναποθέτει ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς τὴν τοῦ Ἰωάννου κεφαλὴν. Πρὸς τοὺς ὑπηρέτας*). Τί περιμένετε σεῖς ὅλοι ἐκστατικοί; Σπεύσατε νὰ καταφέρωμεν τὸν ἀσθενῆ εἰς τινα κλίνην ἐν τῇ οἰκίᾳ.

ΙΩ. Πρὸς Θεοῦ . . . θεεῖς μου . . . ἄφετέ με νὰ . . . ἐκπνεύσω . . . ἡσύχως . . . ἐνταῦθα . . . Διὰ τί . . . μῆτέρ μου . . . μοὶ ἀφήρεσας τὸ . . . ἐγκόλπιον μου; . . . Σὺ δὲν μοὶ εἶπας . . . νὰ τὸ . . . μέχρις ἐσχάτης μου πνοῆς;

ΘΕΟΔ. Ναι, τέκνον μου! Ναι, ἅγιόν μου τέκνον! (*πε-*

ριάπτουσα αὐτῷ τὸ ἐγκόλπιον) Νὰ τὸ φυλάξης. Σύγγνω-
θι τῇ παραφορᾷ μου· νὰ τὸ φυλάξης!

ΙΩ. Μῆτέρ . . . μου . . . ποῦ . . . εἶνε . . . ὁ πα . . . τῆρ
μου; . . . Ποῦ . . . εἶ . . . νε . . . , ἢ . . . Ἐλ . . . ἐ . . . ν . . .
(ἐκπνέει).

ΘΕΟΔ. Θεέ μου, δὲν ἔχω πλέον υἷόν, τετέλεσται!

ΕΥΘ. (ὕπερειδων πάντοτε τὴν Θεοδώραν). Τετέλεσαι!

ΔΗΜ. (γορυπετεῖ πρὸ τῶν τοῦ Ἰωάννου ποδῶν). Λοι-
πὸν ἔπαρε καὶ ἐμὲ τὸν αἴτιον, αὐθέντα μου, αὐθέντα μου!

ΘΕΟΔ. Εὐθύμενες . . . ἀδελφέ μου . . . αἰσθάνομαί τι
βάρος, ὡς νὰ πιέζη τὰ στήθη μου μολυβδίνη πλάξ καὶ ἐμ-
ποδίζει τὴν ἀναπνοήν μου . . . Ἡ κεφαλή μου σκοτοδιναῖα...
Ἡ ὄρασίς μου θαμβοῦται . . . Ἐρχομαι, Ἰωάννη, ἔρχομαι!
. . . Σὲ βλέπω, υἷέ μου· μοὶ ἔχεις ἀναπεπταμένας τὰς ἀγ-
κάλας σου! . . . Ἄλλ' ὁποία λάμψις, ὁποία δόξα περιστοι-
χίζει τὸ τέκνον μου! . . . Ἡ στολή του εἶνε μαργαριταρό-
λευκος, ἡ δὲ κεφαλή του περιαιυγάζεται ὑπὸ στεφάνου ἀ-
κτινολάμπους! . . . Ἐρχομαι, ἅγιον τέκνον μου, ἔρχομαι!...
Εὐθύμενες . . . ἄκουε τὰς τελευταίας μου θελήσεις . . .
Κράτησον ἀπὸ τὸν πλοῦτόν μου ὅσον σοὶ ἀρκεῖ . . . ἄξιε φί-
λε τοῦ τε ἀνδρός μου καὶ ἐμοῦ . . . ὅπως ζήσης ἀνέτως . . .
ἀνταμείψης δὲ γενναίως καὶ τὸν πιστόν μοι τοῦτον Δημή-
τριον . . . τὸν περιθάψαντα τὸ τέκνον μου . . . τὰ δὲ λοι-
πὰ διάνειμον τοῖς ἐνδεέσιν . . . Εἶπέ τῇ θυγατρὶ μου, τῇ
ἀφωσιωμένη μνηστῇ . . . ὅτι ὁ υἷός μου καὶ ἐγὼ τὴν περι-
μένομεν . . . ἄς φυλάξῃ δὲ τὸ τοῦ Ἰωάννου ἐγκόλπιον εἰς
μνημόσυνον αὐτοῦ . . . Θάψον τὸν υἷόν μου ἐν τῇ καλύβῃ
του . . . ὑπὲρ τὴν ὁποίαν θέλω ν' ἀνεγείρῃς μικρὴν εὐκτή-
ριον αἶκον . . . εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου τέκνου μου . . . ἄς
μένῃ δὲ οὕτως ἡ καλύβη προπεφυλαγμένη ἐπὶ αἰῶνας . . .
ὅπως ὑπενθυμίζῃ . . . εἰς τοὺς γονεῖς . . . νὰ ᾧσι προ . . .
σεκτικοὶ . . . περὶ τὴν . . . τῶν τέ . . . κνων των . . . ἀ-
γ . . . ω . . . γήν (καταπίπτει ἄπρως ἐπὶ τοῦ πτώματος
τοῦ Ἰωάννου).

ΕΥΘ. (Ἀριστάμενος). Οἴμοι! ἰδοὺ ἐξέλειπεν ὁ περιφανὴς
οἶκος τοῦ Σπρατηλάτου καὶ Συγκλητικοῦ Εὐτροπίου, ὅπως
ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ ἀναβλαστήσῃ εἰς ὄσιος (δεικνύων τὴν